

Täysistunto

Tiistai 28.11.2023 klo 14.04—20.14

Täysistunto alkoi klo 14.04. Täysistunto päättyi klo 20.14.

Puhetta johtivat puhemies Jussi Halla-aho (14.04—15.58 ja 18.17—19.58), toinen varapuhemies Tarja Filatov (15.58—18.17) ja ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (19.58—20.14).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asiat U 73, 74/2023 vp.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2024 talousarvioesityksen (HE 41/2023 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys HE 86/2023 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään yksi tunti. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Keskustelu, valtiovarainministeri Purra, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.05 **Valtiovarainministeri Riikka Purra** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hallitus esittää eduskunnalle vuoden 2024 talousarvion täydentämistä. Esitykseen sisältyy muun muassa Ukrainan tukemiseen sekä sote-siirtolaskelmaan ja kuntien valtionosuuksiin liittyviä ehdotuksia. Täydennysesityksessä tuloarvioita korotetaan 76 miljoonalla eurolla ja määräraahatarve pienenee 48 miljoonalla eurolla.

Puhemies! Valtiontalouden kannalta keskeinen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus aiheuttaa muutostarpeita talousarvioon ensi vuodelle. Niin sanotun sote-siirtolaskelman vuoden 2022 verotuksen lopulliset aineistot valmistuivat vasta marraskuussa. Verotulojen

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

jäädessä ennusteesta sote-lainsäädännön mukaisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin kohdistuisi automaattinen leikkaus, jotta kustannuksia ja tuloja siirtyisi kunnilta oikea määrä. Laskelmissa ei ole siis tapahtunut mitään virhettä, vaan edellisen hallituksen suunnittelema sote-malli yksinkertaisesti toimii näin.

Päätimme kuitenkin esittää eduskunnalle ensi vuoden valtionosuusleikkauksen jaksottamista vuosille 2025—2027, jotta kuntien tilanne ei muodostuisi kohtuuttomaksi. Hallitus pohtii vielä jatkovuosien osalta mahdollisia kompensatiotoimia. Joka tapauksessa on selvää, että vastaavat säästöt täytyy etsiä valtiontalouden kehyksien sisältä. Verotuksen valmistuminen ei siis kuitenkaan muuta nyt valtionosuuksia ensi vuoden osalta. Hallitus tekee tässä merkittävän kädenojennuksen kunnille ja kuntataloudelle.

Arvoisa puhemies! Puolustusvoimien Ukraina-materiaalihankintojen tilausvaltuuden enimmäismäärään ehdotetaan 95,7 miljoonan euron lisäystä vuosille 24—28. Ehdotus kattaa Ukrainalle myönnetystä 19. materiaalipaketista aiheutuvat korvaavat hankinnat. Vuodelle 24 kohdentuva määräraha vaikutus olisi 20,7 miljoonaa.

Suomen kansallisen Ukrainan jälleenrakentamissuunnitelman valmistelun yhteydessä on tunnistettu rahoitusratkaisuja, joilla helpotetaan suomalaisten yritysten osallistumista Ukrainan jälleenrakentamiseen. Ukrainan asia on meidän asiamme, ja tukemme Ukrainalle jatkuu.

Tähän liittyen ehdotetaan Finnfundin pääoman korottamista kohdennetusti 25 miljoonalla eurolla Ukrainaan kohdistuvia sijoituksia ja lainoja varten. Samalla ehdotetaan valtuutta valtion tappiokorvaussitoumuksen antamiseksi Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain nojalla kattamaan 80 prosenttia sijoitusten arvosta, yhteensä enintään 20 miljoonaa euroa. Lisäksi ehdotetaan eduskunnan suostumusta siihen, että työ- ja elinkeinoministeriö voisi korvata Finnvera Oyj:lle Ukrainaan kohdistuvan viennin ja investointien edistämiseksi myönnettyjen vientitakuiden luottotappioita enintään 50 miljoonaa euroa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen talouspolitiikka ei ole pelkästään sopeuttamista, vaan teemme myös merkittäviä panostuksia kasvuun. Ehdotamme esimerkiksi nyt talousarvioon osana hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa 22 miljoonan euron valtuutta hankkeeseen pääradan kehittämiseen välillä Riihimäki—Tampere. Tästä vuodelle 24 kohdentuva määrärahatarve olisi 0,5 miljoonaa.

Näiden täydennysten ohella hallitusohjelman neljän miljardin investointipaketti etenee, ja ensi vuonna saamme jo merkittäviä lisäpanostuksia myös tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Jatkossa kannattaisi myös hyödyntää kaikkia sidosryhmiä kasvualojen visioinnissa ja tunnistamisessa. Tarvitsemme vientivetoista, korkeaan teknologiaan perustuvaa kasvua. Hallituksen panostukset esimerkiksi tohtorikoulutukseen tukevat näitä kasvutavoitteita. Tohtorikoulutuksessa painotetaan luonnontieteitä ja tekniikkaa, eli juuri korkeaa teknologiaa tukemaan.

EU:n t&k-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen korkeakouluille ja valtion tutkimuslaitoksille vuoden 24 talousarvioesityksessä ehdotettu 35 miljoonan euron määräraha ehdotetaan siirrettäväksi pääosin eri hallinnonalojen tutkimuslaitosten toimintamenoihin sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen valtionrahoitukseen. Siirto tehdään siinä suhteessa kuin organisaatiot ovat saaneet EU-rahoitusta t&k-hankkeisiin kuluvan puiteohjelmakauden aikana.

Arvoisa puhemies! Sopeutusohjelma etenee myös suunnitelmien mukaan. Hallitusohjelman mukaiseen kokonaisuuteen ehdotetaan kuitenkin nyt joitain muutoksia, jotka johtuvat muun muassa lakiesitysten valmisteluajataulun tarkentumisesta. Esimerkiksi vas-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

taanottorahaa koskeva hallituksen esitys annetaan aikaisintaan keväällä 24. Tästä johtuen 13,4 miljoonan euron säästö ehdotetaan tässä vaiheessa poistettavaksi.

Arviot yleiseen asumistukeen tehtävien muutosten vaikutuksista voimaantulovuonna 24 ovat tarkentuneet. Yleisen asumistuen määrärahaa ehdotetaan tästä syystä korotettavaksi 76 miljoonalla eurolla. Vastaavasti perustoimeentulotukeen ehdotetaan 15,2 miljoonan euron vähennystä.

Opintorahan huoltajakorotuksen nostoon ehdotetaan 5 miljoonan euron määrärahalisäystä osana perhepakettia.

Arvoisa puhemies! CMI — Martti Ahtisaari Peace Foundation -järjestön perustaman Rauhanrahaston pääomasijoitusten maksamiseen ehdotetaan 5 miljoonaa euroa. Rahoitus pohjautuu Suomen itsenäisyyden juhlarahaston tekemään yhteensä 10 miljoonan euron lahjoituspäätökseen. Ahtisaaren henkinen perintö jää vahvasti elämään tällä tavalla.

Valtioneuvoston kanslian toimintamenojen määrärahasta ehdotetaan varattavan 5 miljoonaa valtioneuvoston yhteiseen hallitusohjelman toimeenpanoon. Tarkoitusta varten siirrettäisiin muiden ministeriöiden toimintamonomenteilta yhteensä 4,76 miljoonaa.

Sisäministeriön avustuksiin ehdotetaan lisättävän yksi miljoona Helsingin kaupungille maksettavaan avustukseen pelastajakoulutettavamäärän lisäämiseksi. [Timo Heinonen: Hyvä!] Hallitus muistaa siis sekä Kuopion että Helsingin pelastajatarpeet.

Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenoja ehdotetaan vähennettäväksi noin 277 miljoonalla, koska monitoimihävittäjien hankintaan liittyvien arvonlisäveromenojen vuosittainen kohdentuminen on tarkentunut.

Veteraaneja saamme kiittää rakkaan Suomemme itsenäisyydestä, ja veteraaniperinteen vaalimiseen ehdotetaan 0,5 miljoonan euron lisäystä.

Datahuoneen vakinaistamiseen ja laajentamiseen ehdotetaan 0,9 miljoonan euron määrärahaa Tilastokeskuksen ja Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenoihin sekä Aalto-yliopistolle. Datahuone palvelee jatkossa tietopohjaista politiikkavalmistelua.

Riistatalouden edistämiseen ehdotetaan 960 000 euroa lisäystä ampumaratojen ympäristölupahankkeen jatkorahoitukseen. Ampumaradat ovat tärkeä elementti myös sisäisen turvallisuuden kannalta.

Lukulahja lapselle -hankkeessa neuvola lahjoittaa kirjakassin jokaiselle syntyvälle lapselle. Tähän toimintaan ehdotetaan 350 000 euroa.

Audiovisuaalisen alan tuotantokannustimeen ehdotetaan 2 miljoonan euron valtuutta. Lisäksi tki-valtuutta uudelleenkohdennetaan tuotantokannustimeen, jolloin sitä on yhteensä käytettävissä 12 miljoonaa euroa ensi vuonna.

Arvoisa puhemies! Tuloarviota korotetaan 76 miljoonalla eurolla, yhteensä 76,4 miljardiin euroon. Verotuloarviota ehdotetaan korotettavaksi 44 miljoonalla eurolla. Yhteisöveron tuottoarviota ehdotetaan korotettavaksi 113 miljoonaa johtuen Ilmastorahasto Oy:n omistuksessa olleiden Neste Oyj:n osakkeiden siirrosta takaisin valtiolle koituvasta kerta-luonteisesta veroseuraamuksesta. Varainsiirtoveron tuottoarviota ehdotetaan alennettavaksi 69 miljoonalla eurolla johtuen varainsiirtoverolain muuttamisesta.

Määrärahoja ehdotetaan vähennettäväksi 48 miljoonalla, yhteensä 87,8 miljardiin euroon. Määrärahojen ja tuloarvioiden muutokset huomioiden ehdotus alentaa valtion nettolainanottoa 124 miljoonalla eurolla.

Kokonaisuudessaan nettolainanoton vuonna 24 arvioidaan olevan noin 11,4 miljardia euroa.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Arvoisa puhemies! Velkaannumme yli 11 miljardia euroa ensi vuonna. Näin emme voi jatkaa. Toivon kaikkien tässä salissa ymmärtävän tilanteen vakavuuden. Olen käynnistänyt työn valtiovarainministeriössä lisäsopeutuksien ja muiden toimien osalta. Toivon mukaan neljän miljardin investointipaketti ja hallitusohjelman uudistukset avittavat Suomi-neidon kohti kukoistavampaa kasvua tulevien vuosien kuluessa. Tutkimukseen tehtävät panostukset auttavat myös, mutta viiveellä. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Debatoitihaluiset edustajat voivat pyytää minuutin mittaista puheenvuoroa painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Viitanen, olkaa hyvä.

14.14 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On täysin välttämätöntä, että tähän kuntien tilanteeseen tuodaan helpotusta tällä tavalla. On myös tärkeää, että koska tämä tilanne on kunnille erittäin vaikea, mietitään sitten tuleville vuosille mahdollisia kompensatioita.

Varsinaisesti, puhemies, haluan tässä tuoda esiin tämän tuotantokannustimen. Eli silloin, kun kävimme lähetekeskustelua täällä salissa, meillä oli suuri huoli siitä, että tuotantokannustimen määrärahat puuttuivat. No, nyt siitä kiitos, että nämä rahat löydettiin, mutta haluaisin kuitenkin ministerin huomiota kiinnittää siihen, että tämä 12 miljoonaa on varsin pieni summa. Varmasti tarve olisi suurempi, ja toivoisin, että tuleville vuosille, jotta työllisyyttä ja kasvua voimme edistää, saisimme tämän elementin pysyväksi ja siihen riittävät määrärahat.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

14.15 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitos, ministeri Purra, hyvästä täydentävästä esityksestä. Tässä tuli jo esille tämä av-alan tuotantokannustin, se oli erittäin tervetullut. Kiitos siitä ministeri Rydmanille teidän kanssanne. Myös kiitos siitä, että tämä Ukrainan auttaminen on vahvasti esillä. Sitä jatketaan ja halutaan vahvistaa, ja tuotantokapasiteetteja pitää pystyä edelleen kasvattamaan. Annan kiitosta myös tästä ampumaratojen ympäristöluvituksen sujuvoittamiseen tulevasta rahoituksesta. Se on erittäin tervetullut.

Lopuksi haluan kiittää teitä, ministeri Purra, erityisesti tästä veteraanien perinnetyörahasta, puoli miljoonaa euroa tämän työn käynnistämiseen. Tämä on Tammenlehvän perinnesäätiön ja muiden yhteinen hanke, ja tämä on sitä työtä, millä me viemme nyt tuleville ja nykyisille, nuoremmille sukupolville sitä tietoa, minkä takia Ukrainakin tänä päivänä tais-telee.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

14.16 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin nostaa esille tästä talousarvioesityksen täydentämisestä erityisesti tämän hyvinvointialueiden rahoituksen ja kuntatalouden. Ensinnäkin kiitän siitä, että aika nopeasti lähdettiin tekemään toimenpiteitä, jotteivät kunnat joudu kohtuuttomaan ahdinkoon. Mutta haluan samalla korostaa sitä, että tämä kai on enemmänkin tämmöinen maksuaikatyyppinen järjestely, jossa sitten tulevina vuosina, kolmen vuoden ajan — jos oikein olen ymmärtänyt —, leikataan

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

ensi vuoden, voi sanoa, valtionosuuksien leikkauksien perumiset pois. Sehän tarkoittaa sitä, että kuntatalous tulee tulevina vuosina olemaan entistäkin vaikeammassa taloudellisessa tilanteessa. Kun te, arvoisa ministeri, nostatte tämän aina esille siitä näkökulmasta, että tämä johtuu edellisen hallituksen sote-uudistuksesta, niin no totta kai johtuu, mutta jos te näette, että siellä on joku pielessä, niin korjatkaa se. Ei auta sillä tavalla, että vain moititaan taaksepäin, [Puhemies koputtaa] vaan silloin pitää tehdä korjauksia ja tuoda tänne eduskuntaan. Täällä säädetään lait, [Puhemies koputtaa] ei pelkää arnostella.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Sebastian, olkaa hyvä.

14.18 **Sebastian Tynkkynen ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Tahdon kiittää hallitusta päätöksestä Ukrainan tukemiseksi. Haluan myös kiittää, totta kai, edellistä hallitusta Ukrainan tukemisesta. On hyvä, että täällä meillä eduskunnassa on niin selkeä sävy tämän asian suhteen. Se on myös viesti esimerkiksi suomalaiselle ja eurooppalaiselle puolustusteollisuudelle: me seisomme Ukrainan takana.

Sekin lämmitti mieltä, että kun Martti Ahtisaari aikanaan kuitenkin oli SDP-taustainen presidenttiehdokas, niin täällä, Suomessa, tunnustetaan työ yli puolue- ja hallitusrajojen ja annettiin CMI-instituutille rahoitusta lisää. Pidän sitäkin erittäin arvokkaana, ja on hienoa olla tämmöisessä maassa, missä tunnustetaan yhteisesti hyvä työ.

Lisäksi myöskin veteraaneihin liittyvä päätös lämmitti kovasti mieltä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

14.19 **Saara Hyrkkö vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Audiovisuaalinen ala todella tuottaa suomalaisten laajasti rakastamia tv- ja elokuvatuotantoja, jotka niittävät myös kansainvälistä mainetta, ja tämä av-alan tuotantokannustin on ollut erittäin kustannustehokas tapa houkuttaa tänne kansainvälisiä tuotantoja ja kansainvälistä rahoitusta.

Tänä vuonna tähän kannustimeen budjetoitu rahoitus loppui auttamattomasti kesken, ja sen tähden työ- ja elinkeinoministeriöhän esitti 20 miljoonan panostusta vuodelle 24. Tämän kannustimen lopettaminen olisi tarkoittanut suoraa leikkausta kasvusta, verotuloista ja työllisyydestä, ja onkin hyvä, että nyt julkisen paineen myötä hallitus on todella kaivannut tähän av-kannustimeen tai sen jatkokon tämän 12 miljoonaa euroa. Se on upea juttu, mutta käytännössä on jo nyt arvioitava, että nämä rahat loppuvat kesken.

Tämän alan kykyyn investoida ja työllistää vaikuttavat monet muutkin seikat, esimerkiksi Suomen elokuvasäätiön rahoituksen pieneneminen ja kustannustason kasvu. Tämä kaikki uhkaa jäädyttää hyvin käynnistyneen kasvun, mikä olisi ristiriidassa hallitusohjelmankin kirjausten kanssa. [Puhemies koputtaa] Toivon siksi, että hallitus myös tulevan vuoden aikana tekee kaikkensa varmistaakseen, [Puhemies koputtaa] että nämä rahat eivät lopu kesken vaan tarvittaessa myös lisää löydetään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

14.20 **Eemeli Peltonen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perjantai 17. marraskuuta oli Suomen kunnille musta perjantai. Valtiovarainministeriö tiedotti, että viime vuoden lopullisten verotulojen huomioiminen kasvattaa sote-uudistuksen rahoituksen siir-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

toon liittyvää valtionosuuden vähennystä. Uusien laskelmien mukaan pysyvä vähennys kuntien valtionosuuksiin kasvaakin yhteensä jopa 500 miljoonaan euroon.

Hallitus on nyt talousarvioesitystä täydentäessään esittämässä lievennystä tilanteeseen. Tämä on perusteltu ja kannatettava toimenpide, koska kunnilta olisi totisesti epäilemättä edellyttävä niin rajuja sopeutuksia jo ensi vuodelle, että ne tähän tilanteeseen liikkumavaraa toisivat. Kun hallitus yhdellä kädellä antaa kunnille lisäaikaa sopeutua muuttuneeseen tilanteeseen, on se kuitenkin toisella kädellä viemässä kunnilta valtionosuuksien indeksijarrun muodossa jopa sata miljoonaa euroa neljän vuoden ajalta. Kysynkin: olisiko nyt perusteltua perua tämä indeksijarru, kun kuntien taloustilanne on niin merkittävästi muuttunut näiden viime viikkojen uutisten valossa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Saramo, olkaa hyvä.

14.21 **Jussi Saramo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä kuin edustaja Lohi siitä, että hallituksella olisi nyt syytä katsoa eteenpäin eikä syytellä edeltäjiään vaan korjata asioita, mutta kun syytellään edeltäjiä, se pitäisi tehdä kuitenkin reilusti. Nyt kun katsotaan tilastoja, jotka kertovat totuuden, niin eivät ne vajeet ole syntyneet tyhjästä. Kun edellinen oikeistohallitus, Sipilän hallitus, 2019 lopetti, silloin Kuntaliitonkin mukaan kuntatalous oli Suomen historian huonoimmassa tilanteessa: kunnat velkaantuivat yli kolme miljardia euroa. Sipilän hallituksen viimeisenä vuonna kunnat ja valtio yhteensä velkaantuivat enemmän kuin Marinin hallitus viime vuonna, ja se yli kolmen miljardin velka ei kadonnut. Se otettiin korona-aikana valtion piikkiin, kun valtio velkaantui. Nyt sitä on siirtynyt hyvinvointialueille kuntien tietoisesta alibudjetoinnista, ja riippumatta siitä, minkä värinen hallitus meillä olisi, se vaje olisi siellä ja se vaje pitäisi korjata. Toivon meidän sairaiden, meidän vanhusten ja kaikkien hoivaa ja hoitoa tarvitsevien takia, [Puhemies koputtaa] että nyt lopetatte käsienne päällä istumisen ja ryhdytte töihin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

14.22 **Jouni Ovaska kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täytyy sen verran arvoisaa kollega Saramoa korjata myös, että Sipilän hallitus sentään katkaisi velkaantumisen, [Jussi Saramon välihuuto] niin että siinä on ero nyt tähän hallitukseen. Tämä hallitus näyttää vain velkaantuvan lisää. Eli toivoisin, että toimia myös velkaantumisen kuriin saattamiseksi tehtäisiin. [Ben Zyskowiec: Tehän vastustatte niitä!]

Toinen kysymys on se, mitä täällä ei näy — kysymys valtiovarainministerille koskien nyt tuota rajatilannetta. Eli kun olemme joutuneet tällaisen, voisi sanoa, välineellistetyn maahanmuuton uhriksi, meitä käytetään hyväksi, niin onko meidän viranomaisilla, turvallisuusviranomaisilla, nyt tarpeeksi resursseja eli niin Rajavartiolaitoksella, poliisilla kuin toisaalta vastaanottokeskuksissa, joissa näitä ihmisiä otetaan vastaan? [Mauri Peltokankaan välihuuto] Keskustahan on esittänyt kymmentä miljoonaa euroa ensi vuodelle lisää Rajavartiolaitokselle, koska huoli on kova siitä, riittävätkö resurssit tässä tilanteessa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Andersson, Otto, varsågod.

14.23 **Otto Andersson r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Me olemme RKP:ssä erittäin tyytyväisiä siihen, että hallitus on päättänyt kohdentaa Porvoon

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

ja Raaseporin sairaaloille miljoona euroa vuodessa neljän seuraavan vuoden aikana ruotsinkielisten palvelujen kehittämiseen sairaaloissa. Hallituksen päätös ohjata rahaa näihin sairaaloihin on erittäin vahva viesti myös HUSille siitä, että meidän aluesairaaloita tarvitaan Uudellamaalla. Keskittämiskehitykselle on saatava loppu.

Vi har i SFP konsekvent jobbat för våra mindre nyländska sjukhus, och det arbetet ger nu fint resultat. Arbetet för Borgå och Raseborgs sjukhus och Lojo sjukhus fortsätter också efter det här, men i dessa ekonomiskt utmanande tider är det fint att regeringen har valt att stöda Borgå och Raseborgs sjukhus. Öst- och västnylänningarna förtjänar sjukhus som erbjuder service mångsidigt. [Heikki Vestman: Erinomaista!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Valkonen, olkaa hyvä.

14.24 **Ville Valkonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näinä aikoina ker- taakaan, kun tässä salissa puhutaan valtiontaloudesta tai julkisesta taloudesta, ei voi liikaa korostaa kriisitietoisuutta. Suomi on vaarallisesti velkaantuva yhteiskunta, ja näyttää siltä, että todennäköisesti valtiovarainministeriön ennusteet ovat, valitettavasti, olleet jopa hie- man ylioptimistisia, nyt kun katsoo, mihin suuntaan muut ennustelaitokset ovat korjanneet ennusteitaan. [Jussi Saramo: Silti lisäätte näitä!] Tämän tien päädyssä olisi holtiton äkki- jarrutus, jonkalaisen Kreikka joutui tekemään 2010-luvun alussa: työttömyysturvaa leikat- tiin 22 prosenttia, eläkkeitä jopa 15—44 prosenttia, rajuja toimenpiteitä, joita kukaan ei Suomeen toivo, alvia korotettiin yli 10 prosenttiyksikköä. Kysyisin, arvoisa valtiovarain- ministeri, kun olette käynnistänyt lisätoimien valmistelun: minkälaisia lähtökohtia tässä vaiheessa tuohon työhön teillä on? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

14.26 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Verotietojen tar- kistuksen seurauksena aiheutunut kuntien valtionosuuksien pienentyminen on huomatta- va, ja se on todella yllättänyt kunnat synkästi. On hyvä, ettei hallitus leikkaa tämän seu- rauksena kuntien rahoitusta ensi vuonna, mutta myös tulevien vuosien kompensatiota täy- tyy valmistella, ja siitä täytyy päättää, jotta kunnille tulee varmuutta tulevaisuudesta.

Arvoisa puhemies! On myös kysyttävä, mitä tässä täydentävässä talousarvioesityksessä ei ole. Rakennusala on vapaassa pudotuksessa. Tähänastinen hallituksen reagointi on pa- hasti alimittainen. Siksi viimeistään nyt olisi aika reagoida ja pistää liikkeelle vastaavia vä- liaikaisia tukitoimia, mitä toteutettiin finanssikriisin viimeksi hydyttäessä rakentamista. Voitaisiin tukea esimerkiksi asunto-osakeyhtiöiden remontteja ja kuntien tarpeellisia hankkeita kannustinrahalla ja näin vivuttaa liikkeelle miljardiluokalla rakennushankkeita, kannatella alaa taantumana yli ja estää taantumana laajeneminen ja pitkittyminen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vähämäki, olkaa hyvä.

14.27 **Ville Vähämäki ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, kunnioitettu puhemies! Valtio aloittaa velkaantumisen taittamisen jo tässä täydentävässä esityksessä. Tämä nimittäin alentaa valtion lainanottoa 124 miljoonalla — pieni muutos mutta kuitenkin oikeaan suun-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

taan. Tästä huolimatta tässä kuitenkin toteutetaan av-alan kannustin ja myöskin PLM antaa uuden tukipaketin.

Oikeastaan yksi keskeinen asia, mikä tässä on: Kuntatalousvaikutuksia lievennetään, niin kuin tässä muut edustajat nostivat esille. Eli ensi vuonna ei vielä kuntiin tule haitallisia vaikutuksia, myöhemmin kyllä.

Kaikkinsa, kun katsotaan tätä täydentävääkin lakiesitystä, kokonaisuus on elvyttävä. [Puhemies koputtaa] Ostovoimaa tullaan kasvattamaan ensi vuoden alusta. Talous on toki tällä hetkellä taantumassa, mutta ennusteet ovat sen suuntaiset, että sitten ensi vuonna talouskasvu taas saadaan käyntiin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

14.28 **Aki Lindén sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaanhan meidän valtion budjetti on 88 miljardia euroa. Yksi prosentti siitä on 880 miljoonaa. Yksi tuhannesosa, eli promille, on 88 miljoonaa, ja nyt tämän täydentävän esityksen nettovaikutus on 48 miljoonaa euroa eli siis puoli promillea. No varmasti silti tärkeitä kohteita siellä on.

Ottaisin tässä vaiheessa ja myöhemmin varsinaisessa puheenvuorossa kantaa siihen, että kun monimutkaisia asioita tulkitaan pinnallisesti, voidaan tehdä johtopäätöksiä, että tämä kuntiin kohdistuva vähennys, jota nyt on lievennetty, johtuisi sote-uudistuksesta. Siitähän se ei johdu. Olen lukenut kaiken, mitä valtiovarainministeriö on tästä asiasta toimittanut ja kysynyt johtavilta viranhaltijoilta sieltä, ja kysehän on siitä, että vuoden 22 kuntaveron tuotto oli pienempi kuin oletettiin ja silloin vuonna 22 on tarkistettu, mikä on ollut verotulojen ja valtionosuuksien kohdentuminen sosiaali- ja terveystalouden ja kuntien muiden peruspalvelujen kesken. [Puhemies koputtaa] Se vaikuttaa tähän nyt, kun nämä ovat eri hallinnoissa. [Mauri Peltokangas: Surkea se teidän sote siitä huolimatta on!] — No se on eri asia sitten.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie taitaa olla poissa. — Edustaja Zyskowitz, olkaa hyvä.

14.29 **Ben Zyskowitz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Lohi moitti ministeri Purraa siitä, että hän viittaa edellisen hallituksen aikaansaamiin ongelmiin. Ymmärrän edustaja Lohen harmituksen, mutta joka tapauksessa tilanne on se, että se pommi, joka kuntatalouteen putosi tässä joitakin aikoja sitten, on nimenomaan perintöä edelliseltä, Marinin ja Saarikon hallitukselta. Vielä pahempaa on keskustan toiminnassa se, että kun nyt hyvinvointialueet kipuilevat rahoituslain kanssa ja joutuvat tekemään hyvin ikäviä päätöksiä, niin keskusta antaa muun muassa välilyksymyksellään ymmärtää, että nämä ongelmat johtuisivat uudesta hallituksesta ja sen säästöaikeista, vaikka kaikki nämä ongelmat johtuvat viime vaalikaudella säädetystä rahoituslaista.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

14.31 **Hannu Hoskonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia puheenvuorosta.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Tämä täydentävä hallituksen budjettiesitys ensi vuodelle on toki aikansa lapsi, ja arvostan suuresti, että Ukrainaa tuetaan ja Puolustusvoimien tarpeisiin kiinnitetään huomiota. Mutta Savo-Karjalan vaalipiirin kansanedustajana olen äärimmäisen huolissani valtakunnallisen Kuopion Pelastusopiston tilanteesta. Nyt annetaan Helsingin pelastusopistolle miljoona euroa rahaa. Tarkoittaako tämä nyt sitten sitä... Suomessa on vain yksi valtakunnallinen pelastusopisto, ja se on Kuopiossa. Se olisi paljon halvemmalla paikalla, siellä on valmius ottaa vaikka kuinka paljon oppilaita lisää sinne. Siitä on arvoisalla ministerillä aivan varmasti ollut puhetta myös sisäasiainministeriön virkamiesten kanssa. Mutta nyt ollaan tilanteessa, että itärajalta tulevana kansanedustajana olen äärimmäisen huolissani tilanteesta, koska tämä signaali, minkä nyt valtio tai maan hallitus antaa tuonne Kuopioon päin, on äärimmäisen huolestuttava. Siellä on valmius ottaa vaikka kuinka paljon oppilaita lisää, ja se pystytään tekemään pienellä määrärahalla. Nyt kehitetään Helsinkiä, koska nyt tämä valtakunnallinen puoli pitää hoitaa, ja se on aikoinaan siirretty Kuopioon. Toivon, arvoisa ministeri, että te otatte tämän vakavasti. Signaalinne Kuopioon päin on täysin väärä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Koponen, olkaa hyvä.

14.32 **Ari Koponen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaisten lukutaitoon panostetaan hallitusohjelman mukaisesti siten, että täydentävässä talousarviossa on määräraha Lukulahja lapselle -hankkeeseen. Hanke on loistava keino lisätä lukemista vauvaperheissä ja erityisen tärkeä tässä ajassa, jossa lukutaito on heikentynyt ja lukemisen määrä vähentynyt merkittävästi.

Perusopetukseen ollaan myös tekemässä tärkeä satsaus nimenomaan perustaitoihin eli lukemiseen, laskemiseen ja kirjoittamiseen. Kajaanin edustaja Kettunen oli huolissaan maaseudun lapsista, ja tämä on myös maaseudun lapsille.

Puhemies! Itse metsästäjänä olen todella tyytyväinen hallitusohjelmaan, joka ymmärtää metsästyksen tärkeän roolin yhteiskunnassa. Mitä tulee nyt käsittelyssä olevaan talousarvioesityksen täydentämiseen, olen erityisen iloinen ampumaratojen ympäristölupahankkeen vajaan miljoonan euron jatkorahoituksesta. Tämä tukee riistatalouden edistämistä ja ampumaharrastusta muutenkin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Koskela, Minja, olkaa hyvä.

14.33 **Minja Koskela vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aikomukseni oli puhua täällä nyt av-tuotantokannustimesta, mutta en malta olla kommentoimatta edustaja Valkosen puheenvuoroa. Minusta on erikoista, että hallituspuolueen suulla puhutaan täällä kriisitietoisuudesta suhteessa velkaantumiseen, kun hallitus itse velkaantuu enemmän kuin Marinin hallitus velkaantui pahimman kriisivuoden jälkeen. [Oikealta: Seuraava!] Hallituksen passiivisuus on valinta, ja se liittyy veroasteen laskuun. Veroaste tulee ensi vuonna laskemaan kaksi ja puoli miljardia euroa, ja te ette tee tälle asialle mitään. Sen sijaan te annatte uusia veroaleja kaikkein rikkaimmille suomalaisille, ja tämä on hyvin hämmentävää tässä kokonaisuudessa.

Velkaantuminen ei vähene, koska hallitus ei käytä niitä keinoja, joilla velkaantumista voitaisiin vähentää. Olisi suotavaa, että hallitus nyt pikkuhiljaa rupeaisi kiinnostumaan tästä tulopuolesta erityisesti, kun nämä rikkaille suunnatut veronalennukset tekevät tästä kokonaisuudesta erittäin epäoikeudenmukaisen. [Sebastian Tynkkysen välihuuto]

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Werning, olkaa hyvä.

14.34 **Paula Werning sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen tyytyväinen siihen, että maa- ja metsätalousministeriön osalta budjettia täydennettiin ja 4H-toiminnalle esitetään puolen miljoonan euron lisärahoitusta. Tämä on selvä korjausliike mahdollistaen järjestön toimintaedellytyksen edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta. 4H tarjoaa monipuolista harrastustoimintaa, työllistää nuoria sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen.

Alkuperäinen leikkausuhka eli 20 prosentin leikkaus on onnistuttu isolta osin torjumaan, mutta vielä on tässä petrattavaa. 4H-toiminnan valtionapu kuluvalle vuodelle on ollut 4 105 000 euroa, ja rahoituksen osalta suunta on tismalleen oikea, mutta toivon tietenkin, että joululahjarahoista vielä muistetaan tätä Suomelle ja nuorille tärkeää yhdistystä, järjestöä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

14.35 **Petri Honkonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mitä tulee nyt tähän kuntien valtionosuusasiaan — kiitos, että hallitus hoiti sen hyvin ja kompensoi — niin sehän juontuu tästä sote-rahoitusmallista, aivan oikein. Mutta tämän nyt toteutetun sote-rahoitusmallin perusrunko ja perusratkaisu ovat tismalleen, pääpiirteiltään, samanlaiset kuin mistä kokoomus ja perussuomalaiset olivat päättämässä yhdessä keskustan kanssa vuonna 2016 Sipilän hallituksessa, siis se perusidea, että tehdään menojen ja tulojen siirto toteutuneiden kustannusten perusteella [Sinuhe Wallinheimon välihuuto] valtionosuuksien kautta ja vähennetään saman verran, sama prosenttimäärä, kuntaverosta. Tämän perusratkaisun silloin perussuomalaiset ja kokoomus hyväksyivät. Nyt te puhutte ihan kuin ette olisi ikinä olleet koko asian kanssa missään tekemisissä.

Toisekseen toivon, että hallitus vielä arvioisi uudelleen näiden negatiivisten valtionosuuksien kuntien, jotka ovat pieniä ja muutenkin vaikeassa tilanteessa olevia kuntia, avustamista [Puhemies koputtaa] vielä enemmän. Sitä ei ole nyt tässä täydentävässäkään talousarviossa huomioitu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Östman, olkaa hyvä.

14.36 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Elämme haasteellisia aikoja, mutta siitä huolimatta hallituksen täydentävässä esityksessä on myös iloisia uutisia, mikä ei välttämättä tässä kuulu, kun kuuntelee opposition ääntä.

Osana hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa ehdotetaan 22 miljoonan euron valtuutta pääradan kehittämisen hankkeeseen, eli Riihimäki—Tampere-välin kehittämisen suunnittelu on osa tätä. Tätä on odotettu kauan, eli kiitän hallitusta nyt siitä, että tämä vihdoinkin lähtee käyntiin. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle tulee liki kolmen miljoonan euron lisäys, muun muassa 4H-toiminnan valtionavustukseen ehdotetaan puolen miljoonan euron lisäystä. Ja vielä pari nostoa listalta: opintorahan huoltajakorotuksen nostoon ehdotetaan viisi miljoonaa euroa osana perhepakettia, ja vielä lisäksi yleisen asumistuen määrärahaa ehdotetaan tästä syystä korotettavaksi myöskin 76 miljoonalla eurolla. [Puhemies koputtaa]

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Etä kaikki asiat eivät ole niin huonosti kuin välillä kuulee [Puhemies koputtaa] tässä salissa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina, olkaa hyvä.

14.37 **Anna-Kristiina Mikkonen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tälle hallituksen täydentävälle talousarvioesitykselle voi antaa kiitosta Ukrainan tukemisesta ja presidentti Ahtisaaren muiston kunnioittamisesta.

Muutoin tämä esitys sisältää sikäli erikoisia piirteitä, että sotessa hyvinvointialueiden lakiin kirjattu erillisrahoitus ollaan poistamassa kokonaan hallitusohjelman mukaisesti muun muassa Lapista ja Etelä-Savosta, mutta tämä talousarvioesityshän sisältää Uudenmaan hyvinvointialueille kehittämishankkeeksi verhoiltua erillisrahoitusta. Savonlinnan ja Kemin sairaaloiden erillisrahoitus kuitenkin ollaan tämän saman hallituksen toimesta poistamassa. On irvokasta täällä kuunnella, miten hallituspuolueiden edustajat kertovatkin aluesairaaloitten merkityksestä, miten se nyt tunnustetaan.

Toivoisinkin arvon hallitukselta toimia koko Suomen sairaalaverkon ylläpitämiseksi ja suomalaisten hoidosta huolehtimiseksi hyvinvointialueiden riittävällä rahoituksella.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Seppänen, olkaa hyvä.

14.39 **Sara Seppänen ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos, arvoisa valtiovarainministeri Purra! Tässä kamalassa taloustilanteessa olette johtanut hyvin tätä valtiontaloutta.

Suomen lasten lukutaito on heikentynyt, ja kirjoja luetaan aina vaan vähemmän. Siksi minua ilahduttaa erityisesti tässä talousarvioesityksessä löytyvä Lukulahja lapselle -hanke, jossa neuvola lahjoittaa kirjakassin jokaiselle syntyvälle lapselle. Vaikka kyseessä on todella pieni raha, on sen merkitys suurempi.

Kiitos myös 4H-toiminnan valtionavustuksen lisäyksistä ja riistatalouden edistämisestä, metsästys on todella tärkeä osa kulttuuria. Audiovisuaalisen alan tuotantokannustimeen löydettiin kaksi miljoonaa, ja se on hyvä näin. Kiitos erityisesti veteraaniperinteen vaalimisesta: emme saa koskaan unohtaa heidän perintöään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

14.40 **Tuomas Kettunen kesk** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihan ensimmäiseksi täytyy korjata: Edustaja Koponen mainitsi Kajaanin, joka on meidän maakuntakeskuksemme, pääkaupunki, mutta tulen Kuhmosta. Molemmat ovat kuntia ja kaupunkeja.

Olen siitä tyytyväinen, että nyt kuntien suuntaan ei tule näitä pelottavia uutisia, mitä oli tulossa, mutta kyllä, niin kuin edustaja Lohi sanoi, tämä on maksuaikajärjestely, mikä viittaa siihen, että kuntien suuntaan tulee tiukkoja aikoja. Onko tämä nyt aikapommi, joka johtaa siihen, että maaseudun lapset ovat vaarassa, jos kunnat joutuvat tekemään tiukkoja säästötoimenpiteitä ja esimerkiksi lähikouluja joudutaan tämän myötä laittamaan kiinni? Kysynkin valtiovarainministeriltä ja valtiovarainministeripuolue perussuomalaisilta: oletko te päästämässä tämän pommin räjähtämään tulevien vuosien aikana?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kilpi, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

14.41 **Marko Kilpi kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuo av-tuotantokannustin on varsin toimiva työkalu, harvinaisen toimiva työkalu, kun sitä tarkastellaan. Käytännössähän se tarkoittaa sitä, että kun valtio laittaa yhden euron, se saa takaisin neljä euroa, ja itse asiassa ei tarvitse edes sitä yhtäkään euroa vielä laittaa, kun rupeaa jo rahaa tulemaan kassaan. Joten on äärimmäisen tärkeää, että tämä nyt on saatu turvattua, ja valtiovarainministerin kanssa tästä asiasta käytiinkin aika monta keskustelua tuossa syksyn aikana. Hienoa, että tämä on saatu.

Toisena asiana näistä monista asioista, mitä tässä täydentävässä on nyt korjattu, tuo 4H: Meidän pitää ihan oikeasti pystyä tarjoamaan matalan kynnyksen tervehenkistä harrastusmahdollisuutta lapsille ja nuorille, ja 4H on sitä. Tällä korjaavalla puolen miljoonan euron potilla pystytään nyt turvaamaan toimintaa, mutta vielä jää vähän vajaaksi, ja uskon, että sekin saadaan vielä kyllä kasaan tässä jossakin vaiheessa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Saramo, olkaa hyvä.

14.42 **Jussi Saramo vas** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Oppositiopuolueet ovat osoittaneet varjobudjeteilla, kuinka tämä oikeistohallituksen holtiton velkaa ja toimeentulotukimenoja lisäävä linja olisi korvattavissa, tietysti meidän erilaisista näkökulmistamme mutta ainakin kestävämmällä politiikalla niin taloudellisesti kuin muuten.

Mutta nyt me käsitellään — oliko se nyt sitten puoli promillea vai mitä tässä laskettiin — tätä lisätalousarviota. Nyt se kriisitietoisuus, minusta sen kuuluisi olla nyt jossain ihan muualla kuin siinä, leikataanko me valmiiksi köyhiltä vielä muutama euro lisää. Sitä kriisitietoisuutta, minkä edustaja Sarkkinen nosti tässä ylös, rakennusala kaipaa. Siellä asunTORAKENTAMISEN aloitukset ovat aivan nolliissa. Meillä hyvinvointialueet eivät voi investoida, kunnat eivät investoi huonona aikana. Nyt tarvittaisiin sitä vipurahaa, ja olisi pitänyt tehdä jo. Viime kesästä nähtiin, että se ala tulee romahtamaan. On hyvä, että pieniä muutoksia ensi vuodelle tehdään. [Puhemies koputtaa] Mutta nyt kannustan: olkaa nopeita, pelastakaa se ala täydeltä romahdukselta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

14.43 **Markus Lohi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan tässä aikaisempiin puheenvuoroihin. Edustaja Zyskowiec nosti esille tämän hyvinvointialueuudistuksen. Miksi vielä palaan siihen? Sen takia, että noin 15 vuotta tässä salissa kaikki puolueet olivat sitä mieltä, että Suomeen tarvitaan sosiaali- ja terveystuudistus. Viime kaudella onnistuimme sen viemään maaliin. Kysyin silloin valiokunnassa silloisilta oppositiopuolueilta kokoomukselta ja perussuomalaisilta, onko teillä olemassa joku oma malli, joka voitaisiin vastakkain panna hallituksen esityksen kanssa. Sain vastauksen: ei ole. Ja siksi teimme viimeisenä päivänä yksityiskohtaisia äänestyksiä noin 200. Mutta juuri tähän rahoituslain pykälään, josta nyt on kysymys, joka aiheuttaa jonkun mielestä ja varmaan meidän kaikkien mielestä ongelmia — ei kokoomus eivätkä perussuomalaiset esittäneet silloin viime kaudella mitään muutosta. Sen takia ei auta, ei teitä eikä meitä oppositiossa, se, että me katsomme vain peruutuspeilistä taaksepäin, vaan nyt pitää katsoa eteenpäin, rakentaa yhdessä tätä maata ja rakentaa sosiaali- ja terveyspalveluistakin sellaisia, että ne turvaavat kaikille suomalaisille palvelut.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vigelius, olkaa hyvä.

14.44 **Joakim Vigelius ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuulinko ihan oikeasti oikein sieltä salin vasemmalta laidalta, että edustaja Saramo syyttää tätä hallitusta käsiensä päällä istumisesta ja edustaja Koskela siinä vieressä sitten passiivisuudesta ja velkaantumisesta, siitä, miksei hallitus tee mitään? Haluaisin huomauttaa, että te istuitte viimeiset neljä vuotta hallituksessa tekemässä päätöksiä, ja siinä kohtaa, kun teidän hallituksenne aloitti, Suomi oli velkaantunut kymmenen vuotta yhtä soittoa, putkeen, velkaa velan päälle. Ja mitä te päätitte tehdä? [Pia Viitasen välihuuto] Te päätitte olla tekemättä mitään.

Teidän aikanne ei säästetty juuri mistään, mutta tämä hallitus päätti tehdä toisin. Tämä hallitus leikkaa [Pia Viitanen: Köyhiltä!] ensimmäisenä vuotenaan enemmän kuin teidän hallituksenne koko nelivuotiskautena. [Välihuutoja vasemmalta] Eikö ole melkoinen säävutus? Se on suunnanmuutos. Sanoisin, että se aiemman hallituksen toiminta on ollut käsiensä päällä istumista ja passiivisuutta. Tämä hallitus osoittaa aktiivisuutta [Puhemies koputtaa] ja pyrkii pelastamaan Suomen talouden.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Koskela, Minja, olkaa hyvä.

14.46 **Minja Koskela vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hauska kuulla, että tämä hallitus on päättänyt tehdä toisin, kun juuri äsken totesin, että te otatte enemmän velkaa kuin Marinin hallitus otti pahimman kriisivuoden jälkeen.

Mitä tulee näihin aiempien vuosien velkaantumisiin, niin Sipilän hallituksen aikana kunnat velkaantuivat — valtio vähemmän, mutta se velka siirtyi kunnille. Ei se velkaantuminen vähentynyt, se meni vain toiseen paikkaan.

Sitten se, mitä tulee tähän Marinin kauden velkaantumiseen: Siitä oli kyllä varsin laaja konsensus täällä. Me emme, edustaja Vigelius, olleet täällä silloin, mutta tiedämme molemmat siitä velan ottamisesta, mikä liittyi koronakriisiin ja Venäjän hyökkäyssotaan, että ne velat kuitattiin täällä yhdessä. [Aki Lindénin välihuuto — Ben Zyskowitz: Entäs se muualta säästäminen?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Piritta, olkaa hyvä.

14.46 **Piritta Rantanen sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Täällä voisi tulla pikkasen semmoinen jakomielitautinenkin olo, kun välillä on niin, että ei ole tehty mitään, sitten toisinaan on tehty taas aivan vääriä päätöksiä. Että kun jotenkin päästäisiin konsensukseen siitä, onko tehty mitään tai onko tehty vääriä tai oikeita. Mutta jos katsottaisiin kuitenkin eteenpäin.

Tästä itse esityksestä: Olen erittäin iloinen siitä, että tuki Ukrainalle on tässä salissa yksimielinen. Maailmalta jo saamme lukea uutisia siitä, että tämä tuki on kyseenalaistettu joissakin maissa, ja onneksi näin ei tässä salissa ole.

Kiitän myös tästä 4H-yhdistykselle tulevasta tuesta, koska se mahdollistaa esimerkiksi omassa kotikunnassani yhtenä ainoana päivänä iltapäiväkerhotyyppisen kerhotoiminnan pienille lapsille, ja se on erittäin tärkeää.

Siitä pääsemmekin suoraan sitten siihen aiheeseen, että täällä on puhuttu paljon kuntien valtionosuuden pelastuspaketista tai kiitelty sitä, mutta kyseessähän on aidosti vain se, että

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

maksuaikataulua on tälle asialle [Puhemies koputtaa] annettu. Kuinka kunnat voivat selvittää tulevista vuosista? [Eduskunnasta: Ei mitenkään!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sammallahti, olkaa hyvä.

14.48 **Tere Sammallahti kok** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvon puhemies! Vastatakseni edustaja Saramolle tästä rakennusalan tilanteesta: Tilannehan on lopulta se, että viimeiset viisitoista vuotta rakennusala tottui lähes nollakorkojen aikaan ja itsessään se halpa raha paisutti asuntokuplaa, joka nyt on puhkeamassa. Yksityisellä rahalla rakennetuista asunnoista käytännössä romahtaa nyt 60—70 pinnaa pois verrattuna edelliseen vuoteen. Sitä ongelmaa ei korjata millään määrällä veronmaksajien rahaa, vaan kyse on markkinan korjausliikkeestä, ja se on vain nyt katsottava loppuun. Se, että me rahoitetaan ARAA tuhat asuntoa tai heitetään satoja miljoonia isojen rakennusliikkeitten taseisiin, ei tuo ainuttakaan euroa kuluttajille ostovoimaa lisää. Päinvastoin, niin kuin esimerkiksi edustaja Koskela vaatii, jos kokonaisveroastetta nostetaan, se vähentää kuluttajien mahdollisuutta ostaa asuntoja itselleen. [Hanna Sarkkinen: Entäs, mitäs jos pidettäisiin entisellään?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Vastauspuheenvuoro, edustaja Saramo, olkaa hyvä.

14.49 **Jussi Saramo vas** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kojamo — joka usein tässä salissa on nostettu esimerkiksi siitä, kuinka voidaan rahastaa sillä, että vuokrat ovat liian korkeita — teki nyt vähän huonon tuloksen juuri tämän takia, että asuntoja on ollut nyt vähän normaalia enemmän. Siellä todettiin, että ei hätää: kahden vuoden päästä meillä on asuntopula, ja te pahennatte sitä asuntopulaa, kun te leikkaatte ARAsta. Ja on totta, että jos nyt rakennettaisiin ARA-tuotantoa, niin sehän ei ratkaisisi rakennusyhtiöiden myymättömien asuntojen ongelmaa. Tietenkään se ei sitä ratkaise, mutta se estää tulevan asuntopulan, ja se estäisi rakennusalan täyden romahtamisen. Sieltä kun kymmenentuhannet ihmiset ovat nyt jäämässä työttömiksi, rakennusmiehet, -naiset, niin he jättävät verot maksamatta, koska ei ole töitä, he rupeavat nauttimaan sosiaaliturvaa — joka ei kyllä todellakaan ole mikään nautinto —, he tulevat nostamaan kustannuksia, lisäämään velkaa. Tämä haittaa kaikkia, kaikki muutkin alat helposti menevät siinä perässä, [Puhemies koputtaa] joten nyt on viimeiset ajat tehdä sinne elvytyspaketti.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Savio, olkaa hyvä.

14.50 **Sami Savio ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä täydentävässä talousarvioesityksessä on todellakin tehty toimenpiteitä, jotka ensi vuonna helpottavat kuntien taloustilannetta. On nostettu esiin tämä sote-uudistus, se on... En nyt halua ottaa enempää kantaa siihen, onko se miten epäonnistunut, mutta sitä varmaan vielä käsittelemme täällä tulevaisuudessa. Joka tapauksessa tämä kuntien rahoitus on vahvasti sidottu sote-uudistukseen.

Haluan kyllä antaa erityisen kiitoksen valtiovarainministeri Purralle siitä, että näin nopeasti tässä täydentävässä talousarvioesityksessä on estetty kuntatalouden joutuminen ahdinkoon. Tämä esitys on annettu 23. marraskuuta, monet kunnat olivat jo ehtineet hyväksyä budjettinsa valtuustoissa, ja tämä olisi tiennyt 192 miljoonan euron menetyksiä niille,

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

ellei hallitus olisi tähän ehtinyt puuttua. On muistettava, että Verohallinto oli siirtänyt vasta marraskuun puolenvälin tienoilla valtiovarainministerille ministeriöön dataa, jonka perusteella [Puhemies koputtaa] nämä valtionosuuden pienennykset oli saatu selville, ja hallitus reagoi alle viikossa tämän jälkeen tähän tilanteeseen — erityiskiitos siitä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Hanna, olkaa hyvä.

14.51 **Hanna Räsänen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itä-Suomesta tulevana kansanedustajana ja hallintovaliokunnan jäsenenä olen huolissani tästä meidän sisäisen turvallisuutemme tilanteesta. Hallituksen täydentävä budjettiesitys ei pidä sisällään lisärahaa välineistetyn maahanmuuton tilanteeseen. Siellä ei tullut tarpeeksi rahaa Rajalle, lisärahoitusta ei ollenkaan, ei tullut rahoitusta poliisille, ei Maahanmuuttovirastolle eikä vastaanottokeskuksille.

Tämän lisäksi olen huolissani Kuopion Pelastusopiston tilanteesta. Kuten olette kuulleet täällä salissa jo useita puheenvuoroja meiltä Itä-Suomen edustajilta, niin tämä valtakunnallinen pelastusalan kouluttaja, Kuopion Pelastusopisto, on vuosia pitänyt esillä sitä, että sinne saadaan hakijoita vaikka kuinka paljon ja siellä on tarve ja mahdollisuus kouluttaa lisää pelastusalan ammattilaisia mutta sieltä puuttuu rahoitusta. Ja nytkin aivan viime metreille asti siellä odotettiin ja toivottiin, josko tästä salista tulisi nyt näinä päivinä sitä lisärahoitusta, mutta sitä ei näytä tulevan. Valtion budjetilla tätä ei voi kyllä perustella, koska täällä Helsingissä kouluttaminen on lähes tuplasti kalliimpaa kuin siellä Kuopiossa kouluttaminen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

14.53 **Aki Lindén sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Poliittinen kulttuuri kai vaatii sitä, että vaikka on puolesta promillestä kysymys valtion budjetissa, niin pitää hirveästi haukkua tai hirveästi kehua. Nyt en omassa puheenvuorossani aio tehdä kumpakaan vaan kertaan vielä kerran, mistä on kysymys tässä kuntien ja hyvinvointialueiden rahoituksessa.

Vuoden 22 kuntien verotulot jäivät ennakoarviota pienemmiksi. Silloin kunnat vastasivat itse sosiaali- ja terveyspalveluista ja muista peruspalveluista. Jos meillä ei olisi tehty sote-uudistusta, kunnat olisivat joutuneet itse tämän pienennyksen arvioimaan ja katsomaan, millä tavalla ne sitten kohdentavat ne määrärahavähennykset näille kahdelle alalle. Mutta kun vuodenvaihteessa 22—23 teimme tämän uudistuksen ja sote-palvelut siirtyivät kokonaan valtion rahoitettavaksi, niin joudumme siirtämään sen vuonna 22 kunnissa olleen jaon sote-palveluihin ja peruspalveluihin, sen todellisen toteutuman, nyt tähän uuteen tilanteeseen, mistä seuraa sitten se, että se kohdistuu enemmän kuntien peruspalveluihin. Tosin on mielenkiintoista, että täällä täydentävässä esityksessä [Puhemies koputtaa] kuitenkin vähennetään itse asiassa hyvinvointialueiden rahoitusta 39 miljoonaa euroa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Andersson, Otto, varsågod.

14.54 **Otto Andersson r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, årade talman! Vasemmistoliiton vaihtoehdosta oli puhe, ja pitää kollega, ystävå Saramoa onnitella siitä, että

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

olette ollut johdonmukaisia: uusia veroja ja korkeampia veroja, se on teidän ratkaisunne. Mutta tuskin Suomea saadaan talouskasvun tielle sitä kautta.

Aiemmin oli keskustelua pelastuskoulutuksesta. Itse toivoisin sen osalta, että emme tässä salissa turhaan loisi vastakkainasettelua Helsingin ja Kuopion välille. Suomen kokoisessa maassa on tarvetta ja tilaa kahdelle koulutukselle näin tärkeällä alalla, ja haluan kiittää hallitusta siitä linjasta, mikä on valittu.

Det är alltså viktigt att trygga räddningsutbildningen såväl i Kuopio som i Helsingfors och med tanke på den svenskspråkiga utbildningen är det jätteviktigt att också Helsingforsutbildningen utvecklas. Tack för det till regeringen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Valtiovarainministerin aikataulujen vuoksi myönnän hänelle nyt viiden minuutin puheenvuoron. — Olkaa hyvä.

14.55 Valtiovarainministeri Riikka Purra: Kiitoksia, herra puhemies! Näistä kunta-VOSeista ja sote-uudistuksen rahoituslaista on ollut paljon puhetta, ja hyvä niin. Todellakin tämä sote-rahoituslaki on tehty siinä ajatuksessa, että tämä uudistus tehdään ikään kuin kustannusneutraalisti hyvinvointialueiden ja kuntien välillä. Ja kun sitten tämä verotuottoarvio muuttui ennakoidusta ja nyt sitä halutaan kompensoida, se tarkoittaa juuri sitä, että valtio kustantaa näitä rahoja kuntapuolelle, jolloinka se alkuperäinen ajatushan ei toteudu. Tosiaan tässä täydentävässä kompensoimme tämän ensi vuoden osalta ja sitten olemme sopineet jaksottamisesta seuraaville vuosille. Mutta kuten hallitus on jo aiemmin tiedottanut, me haemme tähän muitakin ratkaisuja, joskin tässä valtiovarainministerinä haluan korostaa sitä, että mikäli ja kun näitä edelleen kompensoidaan tulevina vuosina, lisäsäästöjen pitää löytyä kehyksien sisältä. Se tarkoittaa sitä, että me säästämme sitten jostakin muualta, mikäli me kompensoimme laskennan muutoksen aiheuttamat kulut kunnille. Ja nyt, kun oppositioltakin on vaihtoehtobudjetteja tulossa, toivon, että niissäkin te olette jo pohtineet tätä asiaa, koska olette samaa mieltä siitä, että kompensatio on oleellista, ja seuraaville vuosille puhutaan useista sadoista miljoonista. Toivottavasti te olette ottaneet nämä myös itse näissä esityksissänne huomioon.

Sen sijaan ajatusta siitä, että aina lisätään rahaa sille puolelle rajaa, kumpi nyt sattuu olemaan suuremmassa laskennallisessa alijäämätilanteessa, itse en allekirjoita. Mutta joka tapauksessa tähän haetaan ratkaisua. Tällä hetkellä tilanne on se, että kunnat ovat ylijäämäisiä ja valtio on alijäämäinen. Kun puhutaan julkisesta sektorista kokonaisuudessaan, meidän pitää tätä kokonaisuutta kyetä tarkastelemaan.

No, täällä tuli jonkin verran kritiikkiä, kuten on aiemminkin tullut, myös valtiovarainministeriötä kohtaan ja sitä kohtaan, että tämä laskenta saatiin päätökseen vasta nyt. Mutta tosiaan tätä sote-siirtolaskelmaa on päivitetty kuluvana vuonna keväällä VM:n veroennustetta käyttäen. Lisäksi sitä on päivitetty syksyllä 23 ottaen huomioon tämä VM:n ennuste keväältä, jossa on huomioitu tasokorotus Verohallinnon verotuksen ennakkotiedon mukaan. Lopullinen laskelma perustuu vuoden 22 valmistuneen verotuksen mukaiseen mak-suun pantuun kunnallisveroon. Toisin kuin esimerkiksi Kuntaliitosta ja valitettavasti jostakin opposition suunnalta on viestitetty, kyse ei ole siitä, että valtiovarainministeriössä jotkut virkamiehet ovat tehneet virheitä, puhumattakaan siitä, että virheitä oltaisiin tehty poliittisella tasolla. Valtiovarainministeriö on tehnyt parhaansa, mutta ennusteet eivät vain aina osu kohdilleen. Tätä haluan teille korostaa.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Puhemies! Rajatilanteesta oli huomioita. Todellakin, mikäli jatkuu kauan tällainen tilanne, jossa raja-asemia pidetään suljettuna ja Rajavartiolaitos on siellä valmiudessa, sillä on ehdottomasti resursseja lisäävä vaikutus. Hallitus lähtee siitä, että tämä ilmiö kyetään esittämään, jolloin lisätarpeita esimerkiksi vastaanottoon tai muihin maahanmuuton kustannuksiin ei synny. Mutta me varmasti huolehdimme siitä, että me kykenemme pitämään tämän tilanteen kunnossa.

Suhdanteista: Kyllä, valitettavasti näyttää siltä, että valtiovarainministeriön aiempi ennuste oli liian optimistinen. Ennen joulua on tulossa seuraava. Valitettavasti siltä näyttää, että tästä suhdannelaskusta tulee pidempi ja syvempi kuin on aiemmin ennakoitu.

Puhemies! Kuten puheenvuorossani sanoin, hallitus huolehtii sekä Kuopion että Helsingin pelastajakoulutuksesta, ja me olemme jo aiemmassa varsinaisessa budjetissa tähän esittäneet määrärahoja. En lainkaan näe, että nämä kaksi kaupunkia kilpailevat keskenään tai että kyseessä on aluepoliittinen päätös, vaan kyllä näen, että tämänkokoisessa maassa tällaisen pelastajatarpeen ja -pulan vallitessa me todellakin tarvitsemme nämä kaksi kaupunkia kouluttamaan ammattilaisia.

Puhemies! Vielä lopuksi täytyy sanoa, että huumoria on tuolla salissakin, kun vasemmistoliitosta kerrotaan, että hallituksella on holtitonta velkapolitiikkaa ja se velkaantuu holtittomasti, kuten edustaja Saramo totesi. Te sanotte, että tämä 124 miljoonaa, jonka tämä täydentävä esitys laskee nettolainanottoa, on pieni summa, mutta te olette siitä asti, kun hallitus on nimitetty, itkeneet 60 miljoonan veronalennuksista tai 25 miljoonan olutverosta. Miten tämä 125 miljoonaa nyt on teille vähäpätöinen? Haluan huomauttaa, että me teemme 800 miljoonan säästöt vain ensi vuonna. Ja uskokaa tai älkää, lisääkin pesee. [Jussi Saramo: Ja vielä enemmän veronalennuksia?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Garedeu, olkaa hyvä.

15.01 Kaisa Garedeu ps: Arvoisa puhemies! Reilu viikko sitten kuntasektori sai kokea todellisen järkytyksen saadessaan ilmoituksen valtionosuuksien lisävähennyksistä. Vähennystarve poikkesi huomattavasti ennusteista, eikä kunnilla ollut enää tässä vaiheessa tietenkään mahdollisuutta huomioida niitä omissa talousarvioissaan. Hallitus reagoi tähän yllättävään tilanteeseen välittömästi ja lupasi jaksottaa vähennykset vuosille 2025—2027.

Mutta mistä tämä johtui? Tämä vähennysilmoitus tuli vuoden 2022 verotuksen valmistumisen vuoksi, mutta se johtui suoraan Marinin hallituksen valmistelemasta sote-uudistuksen rahoituslaista [Oikealta: Näin se meni!] sekä vuonna 2022 voimassa olleista verolaista. Kyse ei siis missään tapauksessa ole siitä, että Orpon hallitus tai valtiovarainministeriö olisi yllättäen päättänyt leikkauksista tai halunnut kurittaa kuntia. Kyseessä on jälleen yksi edellisen hallituksen päätös, jonka seurauksista me nyt maksamme hintaa.

Tänään käsitellyssä oleva vuoden 2024 täydentävä talousarvioesitys sekä valtionosuuksia koskeva hallituksen esitys korjaavat tämän ikävän tilanteen seurauksia. Hallitus tulee niiden kautta varmistamaan, että kunnat selviävät lakisääteisten palveluiden järjestämistä vastuusta. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestäminen ei saa kärsiä tämän vuoksi. Niistä huolehtiminen on kuntien tärkein tehtävä. Tämä tulisi nyt muistaa, kun kunnissa suunnitellaan säästökohteita. Säästöt tulisi kohdistaa toissijaisiin asioihin, ei niihin, joissa kärsijöiksi joutuvat lapset ja nuoret.

Käytännössä hallitus siis esittää, että vuotta 23 koskeva jälkikäteinen valtionosuusvähennys siirrettäisiin myöhemmäksi, vuosille 25—27. Normaalin kahden vuoden sijaan se

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

siis jaksotettaisiin kolmelle vuodelle. Lisäksi vuodelle 2024 valtionosuuteen tehtäisiin määräaikainen, yhteensä 192 miljoonan euron, lisäys. Vastaavasti näitä valtionosuuksia tultaisiin vuosina 2025—2027 vähentämään 64 miljoonaa per vuosi. Muutoksen vaikutus kuntatalouteen on kokonaisuutena neutraali. Lisäyksen ja vähennyksen yhteissumma säilyy siinä kehyksessä samana.

Tämän hallituksen esityksen lisäksi hallitus on luvannut alkaa heti etsiä pidemmän aikavälin ratkaisuja kuntien tilanteen helpottamiseksi. Jo ennen tätä kaameaa tilannetta hallitus on ollut tietoinen siitä, että sote- ja TE-uudistusten jälkeen myös kuntien rahoitusta ja valtionosuusjärjestelmää on katsottava uusin silmin. Tämä on jo hallitusohjelmaan kirjattu, ja näitä koskevaan kokonaisuudistukseen on suuri tarve.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tavoite on elinvoimainen Suomi. Kuntien kasvu, investointikyky, tasapainoinen talous sekä kyky järjestää laadukasta varhaiskasvatusta ja perusopetusta ovat olennainen osa sitä. Siksi hallitus seuraa kuntien tilannetta tarkasti monesta eri näkökulmasta, valmistelee tarpeelliset uudistukset huolella ja myös kompensoi mahdollisten uusien velvoitteiden kustannukset kunnille. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.05.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 19.51.

Puhemies Jussi Halla-aho: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Aittakumpu on poissa. — Edustaja Kallio, olkaa hyvä.

19.51 Vesa Kallio kesk: Arvoisa puhemies! Neljä poimintaa pääministeri Orpon hallitusohjelmasta: ”Säädetään kansallisesta sairaaloiden ja päivystysten kokonaisuudesta ottaen huomioon pitkät etäisyydet ja kielelliset oikeudet.” ”Hoitoon ja palveluihin pääsyä on nopeutettava ja ihmisten palvelutarpeisiin on pystyttävä vastaamaan kokonaisvaltaisesti.” ”Porvoon ja Raaseporin sairaaloiden yhteyteen perustetaan verkostomaiset osaamiskeskitymät, jotka keskittyvät tukemaan ja kehittämään kielellisten oikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveydenhuollossa.” ”Hallituksen tavoitteena on varmistaa, että hyvinvointialueet onnistuvat tehtävässään ja kykenevät tarjoamaan väestön tarvitsemat sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palvelut.”

Arvoisa puhemies! Edellinen eduskunta edellytti, että hallitus turvaa Kemian ja Savonlinnan sairaaloiden riittävän palvelutason ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin sen varmistamiseksi. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaan hyvinvointialueet rahoittavat sairaaloiden ja päivystysten toiminnan yleiskatteellisesta rahoituksesta ilman erilliskorvausta. Suomeksi sanottuna tämä tarkoittaa, että hallitus peruu edellisen eduskunnan tekemän päätöksen.

Keskussairaالاتasoisen yksikön ja ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen ylläpitämiseen Kemian ja Savonlinnan sairaaloissa on selkeät perusteet. Nämä perusteet ovat myös

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

kytettävissä täysin aukottomasti alussa siteerattuihin hallitusohjelman kohtiin: pitkät etäisyydet, hoitopääsyn nopeus, kokonaisvaltainen palvelutarpeisiin vastaaminen sekä palveluiden saatavuuden ja jatkuvuuden vahvistaminen. Kaikki nämä toteutuvat vain ja ainoastaan, mikäli hallitus noudattaa eduskunnan aiemmin tekemää päätöstä. Ympärivuorokautisesti päivystävien sairaaloiden sijainnilla ja määrällä on vaikutuksia erikoissairaanhoidon ja hyvinvointialueiden lisäksi koko yhteiskunnan toimintaan ja talouteen. Kyse on myös yhteiskunnan valmius- ja varautumistasosta. Erityisesti valmius ja varautuminen koskettavat Etelä-Savo, joka on yksi itäisen Suomen maakunta, maakuntia, joihin Venäjän toimien vaikutus on kohdentunut ja tulee kohdentumaan erityisen voimakkaana.

Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueiden rahoituksessa ei oteta huomioon kahden aiemman sairaanhoitopiirin laajuisia alueita rahoitukseen vaikuttavana tekijänä. Hyvinvointialueelle siirtyneet sairaanhoitopiirit ja niiden ylläpitämä sairaalaverkko on rakennettu väestön tarpeita vastaavaksi, ja toiminta siirtyy sellaisenaan hyvinvointialueille. Tämä rasittaa kahden sairaanhoitopiirin hyvinvointialueita merkittävästi enemmän kuin muita hyvinvointialueita. Voimassa olevan lainsäädännön mahdollistama erillisrahoitus Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueille on välttämätöntä, kunnes rahoituksen perusteita arvioidaan uudelleen. Etelä-Savon ja Lapin hyvinvointialueet ovat voineet tehdä suunnitelmia valtiotavallan aiemmin tekemän linjauksen perusteella. Hallitusohjelman linjaukset erillisrahoituksen päättymisestä asettavat nämä kaksi hyvinvointialuetta heti toiminnan alussa kohtuuttomaan tilanteeseen verrattuna muihin hyvinvointialueisiin.

Arvoisa puhemies! On selvää, että hallitusohjelmaneuvoittelussa jokainen hallituspuolue on ajanut tiukasti itselleen tärkeitä asioita ohjelmalla toteutettaviksi. Tästä hyvinä esimerkkeinä ovat kirjaukset Porvoon ja Raaseporin sairaaloista sekä kielellisten oikeuksien toteutumisesta sosiaali- ja terveyspalveluissa. Nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä vuoden 2024 talousarvioesityksen täydentämiseksi onkin miljoonan euron kohdentaminen Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueiden ruotsinkielisten palveluiden määräaikaiselle kehittämishankkeelle. Minulla ei ole tarvetta kyseenalaistaa tämän hankkeen tärkeyttä tai tarpeellisuutta. Sen sijaan on mitä suurimmassa määrin ihmeteltävä sitä, miksi hallitus haluaa vaarantaa Kemin ja Savonlinnan sairaaloiden toimintakyvyn. Eivätkö vastaavat hallitusohjelman kirjaukset palveluiden kokonaisvaltaisesta ja yhdenvertaisesta saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä hyvinvointialueiden tehtävissä onnistumisesta kosketa eteläsavolaisia ja lappilaisia yhtä lailla kuin uusmaalaisia?

Arvoisa puhemies! Sote-uudistuksessa on kyse perusterveydenhuollon uudistamisesta. Nyt hallitus on muuttamassa sitä erikoissairaanhoidon rahoitusjärjestelmäksi perusterveydenhoidon kustannuksella. Perusterveydenhoidon tuottaminen on merkittävästi kustannustehokkaampaa kuin erikoissairaanhoidon. Mitä kauemmaksi perusterveydenhoito viedään ihmisistä, sitä enemmän potilaita ajautuu erikoissairaanhoidon piiriin ja sitä kalliimmaksi heidän hoitamisensa tulee. Erikoissairaanhoidon kalleuden voi mitata euroissa, mutta paljon kovempi hinta on se inhimillinen kustannus, mikä syntyy hoitopääsyn viivästyttäyt yksittäisille ihmisille.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen poissa, edustaja Honkonen poissa, edustaja Kilpi poissa, edustaja Siponen poissa, edustaja Hoskonen poissa, edustaja Tynkkynen, Sebastian, poissa. — Edustaja Simula, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

19.56 **Jenna Simula ps:** Arvoisa puhemies! Aiemmin päivällä käyty debatti oli kerrassaan kummallista kuultavaa. Vaadittiin isoon ääneen esimerkiksi lisätukea valtiolta syökyskierteessä olevalle rakennusalalle mutta samaan aikaan erityisesti vasemmalta haukuttiin valtion ottavan liikaa velkaa.

Vasemmalta myös kerrottiin kuntien ja kaupunkien lyövän jarrut investoinneille. Huomauttaisin, että esimerkiksi Oulun kaupunki kyllä investoi. Ottakaa ihmeessä siis muualakin mallia pohjoisesta. Siellähän kansanedustajat kuitenkin valtuustoissa usein istuvat. Jokaisessa kunnassa ja kaupungissa on varmasti tärkeitä, välttämättömiä ja kasvua luovia investointeja, joita kannattaa juuri nyt viedä eteenpäin. Investointien täysjarrutus on poliittinen päätös, jota ei ole pakko tehdä, ja jos tehdäänkin, niin hallitusta on siitä aivan turha syyttää.

Siten palaisin tähän opposition mainitsemaan mustaan perjantaihin, jolla viitattiin valtionosuuksiin liittyvään erittäin ikävään perjantaiseen yllätykseen. Näitä mustia perjantaita on kuitenkin valitettavasti edessä harva se viikko edellisen hallituksen jäljiltä. Onneksi tällä hallituksella on varsin oivallinen kyky korjata asioita tavalla tai toisella.

Nostan talousarviota täydentävästä esityksestä nyt yhden merkittävän elementin, joka on rahallisesti pienehkö satsaus mutta jolla on iso merkitys maanpuolustuksellisesta näkökulmasta ja joka on tärkeä reserviläisten lisäksi metsästäjille ja ampumaurheilijoille. Eli kyse on tästä ampumaratojen ympäristölupahankkeesta, jonka tavoitteena on luvittaa ampumaratoja ympäri Suomen, ja se saa nyt tarpeellista jatkoa. Rahoitus oli edellisen hallituksen päätöksillä päättymässä, tai itse asiassa ymmärtääkseni se päättyi jo kesäkuussa, mutta rahoitus saatiin loppuvuodeksi turvattua toista kautta. Hyvä niin, ampumaratojen eteen aloitettu hyvä työ kun oli vaarassa valua hukkaan. Jälleen yksi virhe, joka on nyt ihan oikein korjattu, ja ensi vuosi on turvattu, kiitos siitä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Strandman, poissa. — Edustaja Kallio.

19.59 **Vesa Kallio kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveystalouden siirryttyä kunnilta hyvinvointialueille useat kunnat joutuvat maksamaan valtiolle negatiivisia valtionosuuksia. Marraskuussa päivitettyjen laskelmien jälkeen ensi vuonna olisi jopa 15 kuntaa, joilla valtionosuus on negatiivinen. Vielä elokuun lopulla tuo kuntajoukko oli 10 kuntaa.

Negatiivinen valtionosuus tarkoittaa, että kyseessä olevat kunnat maksavat valtiolle takaisin valtionosuuksia, joita valtio on antanut kunnille kuntalaisten tarvitsemien, valtion määrittämien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseksi. Mistä nämä valtiolle maksettavat rahat on kunnissa mahdollista löytää? Käytännössä suurimmassa osaa negatiivisten valtionosuuksien kuntia ainoa keino on pistää käsi kuntalaisten taskuun ja kerätä enemmän veroja. Suomessa on tämän tilanteen myötä kahdenlaisia kuntia: niitä, jotka saavat valtion rahoitusta valtion määrittämiin lakisääteisiin tehtäviin, ja niitä, jotka maksavat valtiolle näiden tehtävien toteuttamisesta.

Arvoisa puhemies! Valtio laskuttaa kuntia negatiivisista valtionosuuksista. Käytännössä tällä laskuttamisella valtio estää kuntia toteuttamasta niitä tehtäviä, joihin se niitä velvoittaa. Hallitusohjelmassa todetaan, että ”kunnille turvataan keskeinen rooli suomalaisessa yhteiskunnassa ja julkisessa hallinnossa”. Edelleen ohjelmassa todetaan, että ”on tärkeää, että koko Suomi pysyy elinvoimaisena ja kuntien ja kaupunkien rooli kasvun mah-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

dollistajana tunnustetaan”. Hallituksen mukaan jokaisen kunnan on pystyttävä tarjoamaan perustuslain mukaisesti peruspalvelut erityisesti sivistyspalveluissa ja että kunnilla on myös edelleen avainmerkitys elinkeinopolitiikan, ympäristön, asumisen ja maankäytön kysymyksissä. Suoraan negatiivisiin valtionosuuksiin liittyvä kirjaus hallitusohjelmassa on seuraava: ”Arvioidaan mahdollisuutta tehdä valtionosuusjärjestelmään määräaikainen korjaus niin, että minkään kunnan valtionosuuksien maksatus ei ole negatiivinen.” Kaikista näistä kirjauksista huolimatta hallitukselta ei ole tulossa asiaan korjausta, mikä auttaisi kyseessä olevia kuntia.

Arvoisa puhemies! Tästä asiasta tehtyihin kirjallisiin kysymyksiin saatu vastaus on ollut tyyli: kaikki on hyvin, kun kukaan ei ole rikkonut lakia. Sama tyyli ja suorastaan hyyttävän kylmä ja kolkko linja on kuultu valtiovarainministeriön virkakunnalta. Hallituksen ja vastuuministerin on pakko pystyä parempaan. Vaikka kuinka tämä tilanne näyttäytyy tälle hallitukselle herkulliselta mahdollisuudelta muuttaa Suomen kuntakarttaa, ei se pääse eroon vastuustaan kansalaisia kohtaan. Lakisääteiset tehtävät on hoidettava, eikä siinä voi paeta lainsäädännön selän taakse.

Asia on mahdollista ratkaista. Ratkaisu löytyy keskustan vaihtoehtobudjetista. Jos valtiovarainministeriössä lukutaito ei riitä, niin siihen saa varmasti apua opetus- ja kulttuuriministeriöstä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindén.

20.02 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puheenjohtaja! Kiitos edustaja Simulalle, että hän jäi — kun tässä sanoin, että yritän vastata hänen puheenvuoronsa alkuosaan, jossa oli sellaista yleistä pohdintaa, että miten täältä salin vasemmalta laidalta voidaan aidosti olla huolissaan tästä velan kasvusta, kun sitten kuitenkin kritisoidaan hallituksen tiettyjä leikkauksia. No, minä vastaan tähän omalla tavallani.

Kysymyshän on siitä, että ihan oikeasti nämä puolueet, jotka nyt muodostavat hallituksen rungon, pitivät ennen vaaleja hyvin voimakkaasti esillä tätä velan kasvua, joka onkin ollut viime vuosina erittäin voimakas, ja täällä ollaan usein kuultu myös vaikkapa aiemman perussuomalaisen eduskuntaryhmän puheenjohtajan, Tavion, suusta, miten hän on sanonut, että noin kahdeksan miljardia siitä velan kasvusta johtui muusta kuin koronakriisistä ja Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan, mutta se muu sitten olikin yli 30 miljardia, mikä johtui näistä asioista.

Kyllä me olemme huolissamme tästä taloudellisesta tilanteesta. Sanoisin itse näin siitä kymmenen miljardin alijäämästä, joka Suomella nyt on, onko se sitten kahdeksassa vuodessa kurottavissa umpeen vai tarvitaanko siinä kymmenen vuotta, mutta se käytännössä tarkoittaisi, että jos edetään esimerkiksi miljardin vuosivauhtia, niin silloin pitää tietysti pystyä pitämään menojen kasvuvauhti hyvin matalana ja jopa tekemään joitakin leikkauksia ja sitten huolehtimaan toisaalta tuloista. Tuloja saadaan tietysti veroasteen kautta, mutta kaikkein parasta olisi tietenkin saada aikaiseksi kasvua, jolloin veroastetta sinänsä ei tarvitsisi nostaa ja tulot tulisivat sen kasvun kautta ja sieltä.

Me olemme huolissamme nyt erityisesti siitä, että eihän hallituksen toimenpiteillä tämä velan määrä ole kuitenkaan alenemassa ja se menosopeutus kohdistuu hyvin yksipuolisesti kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin. Eli kyllä pitäisi olla laajempi tarkastelu tässä menojen käsittelyssä, ja sitten siellä on unohdettu käytännössä se tulojen kerääminen kokonaan. No, tämä on tietysti täällä jo aikaisemmin todettu muutamia kertoja.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Vielä ihan lyhyesti toteaisin, että edustaja Kallion puheenvuoro, se aikaisempi — ei tässä toisessakaan mitään vikaa ollut — joka käsitteli terveydenhuoltoa, oli aivan erinomainen.

Sitten tästä kuntatalouden mustasta perjantaista: Kuten siinä debattikeskustelussa totesin, pääsyhän siihen oli se, että veroja ei kertynyt vuodelta 22 kuntasektorilla niin paljon kuin oli ennakkoon arvioitu. Se, ketä siitä sitten syytetään, on tietysti oman keskustelunsa aihe. Kun verotulot ja valtionosuudet täytyi nimenomaan vuoden 22 eli kuntien aikana olleiden sote-palveluiden ja peruspalveluiden välillä jakaa oikeassa suhteessa niiden kustannusosuuksien mukaan, niin siitä sitten seurasi tämä, mikä tässä seurasi. Sinänsä se ei siis johtunut tästä sote-uudistuksesta, vaikka sillä tietysti oli tähän vaikutuksensa. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Siponen.

20.05 Markku Siponen kesk: Kiitos. — Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Haluan itsekin aluksi vähän kommentoida tätä edustaja Simulan puheenvuoroa tähän velkaan liittyen. Kyllähän on tietenkin mielenkiintoista kuunnella näitä puheenvuoroja, kun he ennen vaaleja lupasivat, että velkaantuminen loppuu, ja ensi vuonna otetaan velkaa vielä paljon enemmän kuin tänä vuonna ja 50 miljardia neljän vuoden aikana. Tietenkin on helppo syyttää korkojen nousua, mutta siitähän ei selity kuin puolet esimerkiksi ensi vuoden osalta. Ymmärrän, että tätä on tietysti tosi vaikea nyt niellä, kun ollaan ennen vaaleja luvattu, että nyt se velkaantuminen loppuu, ja se vaan kasvaa.

Mutta haluaisin vielä nostaa yhden asian liittyen tähän talousarvion täydentämisesitykseen, ja se liittyy näihin pelastajiin ja Suomessa olevaan pelastajapulaan.

Tilannehan on se, että meillä on Kuopiossa valtakunnallinen pelastusopisto, ja tiedossa on, että noin neljä ja puoli miljoonaa euroa olisi tarvittu rahaa nyt vuosittain lisää, että pystytään taklaamaan tämä valtakunnallinen pelastajapula. Nyt Kuopiolle myönnettiin kaksi ja puoli miljoonaa euroa, mutta mihinkäs ne kaksi miljoonaa sitten menivät? No, ne tulivat tänne Helsinkiin. Sitä täytyy kyllä hämmästellä tässä tilanteessa, kun on aiemmin päätetty, että meillä on yksi valtakunnallinen pelastusopisto tässä valtakunnassa, Kuopiossa, ja sitten hallitus lähtee Helsingin kaupungin koulua rahoittamaan valtion pussista. Ja se, mikä tässä erityisesti hämmästyttää: kun kaikilla on tiedossa tämä koulutuksen tehokkuus, siihen käytettävä rahamäärä, ja Kuopiossa pystytään samalla rahalla kouluttamaan huomattavasti paljon enemmän pelastajia, niin täytyy kyllä ihmetellä tätä hallituksen ratkaisua erityisesti tässä tilanteessa. Se tiedetään, että pelastajapula on meillä kaikkialla Suomessa tällä hetkellä. Kun sitä ei ole erityisen paljon sen enempää Etelä-, Itä- kuin Länsi-Suomessaakaan, niin millä siihen pystytään kaikista tehokkaimmin vastaamaan? Sillä, että nämä määrärahat käytetään mahdollisimman tehokkaasti, ja ne ovat todistetusti tehokkaimmin käytössä, kun ne käytetään siihen Kuopion valtakunnalliseen pelastusopistoon.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Simula.

20.08 Jenna Simula ps: Arvoisa puhemies! Tämä tuntuu olevan sellaista keskustan siltarumpupolitiikkaa, että keskitetään vaan kaikki Kuopioon ja jätetään Helsinki huomiotta, kun Helsingissä ei juuri keskustalaisia ole. Tämä taitaa olla se syy, miksi te sinne Kuopioon haluatte tämän pelastusoppilaitoksen pelkästään keskittää. Me hallituksessa ajattelem-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

me koko Suomen etua, ja kyllä se etu on, että nämä kaksi paikkaa ovat kummatkin toiminnassa.

Kiitän edustaja Lindéniä vastauksista ja totean, että on varsin hellyyttävää, että myös sulin vasen laita huolehtii viimein osaltaan valtionvelasta, ainakin puheenvuoroissa, sekä samaan aikaan hallituspuolueita äänestäneiden suomalaisten kuluttajansuojasta. Me lupasimme kääntää velkalaivan, ja sen me myös teemme. Vasemmistohallitus keskusta aisan kannattajanaan olisi sen upottanut.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Siponen.

20.09 Markku Siponen kesk: Kiitos. — Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Vaikka kuinka tässä edustaja Simula yrittää väittää, että velkaantuminen käännetään, velkaantuminen lopetetaan, niin kaikki luvut näyttävät täysin toista. Suomi ottaa perussuomalaisen valtiovarainministerin johdolla ensi vuonna velkaa entistä enemmän — ja kuten toin esille, korot selittävät siitä vain osan —, jopa 50 miljardia tulevan neljän vuoden aikana. Kyllä tämä on täysin eriskummallinen asia niiden puheiden jälkeen, mitä ennen vaaleja ihmisille uskoteltiin.

Sen, puhutaanko nyt laivasta vai sukellusveneestä, voi jokainen itse määritellä, mutta luvut kertovat, että tältä osin hallitus on tässä alkutaipaleella selvästi epäonnistunut. Ja yksi asia, mistä se johtuu, on tietysti tämä erikoisuus, että perussuomalaisen johdolla halutaan sitten näitä veronalennuksia jakaa esimerkiksi kaikista suurituloisimmille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindén.

20.11 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Vielä tähän keskusteluun päätin osallistua sillä, että tässä joku aika sitten luin Mauno Koivistosta kertovaa kirjaa nimeltä ”Kova Koivisto”. Sehän on professori Tapio Bergholmin kirjoittama kakkososa Koiviston elämäkerrasta, ja siinä on minusta erityisen vaikuttava luku nimeltä ”Vahva valtiovarainministeri”. Se kertoo siitä tilanteesta, kun Koivisto tuli silloin vuonna 1966 Paasion johtaman hallituksen valtiovarainministeriksi, ja siitä, kuinka voimakkailla otteilla hän lähti silloista kurjassa tilanteessa ollutta valtiontaloutta korjaamaan. Halusin tämän vain kertoa siksi, että kyllä sosiaalidemokraateilla on, ei pelkästään historiassa vaan lähempänäkin ja toisaalta sitten kauempana — viittaa vaikkapa Väinö Tannerin toimintaan Risto Rytin aisaparina valtiovarainministerinä — hyvin voimakkaita talousmiehiä ja -naisiakin, jotka ovat sitten osaltaan pyrkineet saamaan valtiontalouden kuntoon. Kysymys on pitkälti siitä, että sitä pitää katsoa kokonaisuutena.

Itse sanon nyt ihan näin suoraan — en ole sitä täällä aikaisemmassa keskustelussa sanonut — että kun lukeudun kuitenkin hyvätuloisiin suomalaisiin ja monella tavalla hyväosaisiin, niin tunnen paljon kaltaisiani ihmisiä, jotka ovat sitä mieltä, että ei se oikein hyvältä tunnu, että itselle tulee veronalennuksia ja muita etuuksia ja sitten tiedetään, että kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin isketään voimakkaasti. Että jos tämä sopeuttaminen olisi yhdenvertaisempaa, niin tämä tuntuisi niin sanotusti paremmalta ja ehkä sitten loppujen lopuksi saisimme enemmänkin vähennettyä yhteenlaskettuna näitä valtion menoja, mikä sitten helpottaisi tätä valtiontalouden tilannetta. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 21 ja 47 §:n muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 42/2023 vp) täydentämisestä Hallituksen esitys HE 87/2023 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Keskustelu, ministeri Ikonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.06 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saimme varsinaisen yllätyksen vielä koskien kuntien valtionosuuksia vuodelle 2024, kun lopulliset tiedot vuoden 2022 verotuksesta valmistuivat. Lopullisten verotulotietojen perusteella laskettu sote-uudistuksen rahoitukseen liittyvä valtionosuuden vähentämistarve poikkeaa merkittävästi aiemmin arvioidusta tasosta. Sote-siirron rahoitusmallin mukaisesti kunnilta sote-uudistuksen yhteydessä siirrettävät kustannukset ja tulot tarkistetaan lopullisesti vuonna 23 vuoden 22 tilinpäätöstietojen ja vuoden 22 valmistuneen verotuksen tietojen perusteella. Koska kuntien tuloista kunnallisveroprosenttia on jo leikattu 12,64 prosenttiyksikköä vuodelle 23, on lopullinen kustannusten ja tulojen erotus säädetty tasattavaksi kuntien peruspalveluiden valtionosuudesta tehtävänä vähennyksenä tai lisäyksenä vuodesta 2024 lukien. Vuoden 2023 osalta vähennys tai lisäys on säädetty tehtäväksi jälkikäteen vuosina 24 ja 25.

Valtionosuuden lisäsiirroilla varmistetaan uudistuksen periaatteena oleva kustannusneutraalisuus kuntien, hyvinvointialueiden ja valtion välillä. Soten siirtolaskelma on marraskuussa päivitetty näillä lopullisilla tiedoilla kunnilta siirtyvistä kustannuksista ja tuloista. Valtionosuuden vähennystarpeeseen vaikuttavat vuoden 22 sote- ja pela-kustannusten kasvu suhteessa kuntien talousarvioihin noin 650 miljoonaa euroa sekä valmistuneen verotuksen mukainen tieto siirtyvistä verotuloista.

Vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa pysyväksi valtionosuuden vähennykseksi arvioitiin 224 miljoonaa ja vuotta 23 koskeva osuus oli 112 miljoonaa euroa. Verotuksen valmistuminen muuttaa vuoden 24 valtionosuuksia siten, että pysyvä vähennys kuntien valtionosuuksiin kasvaa yhteensä 501 miljoonaan euroon. Vuotta 2023 koskeva määräaikainen osuus vuodelle 2024 kasvaa yhteensä 250 miljoonaan euroon.

Kokonaisuutena vuodelle 2024 kohdistuva pysyvä vähennys ja vuotta 2023 koskeva jälkikäteinen vähennys nousivat siten 441 miljoonaa euroa kunnilla talousarvion valmistelussa tiedossa olleista luvuista. Tämän mittakaavan muutokseen ei yhdelläkään kunnalla ole ollut valmiuksia tai mahdollisuuksia varautua. Tilanne on kuitenkin kuntien kannalta erittäin hankala, koska ne ovat juuri tehneet ensi vuoden budjettinsa ja päättäneet vuoden 2024 veroprosenttinsa.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Arvoisa puhemies! Tämän vuoksi hallitus esittää, että sote-uudistuksen aiheuttamaa kuntien peruspalveluiden valtionosuuden lisävähennystä ei tehdä vuonna 2024, vaan vähennys jaksotetaan vuosille 2025—2027. Vuotta 2023 koskeva jälkikäteinen valtionosuusvähennys siirrettäisiin vuosien 24 ja 25 sijasta tehtäväksi vuodesta 25 lukien ja jaettaisiin kolmelle vuodelle eli vuosille 25—27. Lisäksi vuodelle 2024 valtionosuuteen ehdotetaan 192 miljoonan euron määräaikaista lisäystä, mikä on 34,70 euroa asukasta kohden, ja vastaava määrä valtionosuutta vähennettäisiin määräaikaisilla vähennyksillä vuosina 25—27. Näin kohtuullistetaan tai itse asiassa poistetaan vuoden 22 valmistuneen verotuksen ennakoinnattoman suuri vaikutus kuntien vuoden 2024 valtionosuuksiin ja tuodaan nopea apu tähän kunnille nopeasti tulleeseen haastavaan tilanteeseen.

Tämän ja ensi vuoden osalta jaksotus on siis tällainen ensimmäinen nopea ratkaisu kunnille vaikeaan tilanteeseen. Hallituspuolueet ovat lisäksi sopineet etsivänsä ratkaisuja, joilla voidaan helpottaa vaikutuksia kuntien talouteen vuodesta 2025 alkaen. Näitä pidemmän aikavälin ratkaisuiden keinoja selvitetään jatkossa, eli niitä tullaan vielä hakemaan tähän tänään käsitellyssä olevan lain jatkoksi. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

15.11 **Aki Lindén sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Tämähän on jatkoa äskeiselle keskustelulle. En nyt toista sanasta sanaan samaa puheenvuoroani, jonka käytin äsken, mutta minusta tässä ministeri Ikonen äsken totesi, että jouduttiin jälkikäteen korvaamaan hyvinvointialueille 650 miljoonaa euroa siitä, että kunnat olivat aliarvioineet talousarvioissaan vuodelle 22 sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluiden kustannukset. Tämähän on juuri näin, ja tiedämme, että näin on tapahtunut.

Ja nyt tämä koko tapahtumien ketju, mikä tässä on tapahtunut, johtuu siis siitä, että ensinnäkin vuoden 22 kuntien verotulot jäivät alle ennakoarvion — en syytä tässä valtiovarainministeriötä, tiedän, että aikataulu tälle asialle on ollut ihan se sama kuin aikaisempiinkin vuosina yleensä. Ja sitten kun tämä raha joudutaan jakamaan hyvinvointialueiden ja kuntien peruspalveluiden kesken vuonna 22 tapahtuneen työnjaon mukaisesti, niin siitä seuraa sitten tämä, mikä nyt on seurannut. [Puhemies koputtaa]

Mutta minulla olisi konkreettinen kysymys: miksi hyvinvointialueiden rahoitus pienee 39 miljoonaa tässä täydentävässä talousarvioesityksessä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

15.12 **Petri Honkonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olisi tehnyt mieli vielä kommentoida tuossa edellä. Edustaja Garedeu käytti tähän samaan teemaan mielestäni aika absurdin puheenvuoron liittyen kuntien tulevaisuuden edellytyksiin toimia.

Nythan on niin, että tämän sote-uudistuksen jälkeen, kun kuntien valtionosuuden osuus on enää päälle pari miljardia — kahden ja kolmen miljardin väliin taitaa asettua — tällainen leikkaus... Jos nyt hallitus siis jaksottaa nämä vuosille 25—27, niin on aivan selvää, että kunnat eivät kyllä pysty nykyisistä velvoitteistaan suoriutumaan tällä valtionosuusrahoituksella. Nämä leikkaukset ovat niin isoja. Ja tässähän nousee esiin kysymys siitä, mikä on toisaalta valtion rahoitusvastuu kuntien lakisäätteisistä palveluista ja mikä on kuntien vastuu kerätä verorahoituksella, kun me tiedämme, että kuntien edellytykset kerätä vero-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

rahoitusta ovat todella erilaiset. No, nyt hallitus nostaa kiinteistöveron alarajaa, ja sekin kohdentuu kyllä hyvin epätasaisesti erilaisille kunnille. [Puhemies koputtaa]

Toivoisin, että tämän VOS-uudistuksen kanssa kiirehdittäisiin — hyvä, että hallituksen ohjelmassa se on — [Puhemies koputtaa] ja myöskin tehtäisiin oikeudenmukaisempia ratkaisuja kiinteistöveroon.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

15.13 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tänä vuonna kuntatalous on vielä vahva, mutta tulevien vuosien näkymät ovat synkkenevät, ja nämä uutiset verotietojen tarkistuksesta johtuvista valtionosuusleikkauksista tietysti synkentävät kunnissa tunnelmaa entisestään. On hyvä huomata, että kuntien rahoituksestahan valtaosa menee tänä päivänä koulutukseen ja varhaiskasvatukseen ja kuntien synkkenevät talousnäkymät johtavat siis joko leikkauksiin koulutuksesta tai sitten veroprosenttien kasvuun. Niin kait se käytännössä tulee menemään.

Lasten koulutuksesta ei voi leikata. Veroprosentit kuntien välillä taas ovat jo huomattavan eriytyneitä. Olisikin parempi, että valtio ottaa iskua vastaan ja lievittää valtionosuusmuutoksia myös vuoden 2024 jälkeen. On nähdäkseni parempi, että valtio paikkaa aukkoja verokeinoilla kuin että kunnat tekisivät sen kuntaverolla, sillä valtionveroilla rasite kohdistuu tasaisesti koko maahan ja valtiolla on muitakin mahdollisia verokeinoja kuin tuloverotus.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hiltunen, olkaa hyvä.

15.14 **Pia Hiltunen sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä käytiin jo hyvää keskustelua siitä, miten nämä leikkaukset tulevat vaikuttamaan tulevaisuudessa kuntien rahoitukseen. Vaikka tätä nyt jaksotetaan, sehän ei tarkoita siltikään, että tulevaisuudessa rahaa olisi enemmän, vaan päinvastoin nämä leikkaukset osuvat kovasti esimerkiksi koulutukseen ja varhaiskasvatukseen ja liikuntapalveluihin ja nuorisotyöhön ja niin edelleen — näihin kaikkein tärkeimpiin, lapsiin ja nuoriin kohdistuviin palveluihin. Kunnat ovat huolissaan. Siellä on jo menossa kovia investointitarpeita ja hankkeita, joita on hankala pysäyttää tässä vaiheessa ja jotka on pakko toteuttaa, ja on hyvä, että niitä toteutetaan, mutta tämä luo kovia haasteita kuntiin. Se, että puhuitte kompensatiosta kunnille, on hyvä asia, ja minunkin mielestäni siihen tulisi kiinnittää huomiota ja koettaa löytää siihen keinoja ja ratkaisuja.

Olette, ministeri Ikonen, myös todennut, että kuntien täytyisi olla sivistys- ja elinvoimakuntia, ja toivon, että tästä pidetään kiinni ja luodaan mahdollisuudet kunnille myös jatkossa toimia näin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

15.15 **Markus Lohi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan aloittaa kiitoksilla. Minusta te ministerinä reagoitte nopeasti tähän yllättävään tilanteeseen, joka ei sinänsä ole kenenkään syy, vaan emme me kyenneet — tai valtiovarainministeriö — paremmin ennakoimaan, mikä se verotulokertymä on. Sillä lailla se kyllä helpottaa ensi vuotta, sitä suurinta hätää, todella paljon.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Mutta kuten totesitte esittelypuheenvuorossa, ongelma jää kuntasektorille, ja se tulee ehkä juuri tässä tilanteessa, jossa kuntien talous tulee tiukkenemaan, olemaan suurempikin. Oli erittäin hyvä kuulla, että haette siihen ratkaisua.

Esittäisin tähän loppuun yhden toiveen. Nimittäin kun hallitusohjelmassa, jos oikein muistan, on esitetty, että lähdetään myös kuntien valtionosuusjärjestelmää uudistamaan, niin minun toiveeni olisi se, että sitä uudistettaisiin niin, että huomioitaisiin se, että meidän kuntaveroprosentit ovat eriytyneet erittäin voimakkaasti. Nyt meillä on 6,4 prosenttiyksikön ero, alimmillaan 4,4 ja korkeimmillaan 10,8. [Puhemies koputtaa] Me emme kestä kovin pitkään näin suuria eroja. On pakko lähteä tekemään toimenpiteitä, [Puhemies koputtaa] jotka tasoittavat kuntaprosenttieroja.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Piritta, olkaa hyvä.

15.17 Piritta Rantanen sd (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Minäkin haluan kiittää siitä, että tähän asiaan on reagoitu näin nopeasti. Se on ollut erittäin tärkeää. Jos vielä huomioidaan se seikka, että kuntien piti samaisena perjantaina ilmeisesti kello 16 ilmoittaa veroprosenttiensa määrät, kun sitten kello 18 jälkeen tämä uutinen tästä suuresta leikkauksesta tuli, niin kunnilla ei ole ollut tosiasiallisesti minkäänlaisia mahdollisuuksia vaikuttaa siinä vaiheessa enää tähän, ja on erinomaisen hyvä, että tämä maksuaikataulu nyt on tähän saatu.

Kysehän on nimenomaan siitä, mitä nuorten ja lasten elämässä tapahtuu. Kunnat ovat, juuri niin kuin tässä on useammassa puheenvuorossa todettu, niitä, jotka järjestävät sen varhaiskasvatuksen ja sivistyksen ja koulutuksen palvelut. Nyt kun kuntien tilanne on erittäin eriytynyt, meillä on tällä hetkellä tilanne, että eri kunnissa pystytään palveluita tarjoamaan aivan eri tavalla, ja nyt kun talouden taantumakin näyttää siltä, että veroennusteet ovat alenevat, ja kun sieltä on tulossa vielä tämä sote-kiinteistöjen vuokratulojen vähenehmissen pommi, niin talouden heikentymisen yhteisvaikutuksena rahat puuttuvat niihin toimiin, jotka aidosti siellä kunnissa tarvittaisiin. Kysyisinkin arvon ministeriltä: milloinka se kuntien valtionosuus uudistus tulee, ja vastaako se näihin huoliin?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Ikonen, kolme minuuttia.

15.18 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitoksia palautteista. Tosiaan tämä on nyt se ensimmäinen ratkaisu, jonka me voimme nopeasti tehdä, että vaiheistamme tämän, mutta jatkamme sitä ratkaisun hakua ihan tähän suoraan.

Ehkä sen verran voisi vielä tässä tarkentaa tuotakin, että tämä siirto ei tosiaan ihan suoraan vaikuta nyt kunta—hyvinvointialue-suhteeseen. Tämä kustannusten kokonaisuus on päivitetty jo aikaisemmin, ja siltä pohjalta määritetty se hyvinvointialueitten osuus. Tässä on nyt näitten verotietojen valmistuttua kyse tästä kunta—valtio-suhteesta ja sen täsmäytyksestä, niin sanotusti. Tosiaan siinä ei nyt ole kyse, niin kuin täällä eri puheenvuoroissa todettiin, valtiovarainministeriön aikatauluista vaan ihan puhtaasti siitä sote-lainsäädännön tuomasta aikataulusta ja laskentamallista, joka nyt sitten tuotti tällaisen tuloksen, mitä ilmeisesti ei edellinkään hallitus ollut silloin ennakoanut omassa vaiheessaan, ja nyt sitä sitten ratkotaan tässä. Tämä on se ensimmäinen vaihe, ja tulee myöhemmin toinen vaihe.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Tähän valtionosuusjärjestelmän uudistukseen: Se on meillä tulossa. Nyt tosiaan siitä on jo käynnistetty tämä virkatyö ja valmistelutyö, ja ensi vuoden talousarvioon saamme pienen rahoituksen, jolla pääsemme tekemään nyt ensimmäisiä tällaisia taustaselvityksiä siihen pohjaksi, eli tehdään tietoon perustuen. Se on hyvin laaja ja haastava kokonaisuus, ja siinä haetaan juuri niitä ratkaisuja, millä kunnat pystyvät tähän elinvoima- ja sivistysrooliin vastaamaan. Ja itse asiassa juuri se elinvoima- ja sivistysrooli oli se huoli, mikä meille tässäkin syntyi, jos tämä nyt olisi tullut tällaisena äkkitalanteena ensi vuodelle. Mitä kunnat ehtivät tehdä? Verot on lyöty lukkoon, ensi vuonna siis se verotuksen nostaminen ei olisi ollut ratkaisu, eli siinä olisi todennäköisesti jouduttu tekemään säästöjä juuri sieltä varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta, mihin tämäkin hallitus on päinvastoin halunnut lisätä rahoitusta, eli se olisi sotinut vahvasti sitä vastaan. Ja toinen huoli olisi ollut esimerkiksi siinä, että tällä hetkellä nähdään rakennusalan vaikea tilanne. Kunnat olisivat nopeasti voineet myöskin pysäyttää erilaisia investointeja, ja se olisi voinut entisestään syventää rakennusalan tilannetta. Tästä syystä sitten siihen ei haluttu päästää tätä tilannetta ja haetaan niitä pysyviä ratkaisuja.

Tosiaan siinä valtionosuusjärjestelmäuudistuksessa haetaan pysyviä ratkaisuja sitten siihen, millä tavalla kunnat voivat. Ja tässä soten jälkeen, kun sote-uudistus tehtiin ehkä enemmän turvaten sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen, kunnilta oikeastaan lähinnä siirtyy tätä rahoitusta pois, ja nyt on ihan hyvä katsoa se järjestelmä myöskin sitä vasten, mitkä ovat kuntien tulevaisuuden tehtävät ja miten niistä selvitään. Sitä työtä tehdään, ja tosiaan tämä valtionosuusjärjestelmän uudistus tulee vuoden 26 alusta voimaan, eli siihen tehdään nyt tätä työtä.

Kun täällä kysyttiin myöskin tästä verotuksen puolesta siihen liittyen, niin se on myöskin meillä tällä hetkellä työn alla osana sitä kokonaisuutta, eli katsotaan myöskin koko sitä kuntien rahoitusta. — Tulikohan tässä, arvoisa puhemies, vastaukset kaikkiin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Sitten siirrymme puhujalistalle. Edustaja Garedeu on poissa. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

15.22 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Perjantai 17. marraskuuta oli Suomessa kunnille synkkä päivä. Tuolloin valtiovarainministeriö ilmoitti tarkistaneensa ensi vuoden valtionosuuslaskelmat sen perusteella, mitkä olivat kuntien tilinpäätösten mukaiset sote- ja pelastuspalveluiden kustannukset sekä maksuunpannut verotulot vuonna 2022. Hallituksen lokakuussa julkistamassa vuoden 2024 talousarviossa pysyväksi valtionosuuden vähennykseksi arvioitiin vielä 224 miljoonaa euroa, mikä sekin on suuri summa. Nyt päivitettyjen laskelmien mukaan pysyvä vähennys kuntien valtionosuuksiin kasvaakin yhteensä 501 miljoonaan euroon. Kuntien valtionosuuksiin kohdistuva vähennys yli kaksinkertaistui aiemmasta, ja tämän uutisen kunnat saivat valtiovarainministeriöstä tietoonsa samana päivänä, kun niiden lain mukaan täytyi ilmoittaa ensi vuoden tuloveroprosenttinsa.

Arvoisa puhemies! Onkin täysin ymmärrettävää, että tästä uudesta, ennakoitua suuremmasta valtionosuusleikkauksesta kunnissa hätkähdettiin. Tieto uusista laskelmista ja laskelmien mukanaan tuomasta suuresta muutoksesta ei olisi voinut tulla kunnille huonompaan aikaan, kunnissa kun veroprosentit ensi vuodelle oli jo päätetty ja talousarviotkin pitkälti laadittu. Kuntien mahdollisuudet reagoida muutokseen olivat siis vähäiset. Siksi onkin aivan oikein ja perusteltua, että hallitus ei tee valtionosuuksien lisävähennystä vielä ensi vuodelle. Hallituksen esityksessä ennakoitua suurempi valtionosuuksien lisävähennys

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

nys siirtyy, ja sen jaksotusta sekä pysyvän että takautuvan osuuden osalta pidennetään. Yhtään uutta euroa nämä helpotukset eivät tokikaan kunnille tuo. Silti lisäajan antaminen kunnille oli hallitukselta oikea ratkaisu tässä vaikeassa tilanteessa, ja siitä on kiitostakin syytä antaa.

Nyt käsillä olevassa tilanteessa ei tosiaankaan auta syyllisten etsiminen. Tässä tilanteessa auttaa vain se, että hallitus ja valtiovarainministeriö käyvät huolella läpi, miten tässä pääsi näin käymään, miksi verotuksen ennakkotiedot saattoivat poiketa niin paljon lopullisista. Peräänkuulutan hallitukselta sekä kuntien että hyvinvointialueiden rahoituksen osalta ripeää tilanteen arvioimista ja hihojen käärimistä. On ollut selvää, että historiallisen suuri hallinnollinen uudistus, mikä sote-uudistus totisesti on, ja siihen kytkeytyvä rahoitusmalli voivat aiheuttaa myös yllätyksiä, kun lainsäädäntöä pannaan toimeen. Näihin yllätyksiin on voitava reagoida ja tehdä tarvittaessa myös muutoksia niin kuntien kuin hyvinvointialueidenkin tilanteen helpottamiseksi. Hallituksen on nyt selvitettävä kaikki keinot kuntien tilanteen helpottamiseksi muuttuneiden, aiempaa suurempien valtionosuusleikkausten tultua julki.

Arvoisa puhemies! Hallitus on yhä pitämässä voimassa aiemmin linjaamansa valtionosuusien indeksikorotuksen yhden prosenttiyksikön leikkauksen huolimatta siitä, että kuntien taloudet saivat nyt aivan uuden ison takaiskun. Haluan jälleen muistuttaa hallitusta siitä, että kaikki heikennykset kuntatalouteen lisäävät kunnissa painetta joko veroprosentin nostoon tai säästöihin varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta, kulttuurista ja liikunnasta. Tässä muuttuneessa tilanteessa olisikin viisautta siinä, että hallitus perääntyisi ja peruisi kaavailmansa kuntien valtionosuusrahoituksen indeksijarrun. Yhden prosentin indeksijarru voi kuulostaa paperilla pieneltä, mutta se aiheuttaa vaalikauden aikana noin sadan miljoonan leikkauksen kuntien valtionosuuksiin. Nyt muuttuneessa tilanteessa olisi vielä aikaisempaakin perustellumpaa perua tämä indeksijarru kokonaisuudessaan.

Arvoisa puhemies! On tietysti selvää, että samalla kun kunnilla on sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palvelut siirretty hyvinvointialueille, on valtionosuusjärjestelmä jäänyt vielä vastaamaan mennyttä aikaa. Viimeistään tänä syksynä on käynyt kaikille selväksi, että kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmä kaipaa nopeaa mutta huolellista uudistamista. Nykyinen järjestelmä ei vastaa riittävällä tavalla kuntien nykyistä tehtäväkenttää. Kannustankin hallitusta etenemään ripeästi kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmän uudistamisessa siten, että meillä on jatkossakin elinvoimaisia kuntia ja kaupunkeja rakentamassa Suomen tulevaisuutta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Piisinen, olkaa hyvä.

15.27 Jorma Piisinen ps: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä vastaavien siirron vuoksi kunnilta hyvinvointialueille siirrettävät tulot tarkistetaan vuonna 2023 vuoden 2022 tilinpäätöstietojen ja tuloverojen osalta valmistuneen verotuksen mukaisten maksuun pantujen tuloverojen perusteella koko maan tasolla hyvinvointialueille siirtyviä kustannuksia vastaaviksi. Koska valmistuneen verotuksen tiedot poikkeavat huomattavasti talousarvion valmistelussa käytetyistä ennakkotiedoista, ehdotetaan tästä johtuvaa ennakoimattoman suurta valtionosuusvähennystä vuodelle 2024 lievennettäväksi siten, että vuotta 2023 koskeva jälkikäteinen valtionosuusvähennys siirrettäisiin vuosien 24 ja 25 sijasta tehtäväksi vuosina 2025—2027. Lisäksi vuoden 24 valtionosuuteen tehtäisiin määräaikainen lisäys 34,70 euroa asukasta kohden eli yhteensä 192

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

miljoonaa euroa, joka vastaa lopullisten tuloverotietojen huomioon ottamisen johdosta kasvanutta osuutta vuoden 2024 valtionosuusvähennyksestä.

Kunnilla ei ole ollut mahdollisuutta omassa talousarviovalmistelussaan ottaa huomioon suurta vähennystä peruspalveluiden valtionosuudessa, vuoden 2024 talousarviot tuloveroprosentteineen on jo hyväksytty valtuustoissa. Verotusmenettelylain mukaan kunnan on jo tullut ilmoittaa Verohallinnolle viimeistään marraskuun 17. päivänä tuloveroprosenttinsa osuus. Valtionosuuden täysimittainen vähennys edellä mainitusti voisi tällöin vaarantaa kuntien mahdollisuutta vastata peruspalveluiden järjestämisestä vuonna 2024.

Hallituksen esitys on kuntatalouden näkökulmasta välttämätön ja oikea toimenpide. Talous on jo nyt monessa kunnassa tiukilla. Veroprosentit on lyöty lukkoon ja talousarviot pitkälti hyväksytyt. Arvoisa puhemies, kannatan hallituksen esitystä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

15.30 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Nyt kun kunnista ja kuntien taloudesta puhutaan, niin on aina tärkeää muistaa myöskin kuntien hyvin moninainen merkitys. Kunnat ovat ihmisten yhteisöjä ja, voisi sanoa, myöskin kansanvallan kulmakiviä ja tietysti monien lakisääteisten palveluiden tuottajia — omat kuntamme ovat meille kaikille ihmisille hyvin tärkeitä. Ja nyt kun ajatellaan tätä Suomen talouden tilannetta kokonaisuutenaakin, niin kyllähän se näin on, että kunnat ovat monessa mielessä myöskin elinkeinotoiminnan moottoreita tuottamalla talouskasvua, jota Suomi nyt kipeästi tarvitsee.

Tässä keskustelussa aivan oikein on todettu, että näkymä kuntien talouden suhteen ja kuntien kannalta on hyvin epävarma ja sumuinen varsinkin, jos ajatellaan pitemmällä tähtäimellä vuodesta 25 eteenpäin. Hallituksen kuntapolitiikalla tulee ilman muuta olemaan ratkaisevan suuri merkitys siinä, mihin suuntaan kuntia aletaan viemään. Vaikka tilanne ei toki nyt ole suoraan verrannollinen aiempaan, niin kustannusten jakoa kunta—valtio-suhteessa mittaava kuntien valtionosuusprosentti oli vielä vuonna 2011 noin 34 prosenttia, kun taas ensi vuonna se on enää vajaat 22 prosenttia, ja näyttää siltä, että vaalikauden lopulla tämä tulee vielä laskemaan huomattavasti.

Haluaisin kysyä arvoisalta ministeriltä: mitä tuumaatte, aikooko hallitus tarttua Kuntaliiton ehdotukseen siitä, että palautettaisiin nyt marraskuussa ilmenneen VOS-lisäleikkauksun 415 miljoonaa euroa kuntien valtionosuusmomentille? Se ei liene liikaa vaadittu, jos ottaa huomioon, että pysyviä VOS-leikkauksia aiheuttaa ansiotulon verovähennysten käyttäminen tai käyttämättä jättäminen.

On totta, että valtionosuusuudistus on aivan välttämätön. Toivon, että sitä ei toteuteta samalla periaatteella kuin vuoden 2015 uudistusta, joka tehtiin kokoomuksen hellimän mutta pieleen menneen suurkuntahankkeen vipuvarreksi. Sen jäljet näkyvät tänäkin päivänä valtavina eroina kuntien tuloveroprosenteissa.

Toivon, että hallitus tarkastelee tätä kuntalinjaa ja että hallituksella todella on tavoitteen yhdenvertainen Suomi myös kuntien näkökulmasta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä. Edustaja Nurminen on poissa. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

15.32 Timo Suhonen sd: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta. Käytän tilaisuuden hyväksi ja tuon

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

tässä esiin sitä, mikä monessa maakunnassa ja monessa kunnassa nyt hiertää, kun kuntien valtionosuudet heikkenevät, joissakin kunnassa jopa erittäin merkittävästi. Pohjois-Savon maakuntahallitus on lausunut laskentaperusteista varsin selventävästi. Sote-uudistus siirsi vuoden 2023 alussa soteen liittyvät tehtävät ja rahoituksen kunnilta hyvinvointialueille. Rahoituksen siirtyminen näkyy kunnilla muun muassa valtionosuusjärjestelmän huomattavina muutoksina.

Valtionosuuksien uudistuneet laskentaperusteet kohtelevat Pohjois-Savon kuntia hyvin eri tavoin, jopa samantyyppisten kuntien valtionosuuksissa on merkittäviä eroja. Maakunnan sisällä voidaan verrata esimerkkinä samansuuruisia ja ikärakenteeltaan samankaltaisia kaupunkeja, kuten Iisalmea ja Varkautta. Ensi vuonna on aiemmin arvioitu Iisalmen saavan valtionosuuksia 21,5 miljoonaa euroa ja Varkauden saavan alle neljä miljoonaa euroa. Ero on häkellyttävä, koska kaupunkien vastuulla on samoilla rakenteilla samat tehtävät jatkossakin.

Arvoisa puhemies! Kuntien järjestämisvastuulla olevat tehtävät, esimerkiksi koulutus- ja varhaiskasvatus, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalvelut, kaupunkisuunnittelu ja maankäyttö sekä ympäristöpalvelut, ovat edelleen kapenevan kokonaisrahoituksen raamissa. Miten kunnat ja kaupungit pystyvät jatkossa huolehtimaan niin edellä mainituista lakisääteisistä tehtävistä kuin mahdollisesti vetovoimaa lisäävistä erillisistä, asukkaitaan paremmin palvelevista ratkaisuista? Siirtymätasaus, joka sakottaa kuntia sote-palveluihin satsaamisesta, ei voi jatkossa olla se malli, jolla valtionosuutta maksetaan. Kuntien tulee saada valtionosuudet tehtäviensä, ei historian perusteella.

Valtionosuusjärjestelmän on jatkossakin turvattava kunnallisten palveluiden järjestäminen tehokkaasti koko maassa, erityisesti huomioiden Itä-Suomen muuta maata selvästi heikommat kehitysnäkymät. Isossa kuvassa valtionosuuksien vaikutukset tulevat vaikuttamaan myös alueemme mahdollisuuksin käynnistää tärkeitä julkisia ja yksityisiäkin investointeja. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

15.34 **Aki Lindén sd:** Arvoisa puhemies! Numeroiden esittäminen suullisessa puheenvuorossa on aina vähän hankalaa. Mutta näiden muutosten, joista tässä on kysymys — ja siihen liittyvästä kuntien helpotuksesta tällä siirtymäkaudella — lähtökohdat on aika tarkasti selitetty meidän ensi vuoden talousarviokirjassa: hyvinvointialueiden osalta taulukossa sivulla 344, jossa on tarkasti eritelty, mitkä seikat vaikuttavat vuoden 24 määrärahaan, ja vastaavasti kuntien valtionosuuden osalta siitä sitten muutama sivu eteenpäin, sivulla 350.

Rajaan tämän puheenvuoroni nyt ihan siihen kohtaan, että on tämä asia hyvinvointialueiden osalta: Vaikka nyt meillä on otsikkoasiana kuitenkin tämä kuntien valtionosuus ja tämä siihen tapahtuva lievennys, niin täällä on 508,9 miljoonaa euroa kohdassa ”Kuntien verotuloista tehtävän siirron tarkentuminen”. Siihen tulee nyt muutos, jonka suuruus tässä täydentävässä talousarvioesityksessä on miinus 295. Vastaavasti täällä on toinen tärkeä luku, 159,8 miljoonaa euroa, joka on kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta tehtävän siirron tarkentuminen, ja siihen tulee nyt plusmerkkinen muutos, 276 miljoonaa. No, niiden erotus on 19 miljoonaa. Sitten toinen 19 miljoonaa tulee siitä, että se hyvinvointialueille annettava kertakorvaus, 550 miljoonaa, ensi vuonna pienenee 19:llä. Näistä seuraa sitten

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

se, että tämä kokonaisuus ensi vuonna hyvinvointialueiden rahoituksessa pienenee 39 miljoonalla.

Nyt kysyisin kunta- ja alueministeriltä: Miksi tämän seurauksena kuitenkin pienenee hyvinvointialueiden rahoitus, vaikka julkisessa puheessa koko aika korostetaan, että nyt siirtyy rahaa kunnilta hyvinvointialueille? Miksi siis ensi vuoden hyvinvointialueiden rahoitus pienenee 39 miljoonalla eurolla?

Puhemies Jussi Halla-aho: Keskustelulle ja asialle tässä yhteydessä varattu enimmäisaika on nyt kulunut. Myönnän vielä minuutin mittaisen vastauspuheenvuoron ministeri Ikoselle. Sen jälkeen asian käsittely keskeytetään.

15.37 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä ensinnäkin puhuttiin tästä valtionosuuden kokonaisuudesta. Tämä talousarvio kaikkineen, jos sitä katsotaan, on kuitenkin kuntataloutta lievästi vahvistava. Eli vaikka täällä on se VOSien indeksijarru, se yhden prosentin indeksiarvo, sen kokoluokka ensi vuoden tasolla on 24 miljoonaa. Samaan aikaan ne muutokset, mitä tehdään vaikka kiinteistöveron puolella, tuovat kuntatalouteen yli 100 miljoonaa. Perusopetusta vahvistetaan vuositasolla 50 miljoonalla. Se kokonaisuus tuo enemmänkin positiivista kunnille.

Samoin täällä kysyttiin tästä summan palautuksesta suoraan. Tämä ei ole ihan yhtä helppo. Ensinnäkin tämä ei ole hallituksen tekemä säästö valtionosuuksiin, mistä nyt on kyse, vaan tässä on puhdas perintö edelliseltä hallitukselta. Sote-uudistuksen rahoitusmalli tuotti tällaisen, ja en usko, että edellisenkään hallitus oli suunnitellut tällaista leikkausta, vaan se rahoitusmalli tuotti meille tällaisen yllätyksen. Nyt koetetaan nopeasti hakea siihen ratkaisuja, ja se ratkaisu vaan on haettava julkisen talouden kokonaisuudesta huolehtien, eli me samalla pidetään huoli myöskin siitä tavoitteesta, että me pysytään kehyksessä ja löydetään tähän ratkaisuja. Sen tähden tämä pidemmän aikavälin tulos ei ole vain hihasta heitetävä ratkaisu, ja sitä haetaan näitä asioita tasapainottaen.

Vielä edustaja Lindénille: Siellä on itse asiassa tällainen taulukko. Minä en käy nyt lukemaan sitä läpi, mutta siellä eritellään näitä kohtia, mitkä tähän hyvinvointialueiden puoleen liittyvät. Voin näyttää kuvan vaikka tämän jälkeen. On totta, että numeroita, yksittäisiä lukuja, tässä on vaikea lähteä luettelemaan, mutta sieltä löytyy tällainen. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.39.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.13.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Kettunen poissa.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pelastuslain 104 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 85/2023 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi takautuvasti maksettavasta väliaikaisesta sähköhyvityksestä annetun lain, tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain ja Energiavirastosta annetun lain 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 88/2023 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Keskustelu, edustaja Piisinen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.40 **Jorma Piisinen ps:** Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä olevan esityksen tavoitteena on varmistaa, että Energiavirastolla on riittävästi aikaa käsitellä sille tehdyt hakemukset takautuvasti maksettavan väliaikaisen sähköhyvityksen maksatuksessa tapahtuneen virheen korjaamisesta ja että sähköyhtiöt kykenevät edelleen hakemaan Valtiokonttorilta korvausta sähköhyvityksen maksatuksista. Näistä hakemuksista pääosan ovat jättäneet Y-tunnuksella sähkönmyyntisopimuksen yksilöineet loppukäyttäjät, jotka ovat kuitenkin kuluttajan asemassa. Hakemusten ennakoitua suuritoisemmasta käsittelystä johtuen Energiavirasto ei ole kyennyt käsittelemään hakemuksia niin, että laissa asetettua korvausten hakemista koskevaa määräaikaa olisi voitu noudattaa.

Energiavirasto on linjannut, että Y-tunnuksella sopimuksen solmineen loppukäyttäjän voidaan katsoa olevan oikeutettu sähköhyvitykseen, jos kyseessä on kuluttajansuojalain mukaan kuluttajaksi luokiteltava luonnollinen henkilö ja hankitusta sähköstä yli puolet on yksityistä käyttöä. Näin voi olla esimerkiksi tilanteessa, jossa yksityinen elinkeinonharjoittaja harjoittaa elinkeinotoimeaa toiminimellä kotonaan ja on tehnyt kotitaloutensa sähköso-
pimuksen henkilötunnuksen sijaan Y-tunnuksella.

Hakemusten käsittely on osoittautunut huomattavasti ennakoitua työläämmäksi. Y-tunnusasiakkaan kohdalla Energiaviraston tulee aina tapauskohtaisesti arvioida, täyttääkö hakija sähköhyvityslaisissa viitatus kuluttajansuojalain 1 luvun 4 §:n mukaisen kuluttajan määritelmän ollakseen oikeutettu sähköhyvitykseen. Energiaviraston on pitänyt pyytää hakijoilta täydennyksiä hakemuksiin, jotta päätös hakemukseen voidaan tehdä. Tällaista tietoa on esimerkiksi se, kuinka suuri osuus Y-tunnusasiakkaan sähkönkulutuksesta on ollut yksityiskäyttöä.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Ehdotetulla sähköhyvityslain muutoksella pyritään varmistamaan, ettei alkuperäisessä sähköhyvityslainissa oleva määräaika sähköyhtiöiden korvaushakemuksille muodostu esteeksi sille, että sähköhyvitys saadaan maksettua kaikille siihen oikeutetuille loppukäyttäjille. Esitetyn muutoksen arvioidaan edistävän sekä loppukäyttäjien että sähköyhtiöiden oikeusturvaa sekä osaltaan edistävän loppukäyttäjien yhdenvertaista kohtelua. Esitetyllä muutoksella estettäisiin tilanne, jossa laissa annettujen määräaikojen vuoksi etenkin Y-tunnuksella sähkösopimuksen rekisteröineiden kuluttaja-asiakkaiden sähköhyvityksen maksatuksen korjausta koskevia hakemuksia ja niiden pohjalta tehtyjen päätösten nojalla maksettuja sähköhyvityksen korvaamisia ei pystyttäisi tosiasiallisesti käsittelemään ja toteuttamaan.

Hallituksen esitys on perusteltu ja tarpeellinen. Monet pienyrittäjät ovat ottaneet sähkösopimuksensa hallituksen esityksessä kerrotulla tavalla Y-tunnuksellaan. Sähkönkulutus on kuitenkin pääasiassa kotitalouden kulutusta. On tärkeää, että toiminimellä kotoa käsin työskentelevä yrittäjä pääsee samaan tasavertaiseen asemaan muiden kuluttajien kanssa kotitaloudessa käyttämänsä sähkön osalta.

Arvoisa puhemies! Kannatan lämpimästi hallituksen pienyrittäjämyönteistä esitystä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

15.44 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä tosiaan ehdotetaan muutettaviksi takautuvasti maksettavasta sähköhyvityksestä annettua lakia, tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta annettua lakia ja Energiavirastosta annetun lain 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annettua lakia. Nämä muutokset ovat hyvin perusteltuja.

Arvoisa puhemies! Korkeiden sähköhintojen vaikutuksia asiakkaille lieventääkseen edellinen hallitus loi sähköhyvitysjärjestelyn, jossa hyvitetiin asiakkaille marras-joulukuun 2022 ja tammikuun 23 sähkölaskujen kuluja tietyin ehdoin. Toimella pyrittiin tukemaan kuluttajia poikkeuksellisen korkeiden sähköhintojen aiheuttamassa haastavassa taloudellisessa tilanteessa. Nyt tämän esityksen tavoitteena tosiaankin on varmistaa, että Energiavirastolla on riittävästi aikaa käsitellä sille tehdyt hakemukset, ja esitys on hyvin perusteltu.

Tässä yhteydessä itseäni ja varmasti monia kansalaisiakin kiinnostaa ja olisi hyvä kuulla, jos hallituksen edustajat ehkä osaisivat kertoa, mitä hallitus nyt on tekemässä niiden kuluttajien auttamiseksi, jotka ovat jääneet kiinni ylikalliisiin määräaikaisiin sähkösopimuksiin, vai aikooko hallitus tehdä asialle mitään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

15.45 **Tuomas Kettunen kesk:** Kunnioitettu herra puhemies! Tässä on käytetty kaksi hyvää puheenvuoroa, edustaja Piisinen ja edustaja Aittakumpu. Edustaja Piisinen totesi, että tämä sähköhyvityslaki palvelee hyvin pienyrittäjiä. Se on totta, ja hyvä niin. Mutta kysyisin teiltä, kun olette ainut hallituspuolueen edustaja tässä salissa tällä hetkellä — yhtään muuta hallituspuolueen edustajaa minä en tässä salissa näe — ja jos ette pysty tähän vastaamaan, niin varmasti tämä lähetekeskustelu sitten valiokunnassa kirvoittaa isompaan keskusteluun. Eli kysyisin ihan saman kysymyksen, mitä edustaja Aittakumpu tuossa toi

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

esille omassa puheenvuorossaan: entäs ne kuluttajat, jotka ovat jääneet nyt kiinni niihin ylikalliisiin, määräaikaisiin sähkösopimuksiin?

Moni suomalainen maksaa tällä hetkellä kohtuuttoman suuria sähkölaskuja. Kuinka heitä maan hallitus tällä hetkellä tukee, ja onko tulossa jotakin toimenpiteitä, että sähkölaskut ja -hinnat saadaan kohtuulliselle tasolle? Nimittäin sitä kansalaispalautteen määrää tulee tällä hetkellä siitä, että monella eläkeläisellä on pitkä määräaikainen sopimus todella kalliilla kilowattituntihinnalla. Onko hallituksella toimenpiteitä sen suhteen, että näihin sähkölaskuihin ja näihin hintoihin pystytään puuttumaan?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kulmuni, olkaa hyvä.

15.47 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tämä itse lakiesitys tästä sähköhyvityksestä on erittäin tekninen ja juontaa juurensa siitä, että valtion hallintokoneisto ei ole saanut käsiteltyä näitä sähköhyvityksiä heille laissa asetetun aikataulun mukaisesti. On tietenkin ihan välttämätöntä, että nyt sitä aikataulua jatketaan, mutta mietinpä vaan, että jos asia olisi toisinpäin, että jos joku kuluttaja ei ole hoitanut velvoitteitaan aikataulun mukaisesti, niin hän saisi siitä kyllä aikamoiset viivästys- ja sakkomaksut ja korot kaupan päälle. Mutta näinhän ei ilmeisesti tule nyt ollenkaan olemaan, vaan tämä on ainoastaan tappiota näille kuluttajille, jotka nyt odottavat sitten sähköhyvitystä saatavaksi jo kauan sen jälkeen kun se olisi pitänyt toteuttaa.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys on siis tekninen, ja tämä on sitä myöten erittäin kapea. Tämähän ei tule siis vastaamaan siihen suureen ongelmaan, mikä tässä edellisissä puheenvuoroissa on tullut jo esiin, että noin 200 000 suomalaista kärsii tällä hetkellä määräaikaisista sähkösopimuksista ja tulee maksamaan vielä aika pitkäänkin varsin korkeaa sähkön hintaa. Ja vielä viime vaalikauden lopulla kaikki puolueet eduskunnan talousvaliokunnassa olivat yhtä mieltä siitä, että näihin määräaikaisiin sähkösopimuksiin pitäisi saada jonkinlaisia muutoksia tai tarkennuksia aikaiseksi, mutta sitten halukkuutta hallituksella ei nyt tietenkään olekaan. Toimethan olisivat toki hyvin poikkeuksellisia, mutta niinhän ovat olleet myös ne energian hintaan vaikuttaneet toimet, koska seuraus on tietenkin Ukrainan sodasta juontuva.

Lisäksi peräänkuuluttaisin myös sitä, mitä viime vaalikaudella kaikki puolueet olivat tässä talossa yhteistuumin edistämässä: Suuri ongelma on se, että tällaisessa kriisitilanteessa, kun yhtäkkiä hinnat pomppaavat ja etenkin pienituloiset joutuvat erittäin vaikeaan asemaan, nämä tuet, mitä sitten nopeasti sorvataan, laitetaan helikopterityyliin kaikille menemään — ja kaikella kunnioituksella, ehkäpä kansanedustajat eivät tätä sähköhyvitystä olisi tarvinneet. Hyvätuloiset ihmiset kyllä varmasti pystyvät selviämään sähkölaskuista korkeankin hintapiikin aikana, mutta entäpä ne eläkeläiset tai työttömät tai opiskelijat, pienituloiset henkilöt? He eivät pysty välttämättä selviytymään, joten sosiaalinen oikeudenmukaisuus näiden tukien muodostamisessa olisi tavattoman tärkeää.

Tähänhän ei nyt ole olemassa minkäänlaista valmistelua, ei myöskään hallitusohjelman mukaisesti. Sikäli hallitusohjelmassa on ihan mielenkiintoinen kirjaus, jossa haetaan jonkinlaista hintakattoa tällaisista poikkeuksellista tilannetta varten, mutta jos yhtäkkiä Olkiluodolle tapahtuukin jotain tai jos meillä ei olekaan riittävästi sähköä, niin mikään hintakattohan ei tietenkään tule auttamaan siinä, jos meillä loppuu sähkö kesken, joten meidän pitää huolehtia kaikista tilanteista, huoltovarmuudesta. Ja sitten peräänkuuluttaisin kyllä

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

tähänkin esitykseen liittyen tätä sosiaalista oikeudenmukaisuutta tuleviin kriiseihin varauduttaessa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

15.50 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Kulmunilta todella hyvä puheenvuoro, joka kirvoitti itseni käyttämään vielä toisen puheenvuoron. Minkä takia tämän käytän? Tämä hieman herättää itsessäni kummastusta, että kun käymme lähetekeskustelua asian osalta, niin ministeri ei ole tätä asiaa esittelemässä. Niin kuin edustaja Kulmuni totesi tuossa äsken, tämähän on hyvin teknisluontoinen asia, mutta tietenkin meillä edustajilla on myös kysymyksiä, kuinka tästä eteenpäin. Kuinka eteenpäin, kun monella kuluttajalla oikeasti sähkölaskut ovat kohtuuttoman isoja, mikä johtuu siitä, että moni on joutunut tekemään pitkäaikaisia määräaikaista sähkösopimuksia ylikalliilla hinnalla. Kuinka hallitus aikoo puuttua tähän ensi vuonna ja tämän vaalikauden aikana?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kemppi, olkaa hyvä.

15.51 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä esitys on varsin tekninen luonteeltaan, ja tietenkin toivomus on se, että ne suomalaiset, jotka ovat sähkö-, energiakriisin aikaan viime talvena joutuneet maksamaan kohtuuttomia laskuja, saivat vihdoin korvauksensa, joka heille on jo aikoja sitten luvattu. 200 000 suomalaista on edelleen näiden varsin raskaiden, viime talven energiakriisistä johtuneiden sähkösopimusten piirissä, niin kuin esimerkiksi edustaja Kulmuni toi tässä keskustelussa esiin. Pidän tätä erittäin ongelmallisena suomalaisten yhdenvertaisuuden ja myös elämisen kustannusten kannalta. Mitä me heille tarjoamme? Siihen kiteytyy omakin kysymykseni.

Ajattelen, että hallituksen tulisi toteuttaa vaalilupauksensa sähkön huippuhintojen puoltamisesta ja ryhtyä toteuttamaan niitä lupauksia, mitä vaaleissa on annettu. Viime joulukuussa kokoomus lupasi, että heidän mallillaan sähkön huippuhinnat tippuvat puoleen. Myös perussuomalaiset ovat luvanneet, että sähkön hinta laskee puolueen esittämällä uudella mallilla. Tämän vuoksi olisin halunnut kysyä tänään elinkeinoministeri Wille Rydmanilta, valmistellaanko tätä mallia nyt, kun sähkön hinta on haavoittuva ja varmasti kasvava, hintapiikkien määrä lisääntyvä, kun menemme kohti näitä kylmiä kuukausia. Tämä hinnanmuodostusmalli on viime kädessä tietenkin poliittinen päätös. Kokoomuksen energiayön puheenjohtaja Heikki Vestman linjasi tosiaan viime joulukuussa, että nykyinen hinnoittelutapa pitää muuttua sähkönkäyttäjille reilummaksi.

Toivoisin, että kun tänne tuodaan tällaisia, toki teknisiäkin muutoksia, erilaisia sähkön liittyviä paketteja, kuitenkin johtavat puolueet ottaisivat koppia näistä lupauksista ja sitä kautta pystyisivät painamaan tätä sähkön hintaa alas. Nimittäin sähkön hinta muodostaa monelle kodille aivan valtavan osan niistä kuluista, mitä kuukaudessa kuluu elämiseen. Oma pelkoni on se, että tämän vuoden talven osalta tulemme näkemään edelleen energiakriisiksi nimettäviä ilmiöitä, kun meidän energiajärjestelmä on varsin haavoittuva edelleen, viime talvena tietenkin sen hyvin konkreettisesti näimme. Joten toivotan voimia hallitukselle tähän työhön.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain sekä varhaiskasvatuslain 6 ja 60 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 56/2023 vp
Valiokunnan mietintö StVM 12/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystalouden mietintö StVM 12/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskusteluun, edustaja Eloranta, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.55 **Eeva-Johanna Eloranta sd:** Arvoisa puhemies! Viime viikolla täällä eduskunnan salissa keskustelimme siitä, miten hallituksen politiikka kurittaa erityisesti nuoria. Tämä nyt käsiteltävänä oleva esitys on tästä yksi pahimmista ja surullisimmista esimerkeistä — niistä arvovalinnoista, joita hallitus on tekemässä maksattamalla politiikkaansa erityisesti nuorilla. Lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskeminen 25 vuodesta 23:een on hallitukselle puhtaasti säästötoimi, mutta aika lyhytnäköinen sellainen.

Hallituksen esityksen mukaan säästöä arvioidaan syntyvän ensi vuonna 12 miljoonaa ja 24 miljoonaa vuonna 25. Tämä valtiontalouden kannalta melko pieni summa tarkoittaa kuitenkin monelle kovia kokeneelle nuorelle entistä vähemmän apua itsenäistymiseen. Nämä lastensuojelutaustaiset nuoret ovat erityisen suuressa uhattuun syrjäytyä yhteiskunnasta. Onko hallitus pohtinut, paljonko maksaa, jos leikkauksen takia näistä nuorista yhä useampi syrjäytyy? Tutkimukset arvioivat yhden syrjäytyneen nuoren maksavan yhteiskunnalle 1,2 miljoonaa euroa. Jo 20 nuoren syrjäytyminen maksaa yhtä paljon kuin hallituksen tavoittelema säästö, puhumattakaan siitä inhimillisestä häädystä, jota tämä näille nuorille aiheuttaa.

Hallituksen omassa esityksessä arvioidaan, että kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien ja paljon erilaista tukea tarvitsevien yli 23-vuotiaiden nuorten tilanne heikkenee, ellei muu palvelujärjestelmä kykene entistä paremmin tarjoamaan nuorelle hänen tarvitsemaansa apua. Jälkihuollon tarjoaman tuen tarve ei katoa leikkauksen myötä, vaan se tulee siirtymään muuhun sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Hallitus ei kuitenkaan ole osoittamassa aikuissosiaalityöhön lisäresursseja vaan päinvastoin kohdistaa yli miljardin säästö tavoitteen hyvinvointialueiden rahoitukseen. Monet nuoret tulevat siis jäämään ilman tarvitsemaansa apua, eikä muutenkaan tuen tarpeessa olevalla nuorella ole välttämättä voimavaroja tuen etsimiseen, kun sitä omaa perhettä ei ole tukena siinä vierellä.

Puhemies! Jälkihuollon parissa olevat nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja usein kokeneet hyvin kovia lapsuudessaan ja nuoruudessaan. Yhteiskunnalla on erityinen velvollisuus näiden nuorten auttamiseen turvallisesti aikuiselämään. Jälkihuolto on tähän erittäin toimiva ja tehokas monialainen palvelu. Se tulisi nähdä yhteiskunnallisena investointina, jolla ehkäisemme erityisesti ylisukupolvista syrjäytymistä.

Puhemies! Toimin itse sivistysvaliokunnassa, ja sivistysvaliokunnassa nostimme lausunnossamme esille myös huolia jälkihuollon piirissä olevien nuorten opintojen etenemi-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

sestä. Jälkihuolto ja sen tuoma taloudellinen tuki tukee myös nuoren opiskelua. Se mahdollistaa nuorelle tarvittavan tuen opinnoissa jaksamiseen ja etenemiseen etenkin näinä aikoina, kun opintotukea ollaan leikkaamassa. Kuten sivistysvaliokunta toteaa lausunnossaan, monella jälkihuollon asiakkaalla opinnot eivät ole vielä loppuun suoritetuina 23-vuotiaana, ja riskinä on, että opinnot keskeytyvät nuorten pudotessa tämän palvelun parista. Valiokunnan saaman lausunnon mukaan Suomessa jälkihuollon piirissä olleista nuorista vain 5,9 prosenttia on suorittanut toisen asteen tutkinnon. No, tämä lukema varmaan oppivelvollisuusudistuksen myötä tulee muuttumaan, mutta asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille myös sitä, että huostassa olleiden 20—24-vuotiaiden ikäluokassa koulutus on jäänyt perusasteen tasolle yli kolme kertaa useammin kuin muilla nuorilla. Lisäksi sijoituksessa olleet nuoret ovat kiinnittyneet työmarkkinoille muita huonommin.

On tärkeää, että kaikki nuoret pystyvät suorittamaan toisen asteen tutkinnon. Heillä tulee olla myös aito mahdollisuus päästä korkeakouluun ja saada korkeakoulututkinto, niin kuin me kansallisesti toivomme, että mahdollisimman moni sen tutkinnon suorittaisi. Kun tavoittelemme tärkeää 50 prosentin korkeakoulutettujen tavoitetta, on meidän varmistettava, että myös näillä nuorilla on mahdollisuus suorittaa korkeakoulututkinto. Sivistysvaliokunta piti erittäin tärkeänä, että huolehdittaisiin siitä, että jälkihuollon piirissä olevia nuoria autetaan tarvittavin tukitoimin opintoihin hakeutumisessa ja niiden loppuun suorittamisessa sekä työelämään siirtymisessä.

Puhemies! Jälkihuollon piirissä olevat nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja usein kokeneet kovia lapsuudessaan. Meillä on todellakin aivan erityinen velvollisuus näiden nuorten auttamiseksi aikuiselämään. Jälkihuolto on toimiva vaihtoehto, ja se tulisi tosiaankin nähdä yhteiskunnallisena investointina, jolla ehkäisemme syrjäytymistä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

16.00 Timo Suhonen sd: Arvoisa rouva puhemies! En hyväksy, että lastensuojelulain jälkihuollosta leikataan. On käsittämätöntä, miten tässäkään — heikossa asemassa olevan nuoren kohdalla, jolta lastensuojelun jälkihuoltoa ollaan murentamassa — ei hallitus ole huomioinut puolueettomia asiantuntijoita.

Yle uutisoi aiemmin lastensuojelun jälkihuollon heikentämiseen liittyen seuraavasti: ”Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimusprofessori emerita Tarja Heino on tutkinut lastensuojelutyötä Suomessa ja kansainvälisesti yli 30 vuoden ajan. Valtiovarainministeriön arvioimat säästöt ovat Tarja Heinon mielestä häilyvän pienet. Hän pelkää nyt esitettyjen leikkausten aiheuttavan jopa lisää kustannuksia. ’Monen huostaanotetun lapsen elämässä on taustalla todella traumaattisia tapahtumia. Täydellistä välinpitämättömyyttä tai väkivaltaisen lapsuuden kokeneet lapset ja nuoret tarvitsevat korjaavaa kuntoutumista, jotta he voivat luottaa aikuisiin ja toisiin ihmisiin. Se kestää kauan’, Heino sanoo. Heino mielestä yhteiskunta on moraalisesti velvollinen huolehtimaan lastensuojelun piirissä olleista nuorista ja toimimaan vanhemman asemassa myös nuorena aikuisena. ’Korostan, että tämä on hallitukselta täysin moraaliton teko. Meillä THL:ssä on arvioitu näiden leikkausten kohdistumista, ja tiedämme, että tulevat leikkaukset asumistukeen, opintoihin ja perheiden tukeen kohdentuvat näihin nuoriin.’”

Arvoisa puhemies! Hallituksen ei siis tulisi leikata lastensuojelusta vaan päinvastoin satsata siihen, koska se on inhimillisesti ja taloudellisesti tosi tärkeää. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu.

16.02 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että lastensuojelun jälkihuollon ikäraja laskettaisiin nykyisestä 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen. Lastensuojelun jälkihuollolla tarkoitetaan kokonaisvaltaista tukea nuorelle hänen aikuisuudessaan ja itsenäistyessään. Jälkihuolto koskee myös esimerkiksi asumista, koulutusta, toimeentuloa ja nuorisotyötä.

Tilanteessa on nuoren elämän taustalla usein vuosia, jopa koko elämän kestänyt tilanne, jossa hän on ollut sijoitettuna kodin ulkopuolelle. Matkan varrella on usein syntynyt lukuisia pettymyksiä aikuisiin ja yhteiskuntaan, joiden olisi tullut olla vastuunkantajia lapsen elämässä. Moni jälkihuollon asiakas on kuvaillut, kuinka lastensuojelun yksikkö on lopulta se koti, ja täysi-ikäisenä myös sieltä repäistään irti ja maailmassa on hyvin yksin, jos jälkihuollon tukea ei olisi. Vierailut vaikka joulun viettoon sinne vanhaan asumisyksikköön eivät ole useinkaan mahdollisia tai itsestään selviä. Jälkihuolto on myös se, joka tukee oman itsenäisen asumisen aloittamista, jos ja usein kun sukulaisia ei ole siinä tukemassa.

Viime kaudella saatiin aikaan lakimuutos jälkihuollon jatkumisesta 25 ikävuoteen. Tuloksia ei ole ehditty edes kerätä ja analysoida, kun hallitus jo esittää leikkausta tähän. Tämä on jälleen leikkausesitys kaikista hauraimmassa asemassa olevia nuoria kohtaan — niin kylmä valinta, että sitä on vaikea ymmärtää. Juuri syrjäytymisriskiä olisi inhimillistä ja taloudellisestikin kannattavaa torjua.

On esitetty, että aikuissosiaalityö voisi korvata tätä jälkihuollon tuen lyhentämistä, mutta nuoren kannalta se olisi taas uusi aikuisen vaihto elämässä, uuden luottamuksellisen suhteen rakentaminen ja työalaltaan usein myös suppeampi toimintamuoto. Aikuissosiaalityöhön kohdistuu myös leikkauspainetta. Jälkihuoltoon kuuluu myös nuorelle annettu taloudellinen tuki, joka tässä lyhenisi.

Arvoisa puhemies! Kodin ulkopuolelle sijoitettavien lasten koulumenestys on selvästi heikompaa kuin muiden lasten. Lastensuojeluyksiköillä on suuri merkitys näiden lasten koulunkäynnin järjestämisessä sijoituksen eri vaiheissa. Haastava vaihe tulee kuitenkin esiin tuen jatkumisen kannalta silloin, kun nuoren aikuistuminen alkaa ja sijoitus loppuu. Monelle sijoitetulle nuorelle siirtyminen itseohjautuvaan opiskeluun on vaikeaa. Sijoitustaustan omaavien 20—24-vuotiaiden ikäluokassa koulutus jäi perusasteen tasolle yli kolme kertaa useammin kuin muilla nuorilla. Näissä tilastoissa Suomi menestyy myös kansainvälisesti erittäin heikosti. Lastensuojelun jälkihuolto ei ole siis vain sosiaalitoimen asia, koska nuoren elämä ei mitenkään rajoitu vain sosiaalialan tarpeisiin.

On myös tärkeää huomata, että jälkihuollon ikärajan laskeminen ja jälkihuollon tuoman tuen leikkaaminen aiheuttavat kustannuksia ja entistä suurempaa ruuhkaa muihin palveluihin. Erityisesti mielenterveyspalveluissa meillä on jo suuri ruuhka ja haaste, samoin aikuissosiaalityössä. Jälkihuollon ikärajan laskeminen vaikuttaa myös etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan toimintaan niiden palvelutarpeen kasvuna, ja myös nämä ovat sektoreita, joihin vuoden 24 budjetissa kohdentuu leikkaus. Tämän vuoksi tulemme siis kannattamaan vastalauseita.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

16.06 **Ilmari Nurminen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hallitus esittää lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskua kahdella vuodella 25:stä 23 vuoteen. Hallitus suuntaa tällä pää-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

töksellä leikkauksensa ihmisryhmään, jota hallituksen omankin esityksen vaikutusarvioissa kuvaillaan seuraavasti: ”Voi olla hyvin monimuotoisia, kompleksisia ja kumuloituvia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia, jotka alentavat näiden nuorten toimintakykyä.” Esityksessä arvioidaan, että kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien ja paljon erilaista tukea tarvitsevien yli 23-vuotiaiden nuorten tilanne heikkenee, ellei muu palvelujärjestelmä kykene tehostamaan toimintaansa ja vahvistamaan poikkihallinnollista yhteistyötä. Jotta nuoret saisivat tarvittavan tuen aikuissosiaalityön palveluista, tulisi nuorten aikuisten sosiaalityötä kehittää sisällöllisesti ja sitä pitäisi resursoida riittävästi. Myös saumaton yhteistyö muihin palveluihin tulisi turvata. Palvelujärjestelmän vahvistuminen ei tässä ajassa kuitenkaan vaikuta todennäköiseltä, koska hallitus on kohdistanut merkittäviä säästötavoitteita myös hyvinvointialueiden palveluiden rahoitukseen.

Jälkihuoltonuoret ovat taustansa vuoksi hyvin haavoittuvassa asemassa, ja tukitoimien tarkoitus on saattaa heidät yhdenvertaiseen asemaan muiden nuorten kanssa. Jälkihuolto tarjoaa subjektiivisena oikeutena tukea tarvitseville nuorille paitsi konkreettista tukea ja rinnalla kulkemista myös välittämistä ja tulevaisuudenuskoa. Jälkihuolto tukee arjen hallintaa, koordinoi tuen ja avun saamista yksilöllisesti ja varmistaa myös yhteiskuntaan kiinnittymistä. Jälkihuollon ikärajan laskun myötä moni nuori menettää oikeutensa yksilölliseen tukeen, mikä taas hankaloittaa vaikeassa asemassa olevien nuorten opiskelua ja työllistymistä.

Jälkihuollon ikärajan leikkaamisen lisäksi hallitus kohdistaa monia muita leikkauksia nuoriin, muun muassa asumistukea ja työttömyysturvaa leikataan, sekä jättää etuuksien indeksikorotukset tekemättä useaksi vuodeksi. Valiokunnan asiantuntijakuulemisten perusteella onkin ilmeistä, että tämän erityisen haavoittuvan asiakasryhmän tuen ja aseman heikentäminen johtaa syrjäytymisvaaraan ja lisäkustannuksiin näillä nuorilla. Myös Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen, THL:n, lausuntojen mukaan yhteiskunta käyttää merkittävää yksilöön kohdistuvaa valtaa silloin kun lapsi sijoitetaan sijaishuoltoon. Siksi yhteiskunnan tulee kantaa myös vastuu näistä nuorista ja tukea heitä aikuistumisessa. THL myös arvioi, että tuen tarve vaihtelee, mutta arviolta noin 3 000—4 000 nuorta tarvitsee vahvan ja monialaisen tuen sinne 25 ikävuoteen saakka. Jälkihuollon tarpeellisuutta ja tehoa todistavat myös lääketieteelliset ja sosiaalitieteelliset tutkimukset. Jälkihuolto pitäisikin nähdä yhteiskunnan talouden kannalta investointina, joka tuottaa yhteiskunnallista hyötyä ja ehkäisee ylisukupolvista syrjäytymistä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tätä hallituksen säästötavoitetta on myös laajasti kyseenalaistettu. Tuen tarve ei ikärajaa laskemalla katoa mihinkään, joten kustannukset siirtyvät vain lastensuojelusta muuhun sosiaali- ja terveydenhuoltoon tai muuttuvat syrjäytymisen myötä myös välittömiksi ja välillisiksi kustannuksiksi.

Valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoissa on myös moitittu hallituksen lainvalmistelua. Sitä on pidetty laajasti ongelmallisena, ja myös kustannusten näkökulmasta: näitä kustannuksia ei synny. Lakien valmistelu lausuntokierroksineen on ollut myös hätäistä, eikä perustuslaillisia kokonaisarvioita tehty. Erityisen huolestuttavaa tämä on sosiaaliturvaan ja sosiaalipalveluihin tehtävissä leikkauksissa ja kokonaisarvioiden puutteessa.

Edellä olevin perustein, arvoisa puhemies, esitänkin, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseeseemme sisältyvä lakiehdotus.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Meriluoto.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

16.11 **Laura Meriluoto vas:** Arvoisa puhemies! Täytyy kyllä jälleen kerran ihmetellä hallituksen priorisointia, kun 24 miljoonan euron vuosittaista leikkausta esitetään juuri lastensuojelun kaltaiseen palveluun, jonka turvaamisen luulisi olevan yhteinen tahtotila tässä salissa.

Lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskeminen 25:stä 23 vuoteen kohdistuu hallituksen oman esityksen mukaan nuoriin, joilla voi olla ”hyvin monimuotoisia, kompleksisia ja kumuloituvia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia, jotka alentavat heidän toimintakykyään”. Kun tämän kohderyhmän tuesta leikataan, näkyy se myöhemmissä elämänvaiheissa lisääntyvänä pahoinvointina ja syrjäytymisenä ja heikompana kiinnittymisenä koulutukseen ja työelämään. Useat asiantuntijat ovatkin kyseenalaistaneet hallituksen tällä esityksellä tavoittelemat säästöt.

Lastensuojelun jälkihuolto on tutkitusti kannattava investointi, joka tuottaa yhteiskunnallista hyötyä ja ehkäisee ylisukupolvista syrjäytymistä. Ei ole myöskään realismia ajatella, että muu palvelujärjestelmä ottaisi kopin vaikeassa asemassa olevasta kohderyhmästä, kun hallitus on samalla tekemässä isoja leikkauksia hyvinvointialueiden rahoitukseen ja esimerkiksi ammatilliseen kuntoutukseen. Nuorten tulevaisuudesta leikkaaminen tulee kalliiksi koko yhteiskunnalle. Sen vuoksi kannatan edustaja Nurmisen tekemää esitystä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sillanpää poissa. — Edustaja Honkasalo.

16.13 **Veronika Honkasalo vas:** Arvoisa puhemies! Tässä onkin pidetty erittäin ansiokkaita, hyviä puheenvuoroja siitä, kuinka tärkeää jälkihuolto on. Valitettavasti täällä on hallituspuolueiden edustajia erittäin vähän paikalla, mutta he ovat usein perustelleet tätä leikkausta sillä, että ei yhteiskunnan tehtävänä ole enää tukea 24—25-vuotiaita ja että eivät he enää ole nuoria. Itse ehkä nuorisotutkijan näkökulmasta kyseenalaistaisin tällaisen biologisen tavan määrittellä ikää ja nuoruutta.

Me tiedetään, että jälkihuollon asiakkaista puhutaan nimenomaan niin, että he saattavat itse asiassa olla niin kuin ikäänsä vanhempia todella karujen ja kovien kokemusten vuoksi, mutta samanaikaisesti voi olla, että he ovat jääneet paljosta paitsi juuri sen oman taustansa vuoksi, ja se tuli tässä Elorannan puheessa erittäin hyvin esille esimerkiksi koulutuksen suhteen. Sen takia on täysin selvää, että nämä nuoret kaipaavat erityistä tukea nimenomaan opinnoissa ja työelämään siirtymisessä. Ne tilastot ovat kyllä todella karua luettavaa, ja toivon, että edustajilla on aikaa niihin myös tutustua.

Itselläni oli mahdollisuus tavata jälkihuollon asiakkaita noin vajaa kuukausi sitten, kokemusasiantuntijoita. Siellä oli esimerkiksi tällainen viesti kokkolalaisilta jälkihuollon asiakkailta: ”Luopuisitko omasta lapsestasi 23- vai 25-vuotiaana? Pitäkää meistä huolta. Kuormitus näkyisi aikuissosiaalihuollossa. Onko säästö hylkäämisen arvoinen? Ollaan enemmän kuin säästöt budjetissa.”

Me puhutaan nuorista, jotka kaipaavat erityisesti tukea, ja on kyllä karua, kun hallitus vastaa, että nämä nuoret voidaan sitten siirtää sinne aikuissosiaalityön piiriin. Me tiedetään, että hallitus kaavailee myös puolentoista miljardin leikkauksia sosiaali- ja terveyspalveluihin. Ei siellä aikuissosiaalityössä ole tällä hetkellä resursseja ottaa vastaan uusia nuorisoryhmiä. Ja kun puhutaan jälkihuollon asiakkaista, niin siellä on myös vahva kokemus siitä, että ne ns. turvalliset aikuiset vaihtuvat hyvin tiuhaan, joten taas lisätään niitä uusia aikuisia. Tämä on siis järjetön leikkaus- ja säästötoimenpide myös siitä näkökulmasta, että

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

myös etsivästä nuorisotyöstä leikataan. Eli ei ole mitään korvaavaa palvelua, joka tulisi auttamaan ja tukemaan näitä nuoria. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

16.16 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa puhemies! En tiedä, kenen kanssa edustaja Honkasalo on keskustellut, mutta nuo perustelut, mitkä hän hallituspuolueitten edustajien suuhun laitto, tuntuivat hieman vierailta.

Itse näen, että on erinomainen tilanne, että meillä on semmoinen yhteiskunta, missä me pystytään tarjoamaan subjektiivisena oikeutena lastensuojelun jälkihuoltoa vielä viisi vuotta sen jälkeen, kun lapsi saavuttaa täysi-ikäisyyden. Ja periaatteessa me voidaan olla siitä ihan ylpeitä.

Tässä keskustelua käydään ikään kuin me oltaisiin luopumassa lastensuojelun jälkihoidosta tai ajateltaisiin, että siitä ei ole mitään hyötyä. Eihän me semmoista olla keskusteltu missään vaiheessa. [Veronika Honkasalo pyytää vastauspuheenvuoroa] Me ollaan tiputtamassa tuota ylärajaa 25 vuodesta 23 vuoteen, jolloin se on edelleen kaksi vuotta korkeammalla kuin ennen vuotta 2020.

Silloin, kun se aikanaan nostettiin, periaatteessa ei ollut mitään modernin ajan tutkimustuloksia, mitkä olisivat vakuuttavasti tukeneet tämän ikärajan nostoa, yhtä lailla kuin nykyään ei ole tukemassa myöskään sen laskua. Lapsiasiavaltuutettu muun muassa oli hyvin yksiselitteisesti sitä mieltä, että tämä yläraja kannattaa laskea, ja hänen yksi perusteensa oli se, että meidän lastensuojelun jälkihuollon sisällöt ovat paljon tärkeämpiä kuin se kesto, ja minä olen siinä ihan samaa mieltä. Me pystytään kohdentamaan meidän resurssit näinä niukkoina aikoina ehkä kuitenkin vaikuttavammin silleen, että me otetaan siitä subjektiivisesta oikeudesta kaksi vuotta pois ja sen jälkeen katsotaan, minkälaista palvelutarjontaa meillä on näille ihmisille.

Siinä minä olen ihan samaa mieltä, että se ei saa katketa siihen 23 vuoteen, vaan meidän pitää löytää sitten keinot tarjota palveluita myös heille, ketkä niitä tarvitsevat jatkossakin. Mutta en minä näe, että tämä nyt on mikään katastrofaalinen tilanne. Me pystytään tarjoamaan 23 vuoteen edelleenkin lastensuojelun jälkihuoltoa, ja se on erinomainen tilanne, kunhan ne sisällöt ovat kunnossa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Vastauspuheenvuoro, edustaja Honkasalo.

16.18 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä nimenomaan, kun tästä aiheesta olen esimerkiksi itse esittänyt kysymyksiä, hallituspuolueesta on tosiaan vastattu niin, että nämä nuoret pystytään hoitamaan siellä aikuissosiaalityön piirissä eli siirtämään sinne. Mutta on aivan eri asia olla jälkihuollon asiakas kuin sitten yleisesti aikuissosiaalityön piirissä.

Me myös tiedetään esimerkiksi Helsingistä, että se paine siellä aliresursoidussa lastensuojelussa on aivan valtava tällä hetkellä, ja niitä resursseja yritetään siirtää nimenomaan niin, että niitä otetaan sieltä aikuissosiaalityön piiristä. Itse asiassa sinne aikuissosiaalityön piiriin on tällä hetkellä erittäin vaikea päästä. Ei ole mitään järkeä siinä, että katkaistaan niitä hyviä palveluketjuja, joita on jo syntynyt. Itse olen erittäin huolissani siitä, mitä näille nuorille tapahtuu, kun se tuki loppuu.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Vastauspuheenvuorot, edustaja Eloranta ja sen jälkeen edustaja Väyrynen, ja sitten mennään puhujalistaan.

16.19 **Eeva-Johanna Eloranta sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Tosiaan ymmärrän kyllä tämän hallituksen tavoitteen, että joka paikasta halutaan säästää. Mutta kyllä nyt hiukan pitäisi miettiä, missä kohtaa se on järkevää ja missä kohtaa se ei ole järkevää.

Niin kuin tuossa puheessani toin esille, todellakin näitten huostassa olleiden nuorten koulutus on jäänyt perusasteen tasolle yli kolme kertaa useammin kuin muilla nuorilla. Ja jos me todella halutaan, että puolet suorittaa korkeakoulututkinnon ja osaaminen nousee, niin tämä lyö ihan täydellisesti korvalle tätä hallituksen ja meidän kaikkien yhteistä tavoitetta. Ei siinä ole mitään järkeä. Me kaikki tiedetään, että peruskoulun varassa olevista alle puolet työllistyy. Se työllistymisaste on joku 40 prosenttia. Ja nyt sitten, kun näistä huostassa olevista nuorista yhä useampi jää sinne perusasteen varaan, ei tämä meidän yhteinen tavoite kyllä toteudu.

Ja niin kuin edustaja Honkasalo tuossa sanoi, toki sieltä aikuissosiaalityöstä voi sitten ehkä palvelua saada. Mutta tosiaan nuoren, jolla ei ole tukea siinä ympärillä, on kyllä hirveän vaikea lähteä siellä palveluiden viidakossa näitä palveluita peräämään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen, vastauspuheenvuoro.

16.21 **Ville Väyrynen kok** (vastauspuheenvuoro): Kiitos. Tähän edelliseen puheenvuoroon, että minun mielestäni on erittäin järkevää tarkastella semmoisten palveluitten sisältöjä, joista ei ole siinä vallitsevassa laajuudessaan mitään näyttöä. Eli kyllä meidän kannattaa meidän resurssit kohdentaa vaikuttavasti ja pyrkiä saamaan kaikesta meidän toiminnasta näyttöä.

Edustaja Honkasalolle vielä sen verran, että minä olen siitä siis varma, olen itsekkin sanonut näin, että näille yksilöille pitää pyrkiä tarjoamaan palvelut aikuissosiaalipuolen kentältä. Se on ihan selvä. Mutta sen minä kiistin, että ainakaan itse en ole kuullut semmoista kenenkään sanovan, että nämä 23—25-vuotiaat eivät tarvitse yhteiskunnan tukea. Se oli se, minkä minä kyseenalaistin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hamari.

16.21 **Lotta Hamari sd:** Arvoisa rouva puhemies! Haluan tähän keskusteluun tuoda vielä tukeni lastensuojelun jälkihuollon ikärajan pitämiseen ennallaan, mutta lisäksi haluan tuoda vielä keskusteluun edustaja Honkasalon tavoitin nuorisotyön merkityksen. Eli samaan aikaan kun lastensuojelun jälkihuollon edellytyksiä heikennetään, myös nuorisotyön toimintaedellytykset ovat heikkenemässä.

Esimerkiksi etsivän nuorisotyön resurssien ja nuorten työpajatoiminnan vahvistamisella voitaisiin ehkäistä lastensuojeluun päätymistä. Kävin itse asiassa juuri eilen tutustumassa Hämeenkyrön ja Ikaalisten nuorisotyöhön, ja totesin, että etsivä nuorisotyö on kyllä todella nerokas tapa itse asiassa tukea näitä nuoria. Siellä ei täytetä mitään blanketteja vaan nuori saa oikeasti siinä hetkessä matalalla kynnyksellä ennaltaehkäisevästi tukea silloiseen elämäntilanteeseensa. Nuorisotyön ansiosta moni todella löytää suunnan, ja melko pienilläkin tukitoimilla voi välttää sitten raskaampiin palveluihin tai esimerkiksi lastensuo-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

jelun piiriin joutumista. Eli tämä nuorisotyöhön panostaminen on myös taloudellisesti järkevää, jotta sinne lastensuojeluun ei päädyttäisi.

Vaikka nuorisotyöhön panostettaisiin, myöskään tätä lastensuojelun ikärajaa ei tulisi laskea, ja siten hyvin painavasti myös kannatan edustaja Nurmisen tekemää esitystä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Forsgrén.

16.23 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Tässä kokonaisuudessa, kun puhutaan tästä lastensuojelun jälkihuollon ikärajan alentamisesta, pitää muistaa ne kaikki muut hallituksen tekemät leikkaukset niin nuorisotyöhön, työpajatoimintaan kuin sosiaaliturvaan — sellaisiin ihmisryhmiin, jotka ovat juuri haavoittuvassa asemassa olevia. Sen takia ehkä tuntuu, kun tätä keskustelua kuuntelee, että tätä kokonaistilannetta ei näy hallituksessa ainakaan ihan täysin ymmärrettävän taikka sitten välitettävän siitä — en tiedä, kummasta on kysymys.

Lastensuojeluun kuuluvat nuoret ovat taustoiltaan monesti hyvin kaltoin kohdeltuja ja todella vaikeassa asemassa olevia. Vaikeista taustoista ponnistavilla nuorilla on ikäisiään huomattavasti suurempi riski syrjäytyä ja jopa kuolla ennenaikaisesti, kun katsotaan tutkimuksia. Lastensuojelu itsessään on yhteiskunnan lupaus suojella ja pitää huolta silloin kun lapsilta puuttuu riittävä oman perheen ja läheisten tuki. Jälkihuolto on jatkumo tätä lupaus- ta, lupaus turvaverkosta, joka kannattelee niin pitkään kuin on tarpeellista. Nyt hallitus on leikkaamassa sitä turvaverkon aikarajaa, ja jos katsoo sosiaali- ja terveystieteiden lausuntoja, niin kyllä suurin osa asiantuntijoista piti ongelmallisena, että tähän kohtaan puututaan tällä tavalla.

Yksi keskeinen oma kritiikkini on, että hallitus tekee useita tällaisia uudistuksia tai leikkauksia, missä he tavallaan muuttavat sitä normia elikkä tässä tapauksessa ikärajaa mutta he leikkaavat samaan aikaan rahoituksen. Eli kun te sanotte, että se ikä ei ole se oleellinen vaan se palveluitten sisältö, niin jos tämä olisi teidän argumenttinne ja tahtotilanne todellisuudessa, te ette leikkaisi sitä 24:ää miljoonaa, mitä lastensuojelun leikkauskokonaisuuteen on nyt laskettu mukaan, vaan te jättäisitte sen rahakokonaisuuden ja kehittäisitte sillä sitä palvelua. Tähän haluaisinkin kuulla hallituspuolueilta ajatuksia tässä salissa. Joka ikisessä sosiaaliturvaan ja joka ikisessä sosiaali- ja terveystieteiden kokonaisuuteen teiltä tulevassa muutoksessa, kuten vaikka hoitajamitoitus tai hoitotakuu — kaikki nämä, joista minäkin olen sitä mieltä, että osittain mitoitukset ovat haastavia, jos ei ole tarpeeksi työntekijöitä — te vedätte rahat samalla mukanaan. Miten sitä palvelua voidaan kehittää ilman sitä riittävää rahoitusta? Kysynpä vaan.

Vielä jälkimmäinen huomio siitä, että lastensuojelun jälkihuolto on niin kuin vähintään, mitä yhteiskunta voi tehdä lastensuojelua kokeneiden nuorten auttamiseksi. Ja ajattelenkin, että on vastuullista poliittikkona miettiä erilaisten ihmisten lähtökohtia ja olla tukemassa erilaisten nuorten polulla niin, että jokainen ihminen tässä yhteiskunnassa saisi samanlaisen mahdollisuuden.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Berg.

16.25 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveystieteiden on tosiaan saanut valmiiksi mietintönsä jälkihuollon ikärajan laskemisesta 25 vuodesta 23 ikävuoteen. Kuten kuulitte täällä edustaja Nurmisen esiin tuomana, sosiaalidemokraatit jättivät yhdessä

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

vihreiden ja vasemmistoliiton kanssa mietintöön vastalauseen, koska säästöjen hakeminen jälkihuollon ikärajaa laskemalla on käytännössä katsoen järjetöntä.

Päätös on yksi osoitus siitä, että leikkaukset suunnataan ihmisryhmään, jolle hyvinvointivaltion tuki olisi äärettömän tärkeä. THL:n lausunto nostaa hyvin esille, että yhteiskunta käyttää merkittävää valtaa sijoittaessaan lapsen sijaishuoltoon. Valta merkitsee myös vastuuta, jolloin yhteiskunnan olisi annettava paras mahdollinen tuki näille lapsille ja nuorille aikuistumiseen.

Jälkihuollosta säästyvät kustannukset tulevat hyvin todennäköisesti siirtymään muualle sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmään, mutta päätöksen seurauksena tukea tarvitsevien nuorten palvelupolku heikkenee. On vaikea kuvitella, että hyvinvointialueiden ollessa kovien säästöpainneiden keskellä muu palvelujärjestelmä pystyisi ottamaan näistä nuorista riittäväällä tavalla koppia.

Arvoisa puhemies! Kannan huolta myös siitä, millä tavalla Orpon hallitus on valmistellut ja tehnyt kokonaisvaikutusten arviointia sosiaaliturvaa koskevista leikkauksista. Lausuntokierrokset ovat olleet usein aivan liian lyhyitä, ja yhteisvaikutuksia on arvioitu vain taloudellisesta näkökulmasta, eikä siinäkään kaikkia hallituksen suunnitelmia sisällyttäen. Orpon hallitus ei ole useista pyynnöistä huolimatta suostunut arvioimaan leikkauspolitiikkansa perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia kokonaisuudessaan. Säästölakien vaikutukset kohdistuvat pitkälti samoihin henkilöihin, mutta ilman kunnollisia vaikutusarviointeja kokonaiskuva kuitenkin hämärtyy.

Leikkauksilla tulee olemaan kauaskantoisia vaikutuksia niiden kohteena olevien ihmisten ja perheiden elämään. Vähintä, mitä hallitus nyt voisi tehdä, olisi arvioida vaikutukset kunnolla, että ihmiset ja perheet tietäisivät, mikä heitä odottaa. Kaikkea ei voi perustella työllisyydellä, vaan myös ihmisille, jotka ovat syystä tai toisesta työelämän ulkopuolella, on taattava kohtuullinen toimeentulo arjessa selviämiseksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Marttila.

16.28 **Helena Marttila sd:** Arvoisa rouva puhemies! Jälkihuollon ikärajan laskeminen on yksi hallituksen typerimmistä päätöksistä. Ikärajan lasku lisää kaikkein haavoittuvimmissa asemassa olevien nuorten syrjäytymisen riskejä ja ruuhkauttaa jo nyt puutteelliset ja aliresursoidut mielenterveys- ja aikuissosiaalityön palvelut. Jälkihuolto ei ole tavanomainen palvelu, vaan sen on tarkoitus jäljitellä omalta vanhemmalta saatavaa tukea. Rankan lapsuuden kokeneelle nuorelle on korvaamaton tieto, että on olemassa joku, joka odottaa, ja odottaminen on säännönmukaista. Voi luottaa, että asiakkuus on pitkäaikainen. Aikuistuvan nuoren tuen tarve ei lopu 23-vuotiaana eikä vielä 25-vuotiaanakaan, mutta parissa vuodessa pääsee pidemmälle. Hallitus ei joko ymmärrä näiden nuorten lähtökohtia ja lapsuutta tai välitä siitä, johon kuuluvat traumaattiset kokemukset, kaltoinkohtelu, vaille jääminen, väkivalta ja yksinäisyys. Päinvastoin hallitus aiheuttaa omilla toimillaan jälleen yhden hylkäämiskokemuksen näille nuorille.

Arvoisa puhemies! Jälkihuollolla on potentiaali työskennellä rikoskierteiden katkaisemiseksi. Jälkihuoltoonuooret ovat valitettavan usein myös rikoksen uhreja. Ylisukupolvisuuden parissa työskentely on ennaltaehkäisevää lastensuojelua parhaimmillaan. Nämä nuoret ovat yhteiskunnan huostassa olleita: yhteiskunta on puuttunut siihen, missä he asuvat, keitä saavat tavata, keihin pitää yhteyttä, missä käyvät koulua ja milloin pääsevät kotiharjoitteluun. On ymmärrettävää, että täysi-ikäistyessään osa nuorista niin sanotusti nostaa

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

kytkintä. Osa nuorista reagoi täysi-ikäistyessään niin, että eivät halua olla missään tekemisissä lastensuojelun kanssa — jälkihuolto on vapaaehtoista. Tämä ajatus saattaa kuitenkin muuttua vuosien varrella, ja ikärajan lasku hylkää erityisesti heidät, jotka olisivat hieman myöhemmin valmiita ottamaan tukea vastaan. Juuri 23 ikävuoden jälkeen myönnetty jälkihuolto kohdentuu joko kaikkein heikoimmassa ja haavoittuvimmassa asemassa oleville tai nuorille, jotka eivät ole olleet valmiita ottamaan tukea vastaan aiemmin. Tukea ei anneta turhaan, ellei työntekijä ole todennut tuen tarvetta, ja siksi voikin kyseenalaistaa säästöajatuksia.

Arvoisa puhemies! Parhaimmillaan jälkihuolto voi saada luottamaan muuhun yhteiskuntaan, palvelujärjestelmään ja työelämään, vahvistaa luottamusta kahden ihmisen välillä ja luottamusta itseen ja siihen, että lapsuudessa rikkoutuneet siivet voivat sittenkin kantaa. Tätä luottamusta tulisi vahvistaa, ei vetää mattoja jalkojen alta.

Arvoisa puhemies! Emme tiedä paljon jälkihuollon ikärajan noston vaikutuksista, koska uudistus on ollut vasta vähän aikaa voimassa. Jälkihuolto on lastensuojelun jatkumo, jota aikuissosiaalityö ei pysty samalla tavalla korvaamaan. Putoamisen riskinä on syrjäytyminen, toivon menettäminen, jopa kuolema. Luottamuksen syntymistä ei voida hoputtaa, mutta se on aivan liian helppoa romuttaa. Annettaisiin ikärajan nostolle mahdollisuus.

Lapsuudessaan huostaan otetuilla on usein taustalla vuosikausien, jopa koko lapsuuden, kestänyt asiakkuus eri palveluissa, eri kunnissa, sijoituksen aikana jopa kymmenissä laitoksissa. Jälkihuollon yksi taikavoima onkin ollut sen pysyvyys: kun siihen on oikeus, palvelua ei kukaan ota pois. Erään nuoren sanoin: ”Jälkihuollossa se tasoittuu, se on se, missä pompottaminen loppuu.”

Lainaan vielä lopuksi kahden nuoren sanoja lausuntokierroksen saatoksista. ”Nuorilta, keillä on tämä lastensuojelun kokemus syystä tai toisesta lapsuudessa sekä nuoruudessa, ei voi olettaa, että he osaisivat ja hallitsisivat omaa elämäänsä ja siihen liittyviä asioita ilman tukea ennen 25 vuoden ikää. Moni opettelee näitä taitoja itsenäisesti vasta täytettyään 18 vuotta, kun normiperheissä tätä opetellaan jo kotona, jopa kouluikäisestä alkaen. Esim. talousasioita ei ole kukaan opettanut. Kun ei äitikään osaa, niin miten itse osaisin? Äiti ulosottohelvetissä ja itsekin varmaan olisin ilman jälkihuoltoa yms.” Ja vielä toinen lainaus: ”Aika paska idea, koska ihmiset kasvaa nimenomaan 25-vuotiaiksi, tai siis aivot kehittyvät, ja osa 23-vuotiaista voi olla vielä ihan kädettömiä, loppujen lopuksi.”

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

16.33 **Ilmari Nurminen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Marttila piti erinomaisen puheenvuoron, josta kuultaa kyllä tämä sosiaalityöntekijän taustakin, että tietää ja tuntee tämän kentän ja myös tämän palvelun.

Itsekin olen ollut äärettömän surullinen tästä hallituksen arvovalinnasta leikata lastensuojelun jälkihuollosta. Ja kuten täällä salikeskustelussa on tullut ilmi, niin eihän tämä palvelutarve sinällään mihinkään katoa. Näillä nuorilla on ollut tämä palvelu ja tuki, ja se on ollut subjektiivinen oikeus, jolla yhteiskunta on taannut sen turvaverkon, jolla on sitten kannustettu ihmisiä rakentamaan sitä hyvää elämää. Mielestäni on äärettömän surullista, että nyt leikataan näistä palveluista säästösyistä 24 miljoonaa ja sanotaan hyvinvointialueille, että hoitakaa te aikuissosiaalityön puolelta kaikki, mitä voitte. Kun todellisuudessa tiedetään, mikä se resurssitilanne tällä hetkellä on näiden hyvinvointialueisiin kohdistuvien leikkausten ja myös näitten sosiaalipalveluihin kohdistuvien leikkausten rinnalla,

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

niin tämä tulee tarkoittamaan sitä, että meillä on jopa tuhansia nuoria, jotka ovat hyvin paljon jo kokeneet kovia, jäämässä vaille tukea, apua ja palveluita.

Tässä hyvin kuulimme nyt kokoomuksen kannan tähän, mutta seuraavaksi huomaan, että perussuomalaiset ovat pitämässä puheenvuoron, täällä on oppositio hyvin edustettuna salissa, ja olisin erittäin kiinnostunut kuulemaan tästä perussuomalaisten arvovalinnasta leikata tätä lastensuojelun määrärahaa ja kohdistaa nämä arvovalinnat ja leikkaukset näihin heikossa asemassa oleviin nuoriin. Tämän jälkeen haluan jatkaa puheenvuoroa, mutta olen kiittolinen, että yksi perussuomalainen aikoo pitää tästä kohtuuttomasta leikkauksesta puheenvuoron, ja odotan sitä innolla.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sillanpää.

16.36 Pia Sillanpää ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain sekä varhaiskasvatuslain 6 ja 60 §:ien muuttamisesta. Eniten keskustelua hallituksen esityksessä on herättänyt lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskeminen 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen. Jälkihuollon ikäraja ennen vuoden 2020 lakimuutosta oli 21 vuotta. Nykyinen muutos jättää ikärajan siis kaksi vuotta korkeammaksi kuin mitä se tuolloin oli. Kaiken kaikkiaan nuori voi olla 18 vuotta täytettyään näissä jälkihuollon tukitoimien piirissä viisi vuotta, ja mikäli tarve on, heidän on mahdollista saada palveluita tämän jälkeenkin. Nuoria ei jätetä heitteille, vaan palveluita on edelleenkin tarjolla myös 23 ikävuoden jälkeen tarpeen vaatiessa.

Hallituksen esityksessä tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että aikuistuvien nuorten palvelutarpeeseen vastataan nuorten monialaisella palvelujärjestelmällä, mukaan lukien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä sosiaaliturvaetuudet. Nuorille on siis jatkossakin annettava heidän tarpeidensa mukaista tukea ja palveluja muun sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön nojalla. Sosiaalihuoltolaki velvoittaa myös nimeämään nuorelle omatyöntekijän, ja erityistä tukea tarvitsevan nuoren kohdalla omatyöntekijän on oltava myös sosiaalityöntekijä.

Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta jakaa perustuslakivaliokunnan näkemyksen siitä, että valtioneuvoston on välttämätöntä seurata jälkihuollon ikärajan alentamisen vaikutuksia ja palvelujärjestelmän kykyä ja resursseja vastata sen kohteena olevien nuorten yksilöllisiin tarpeisiin. Vaikutusten seuraaminen on tärkeää, ja tuloksia täytyy katsoa tarkkaan. Aikuissosiaalityön palveluja tuleekin kehittää entisestään vastaamaan paremmin nuorten aikuisten tarpeita erityisesti heidän kohdallansa, jotka tarvitsevat näitä palveluja jälkihuollon päätyttyä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin esille, että jälkihuollon tukitoimia järjestetään tällä hetkellä hyvinvointialueilla todella eri tavoin niin sisällöllisesti kuin laadullisestikin. Meidän tuleekin entisestään panostaa siihen, että palveluiden laatu olisi yhdenmukainen hyvinvointialueesta riippumatta. Nuorten asuinpaikan ei pitäisi vaikuttaa siihen, kuinka hyvää ja onnistunutta palvelua he saavat. Olennaisinta on mielestäni ymmärtää palveluiden kokonaisuus ja niiden kehittäminen entistä parempaan ja vaikutuksiltaan tehokkaampaan suuntaan. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on todennut mietinnössään pitävänsä tärkeänä, että aikuistumisen tukea tarkasteltaisiin kokonaisuutena niin, että kaikki tukea tarvitsevat nuoret ja aikuiset saisivat tarvitsemansa tuen. Lisäksi valiokunta painottaa hyvinvointialueiden ennalta ehkäisevän lapsi- ja perhetyön ja kuntien kanssa tehtä-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

vän yhteistyön merkitystä lasten, nuorten ja perheiden tukemisessa ja lastensuojelullisten toimenpiteiden tarpeen vähentämisessä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Talvitie.

16.39 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Kyseessä on tosiaan jälkihuollon ikärajan lasku kahdella vuodella, ja ei ole kyseessä helppo päätös. Lapsilla, jotka ovat lastensuojelussa, on hyvin monenlaiset taustat. Kaikki me, uskon, jotka olemme olleet kunta-päätöksenteossa ja sosiaali- ja terveystieteiden puolella joko töissä tai päättäjänä, tiedämme, että kaikenlaiset tukitoimet taustasta ja iästä riippumatta ovat usein tarpeellisia.

Täällä on kuitenkin tällä viikolla ja tänään ja viime viikolla keskustelussa useasti tuotu esiin, että kyseessä oli viime hallituskauden muutos. Totta on, että lakimuutos tehtiin 2019 syksyllä ja se tuli voimaan 2020, mutta eduskunta hyväksyi tämän jälkihuollon ikärajan noston Sipilän hallituskauden viimeisimpinä päätöksinä. Se oli arvostetun kollegan, Outi Alanko-Kahiluodon, lakialoite, ja se tosiaan maaliskuussa 2019 sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa hyväksyttiin, koska käsittelyssä oli iso lastensuojelun kokonaisuudistus. Koska siinä ei ollut kaikkia vaikutusarvioita tehty, koska se oli lakialoite, virallinen hallituksen esitys tuli sitten syksyllä 2019 Rinteen hallituksen aikana, ja se tuli voimaan 2020 alusta. Se on myöskin hyvä esimerkki siitä, että kun ikäraja silloin nousi siitä 21 vuodesta neljällä vuodella, niin eduskunnan yhteinen tahtotila siinä asiassa näkyi.

Jälkihuollossa, joka siis koskettaa yli 18-vuotiaita nuoria, noin 1 500 nuorta joka vuosi täyttää sen 18 vuotta. Jälkihuollon yläikärajan vuosina jälkihuollon parissa on vähemmän henkilöitä ja nuoria kuin alarajassa, ja siltä osin emme voi sanoa, että tämä koskettaisi useita tuhansia nuoria.

Sitten tässä on, puhemies, puhuttu sosiaali- ja terveystieteiden yhteisvaikutusten puutteesta. En itse ole sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa ollut tätä käsittelemässä vaan sivistystieteiden valiokunnassa, jossa tuotiin esiin, että tutkimusta tästä ei tietenkään ole voinut olla, niin kuin muutama edustaja tässä toi esiin, koska laki on ollut voimassa vasta muutaman vuoden. Mutta sitten sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön tekemät yhteisvaikutukset, jotka ovat käsittäkseni olleet kaikilla valiokunnilla — julkinen dokumentti muun muassa näistä sosiaaliturvamutoksista — ovat kyllä käsittäkseni olleet myös sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa tausta-aineistona. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

16.42 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Ei tämä päätös ole teille vaikea. Te ette ole tätä kohderyhmää ensinnäkään. Tässä puhutaan kohderyhmästä, joka muutenkin saa tässä yhteiskunnassa hyvin harvoin äänensä kuuluviin. Oli koskettavaa, kun jälkihuollon kokemusasiantuntijoita tapasin, ja ensisijaisesti tavattiin sen takia, että he halusivat puhua tästä leikkauksesta, mutta siinä tapaamisessa kävi myös ilmi, että he eivät olleet tietoisia näistä lukuisista muista hallituksen sosiaaliturvaleikkauksista, jotka tulevat kohdistumaan myös heihin. Puhutaan esimerkiksi asumistuesta ja kuntoutusrahasta — ne nuoret eivät tieneet, että nämä leikkaukset ovat heidän kohdallaan astumassa voimaan. Tämä on yksi suuri huolenaihe, että sen lisäksi, että tehdään näitä järkyttäviä leikkauksia pienituloisiin, meillä on tuhansia ihmisiä, jotka eivät välttämättä seuraa politiikkaa ja seuraa mediaa aktiivisesti, ja he eivät välttämättä ole lainkaan tietoisia, mitä tuleman pitää.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Tässä on ollut erittäin hyviä puheenvuoroja, ja kiitän erityisesti edustaja Marttilaa. Tässä näkyy mielestäni erittäin hyvin, miksi on niin tärkeää, että täällä eduskunnassa on myös sosiaalialan ammattilaisia edustajina: että se syvä ammatillinen kokemus tulee näissä keskusteluissa esille. Se, mikä edelleen tässä hallituspuolueiden edustajien argumentaatiossa ihmetyttää, on se, että kun esitetään esimerkiksi, että aikuissosiaalityöpalveluita pyritään kehittämään ja pyritään laatua parantamaan, niin samanaikaisesti te leikkaatte palveluista puolitoista miljardia. Miten ihmeessä tämä yhtälö tulee toimimaan? Ne kaikki, joilla on kosketusta sosiaalityön kenttään ja lastensuojeluun, tietävät, kuinka epäeettisissä olosuhteissa siellä jo nyt tällä hetkellä työskennellään. Tiedän itse, kun tuttavani on esimerkiksi ollut Vantaan sosiaalipuolella töissä, että hän joutuu päättämään asiakassuhteita liian aikaisin, koska jonot ovat niin valtavat. Eli ihmiset jäävät jo nyt palveluiden ulkopuolelle. Miten ihmeessä he jatkossa pääsevät sinne aikuissosiaalityön piiriin, jos se nyt jo lähtökohtaisesti on täysin aliresursoitua ja hyvinvointialueiden leikkaukset iskevät siihen vielä päälle? Ei laatua paranneta leikkaamalla palveluista. Se yhtälö ei yksinkertaisesti toimi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

16.45 **Timo Suhonen sd:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Täällä edustaja Väyrynen aiemmin totesi, että lapsiasiavaltuutettu olisi suhtautunut tähän jälkihuollon ikärajan laskuun myönteisesti. Nyt kaivoin sen lausunnon, mihinkä viittasitte puheenvuorossanne, ja lapsiasiavaltuutettu toteaa asiassa näin: ”Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että ikärajan edestakainen siirto voi aiheuttaa lisätyötä ja sitä kautta kustannuksiakin, mutta todennäköisesti myös hämmennystä niin jälkihuoltoon oikeutetuissa nuorissa kuin sosiaalityön ammattilaisissakin. Jälkihuollon kehittäminen voidaan kokea poukkoilevaksi ja lyhytjänteiseksi, ja tällaista niin lastensuojelun kehittäminen kuin lainsäädännön muutokset ovat olleetkin. Lastensuojelun jälkihuollon kehittämiseen tulee kuitenkin jatkossakin panostaa ja jälkihuollon toimenpiteiden vaikuttavuutta tulee selvittää.” Tällaisen lausunnon luin.

Äsken kuultiin hyviä puheenvuoroja siitä, miten tärkeitä on, että tässä eduskunnassa on myös sosiaalialan ammattilaisia, jotka ovat nähneet läheltä, mitä ovat lastensuojelutyö ja siihen liittyvät toimenpiteet. Voin taas todeta uudestaan ihan avoimesti sen, että on myös tärkeitä, että meillä eduskunnassa on huostaanoton kokenut kansanedustaja. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Forsgrén.

16.47 **Bella Forsgrén vihr:** Arvoisa puhemies! Keskeisin ongelma niin tässä hallituksen esityksessä kuin useassa muussakin on se, että laadukkaita ja hyviä perusoikeus- ja ihmis-oikeusarvioita ei ole hallituksen toimesta tehty eikä sellaisia, mitkä ottaisivat ne kaikki hallituksen esitykset huomioon yhteen arvioon. Tästä on niin lainsäädäntöneuvostossa kuin myös perustuslakivaliokunnassa huomautettu, ja tämän ovat myös valiokunnassa asiantuntijat nostaneet eri asiakohdissa esille. Ja tämä on keskeinen osa tätä hallituksen esitystä myös tässä kyseisessä kohdassa. Ajatellaan, että yksittäisestä asiasta voidaan vain leikata ja sitten sillä ei välttämättä olisi muita vaikutuksia ihmisten elämään, tai sitten sitä ei haluta kunnolla konkreettisesti tutkia.

Täällä on hallituspuolueista aika vähän paikalla, mutta minä olisin kysynyt kysymyksen. Me tiedämme, että Suomen talous on haastavassa tilanteessa, kukaan ei kyseenalaista sitä, mutta on eri asia leikata sellaisilta ihmisiltä, keillä on jo vaikeassa asemassa oleva ti-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

lanne. Olisinkin kysynyt, minkä takia vaikka se, että näiltä lastensuojelun jälkihuollon ihmisiltä ei leikata, ei voinut olla teidän valintanne. Se olisi ollut mahdollista, ja tämä häiritsee. Luodaan sellainen mielikuva, että ei olisi muka ollut vaihtoehtoja. Aina on vaihtoehtoja. Esimerkiksi tämän 24 miljoonaa, mikä tästä nyt leikataan, olisi voinut ihan hyvin ottaa sillä, että ei olisi laskettu sitä suurituloisten verotuskokonaisuutta niin paljon. Me oltaisiin katettu se sillä. Taikka sitten jossakin toisessa kohdassa oltaisiin muutettu verotusjärjestelmää niin, kuten vaikka vihreiden vaihtoehtobudjetissa, että verotettaisiin enemmän kulutusta ja vähemmän työtuloa. Eli tämä vähän sellainen ehdottomuus näissä asioissa hankaloittaa tätä keskustelua.

Jos puhutaan palveluiden kehittämisestä, varmasti me kaikki olemme samaa mieltä, että palveluita pitää kehittää. Pitää miettiä, voidaanko niitä järjestää osittain tehokkaasti, voidaan miettiä digitalisaatiota, kaikkia näitä vaihtoehtoja, ja minä veikkaan, että kaikki ovat tässä sitä mieltä, että palveluita voidaan kehittää. Mutta miten niitä palveluita voidaan kehittää, kun yhtä aikaa leikataan niin suuria summia rahaa vaikka tästä kyseisestä tilanteesta? Mitenkä lastensuojelun jälkihuollon palvelut kehittyvät sillä, että niistä leikataan 24 miljoonaa? Kertokaa minulle.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

16.49 **Ville Väyrynen kok:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Hienoa, että edustaja Suhonen kaivoi tuon lausunnon esille, mutta olisi tietenkin voinut sieltä lainata senkin, että lapsiasiavaltuutettu kannattaa ikärajan laskemista. Ja hän tosiaan sanoi, että tämä poukkoileva toiminta on huono tapa hallinnoida, mutta hän sanoi myös, että se nostokin oli perustelematon aikanaan. Eli tietenkin, kun näitä lainataan, yritetään sitten katsoa ne kokonaisuudessaan läpi.

Toinen asia: Täällä nousi hirveän hyviä puheenvuoroja puolin ja toisin. Tässä tietenkin aistii tämän tietynlaisen hallitus—oppositio—asetelman, minkä uhri itsekkin olen jossakin määrin. Mutta kyllä minä vähän ihmettelen sitä, kun tässä nyt toistuvasti viitataan näihin muihinkin säästöihin, mistä puhutaan, elikkä hoitajamitoitukseen, hoitotakuuseen ja lastensuojelun jälkihuollon ikärajaan. Näissä kaikissa puhutaan vain näistä tietyistä numeraalisista itseisarvoista, ja en minä nyt kauhean paljon ole huolta sisällöistä kuullut. Meillä on joka tapauksessa tilanne — minä olen joskus aiemminkin huomauttanut, vaikka minäkin vierastan vähän sitä keskustelua siitä, kuka tämän soten keksi, mutta syy, minkä takia minä palaan tähän, on se, että alkuperäinen ajatus oli se ja me kaikki oltiin samaa mieltä siitä — että meillä kerta kaikkiaan vain rupeaa yhteinen kassa tulemaan loppuun ja ruvetaan miettimään yhdessä, miten me voidaan tehdä asioita toisella tavalla. Nyt yhtäkkiä ei me halutakaan miettiä, miten me tehdään toisella tavalla vaan miten me päästään seitsemään päivään, miten me päästään 0,7:ään ja miten me päästään sinne 25 ikävuoteen. En minä ihan täysin niele sitä kritiikkiä, että miksi se on niin tunteetonta ja julmaa, että me nyt yhtäkkiä mietitään, voisiko näitä asioita tehdä toisella tavalla. Aika monessa asiassa voi tehdä, ja missään nimessä minä en näe sitä pahana, että sitä mietitään. Ainakaan se ei ole tunteetonta ja julmaa. Sen verran minä toivoisin, että tässä keskustelussa päästäisiin samalle sivulle. — Kiitos. [Markus Lohi: Hyvä puheenvuoro!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

16.51 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Kommentoin muutamiin asioihin.

Ensinnäkin edustaja Talvitielle. Itse olin myös aikoinaan siinä valiokunnan kokouksessa, jossa Outi Alanko-Kahiluoto esitti tätä muutosta tähän kokonaisuudistukseen, ja eihän se tullut mistään tyhjistä, vaan siellä oli taustalla myös työryhmyöskentelyä, ja valiokunta oli kuullut tästä ja hyvin yksimielisesti sen lisäyksen myös teki, niin että kyllä sillä oli vahva asiantuntijapohja taustalla. Ja sitten, mitä tulee näihin lukuihin, tässä valiokunnan mietinnössäkkin todetaan näitä THL:n arvioita, ja siinä puhutaan huomattavasti isommista luvuista, kun puhutaan näistä nuorista, jotka tarvitsevat tukea ja apua. Siinä mielessä ehkä tarkentaisin tätä mainitsemaan lukua.

Sitten, mitä tulee teihin, edustaja Väyrynen, mielestäni se ei ole mitenkään kohtuutonta, että me täällä kyseenalaistamme näitä teidän tekemiänne heikennyksiä, vaan täällähän nimenomaan on tarkoituksena myös pohtia näitä erilaisia vaihtoehtoja ja arvovalintoja. Te leikkaatte esimerkiksi hoitotakuun, pidennätte enimmäisaikaa huomattavasti. Me emme olisi tehneet sitä. Me olisimme ottaneet kaikki resurssit alueella käyttöön ja huolehtineet siitä, että ihmiset pääsisivät hoitoon varhaisemmassa vaiheessa. Tai perussuomalaisen tekemä henkilöstömitoituksen romuttaminen — me emme olisi hyväksyneet sitä, vaan me olisimme halunneet parantaa työhyvinvointia ja sitä kautta myös hoitohenkilöstön työssäjaksamista ja näin saada alaa houkuttelevammaksi. Tässä kyse on usein näistä. Ja kyseenalaistamme nimenomaan näitä teidän arvovalintojanne, koska nämä kohdistuvat usein yhteiskunnan heikompiosaisiin. Ja samaan aikaan teillä on rahaa tehdä merkittäviä verohelpotuksia kaikista hyvätuloisimmille ihmisille, mutta samaan aikaan te koette sen jotenkin väärytenä, kun me kyseenalaistamme näitä teidän huomattavia leikkauksianne kaikista pienituloisimpiin ihmisiin.

Sitten kiitän myös tästä perussuomalaisen vastauspuheenvuorosta tähän, minkä takia te nyt leikkaatte lastensuojelusta ja erityisesti tästä jälkihuollosta. Ehkä itsellenikin särähti korvaan sama asia, mistä täällä edustajakollegakin puhui: se, että sanoitte, että nyt panostetaan laatuun ja muuta. Jollain tavalla haluaisin kuulla konkreettisia euroja tai toimenpiteitä, millä tavalla te panostatte. Nyt meillä on konkretiaa pöydällä. Kun te esitätte 24 miljoonan euron leikkausta ja te heikennätte näitä palveluita, niin sillä tavalla ei näitä palveluita paranneta näitten ihmisten arjessa. Jollain tavalla tämä sanojen ja tekojen ristiriita on vain niin kärjistynyt ja iso, että kaipaisin kyllä vahvempia perusteluita näille teidän ajamilenne leikkauksille — etenkin, kun on kyse kaikista heikoimmassa asemassa olevista nuorista ihmisistä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

16.54 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on käyty erinomaisen hyvää keskustelua, ja viitataan sisällön osalta asiaa todella tarkasti tunteviin ihmisiin, jotka oman työn kautta ja sitten sosiaali- ja terveystalokunnassa käydyin keskustelun ja siellä kuultujen asiantuntijoiden valossa ovat tätä asiaa pitäneet esillä.

Itse pyysin puheenvuoron siinä vaiheessa, kun tämä siirtyi enemmän tänne yleisten taloudellisten vaikutusten puolelle, ja huomaan, että tämä puheenvuoroni, ainakin niin pyrin, täydentää osaltaan edustaja Forsgrénin ja edustaja Nurmisen äskeisiä puheenvuoroja. Kaivoin nimittäin esille julkisen talouden suunnitelman, jota me olemme täällä viime viikolla käsitelleet, ja sen sivulla 90 on erinomaisen tarkka taulukko, johon on koottu yhteen kaikki hyvinvointialueille tehtävät muutokset tehtävissä. Siinä on kaiken kaikkiaan 16

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

muutosta, jotka hallitus aikoo tehdä, neljä niistä on plusmerkkisiä, eli aiomme tiettyihin kohteisiin lisätä rahaa, ja 12 niistä on miinusmerkkisiä. Tässä näyttää olevan semmoinen yhtenäinen logiikka: Marinin hallituksen aikana tehdyissä tietyissä uudistuksissa, tietyissä asioissa kun ollaan tietty taso saavutettu, vaikkapa nyt hoitohenkilömitoitus, niin jätetään ikään kuin voimaan se, mutta ei tehdä sitä seuraavaa askelta, tai sitten, niin kuin nyt käsiteltävässä asiassa, tullaan pari vuotta takaisin siitä, mikä oli se neljän vuoden nosto, ja sitten vastaavasti hoitotakuussa jätetään voimaan se nyt saavutettu 14 vuorokautta mutta ei edetä siihen seitsemään vuorokauteen. Ja tämä näyttää siltä, että tätähän, näitä kysymyksiä on puhtaan fiskaalisesti lähestytty, eli on tehty lista niistä uudistuksista, joita edellisen hallituksen aikana tehtiin tiettyihin tärkeisiin palveluihin, ja sitten on todettu, että ahaa, nyt ollaan tietyllä tasolla, mutta tästä ei ainakaan jatketa, tai jopa sitten ollaan niin sanotusti vetämässä punakynää eli alaspäin tiettyjä ratkaisuja. Ja minun mielestäni JTS:ssä tässä taulukossa sivulla 90, johon on koottu tämä kokonaisvaikutus, on kaiken kaikkiaan 440 miljoonan euron edestä näitä miinusmerkkisiä tehtävälisäyksiä ja sitten 80 miljoonan edestä plusmerkkisiä, ja sitten se nettovaikutus on niiden erotus, eli tässä mielessä tämä näyttää ihan puhtaasti tämmöiseltä kamreeristiselta ajattelutavalta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

16.57 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan todeta, että arvostan sitä, että edustajat Sillanpää, Talvitie ja Väyrynen hallituspuolueista ovat täällä paikalla — tällä eduskuntakaudella on ihmettyttänyt se, että kun me käsitellään täällä salissa näitä esityksiä, niin välillä voivat olla hallituspuolueiden rivit täysin tyhjinä, ja on ihmettyttänyt myös se, että valiokunnissa ei välttämättä puheenvuoroja käytetä, ei esitetä kysymyksiä, ja se on hyvin hämmentävää — eli tosiaan arvostan sitä.

Edustaja Väyrysen kysymyksenasettelua en ihan täysin ymmärtänyt, mutta luin siitä semmoisen huolen, että opposition edustajat ikään kuin eivät olisi halukkaita kehittämään palveluita — jos nyt ymmärsin oikein. Mutta siitähän ei ole kyse. Me kritisoidimme sitä, että te esitätte, että ikään kuin leikkaaminen olisi palveluiden kehittämistä ja tehostaminen olisi palveluiden kehittämistä. Ja sitä me kritisoidimme, että on mahdotonta aliresursoiduissa palveluissa lähteä kehittämään palveluita, jos niitä leikkauksia yhä edelleen tulee. Totta kai palveluita pitää kehittää koko ajan, toivottavasti tutkimuspohjaisesti, ja sitä sosiaalityössä tehdäänkin erittäin paljon. Mitä tulee koko tähän sosiaali- ja terveystalouden uudistukseen, niin siinäkin on resurssivaje ihan huomattava. Eli ei voida kritisoida sitä, että se sote-uudistus ei ole onnistunut, kun samanaikaisesti ei resursoida tarpeeksi palveluihin ja leikataan sieltä ihan huomattavasti. [Vilhelm Junnilan välihuuto]

Ja täällä edustaja Suhoselle sanoisin, että kiitos erittäin paljon tästä näkökulmasta, on nimenomaan näin, että myös huostaanotettujen näkökulman pitää tässä keskustelussa kuulua. Pidän sitä erittäin arvokkaana, ja sen takia omissa puheenvuoroissani täällä tänään korostinkin sitä, että olen tavannut itse näitä jälkihuollon nuoria ja toivon, että edustajilla löytyy aikaa heitä tavata. He ovat käyneet myös täällä eduskunnassa. Ja se taisi olla edustaja Marttila tai Nurminen, joka totesi, että pitää huomioida se, että he eivät ole voineet vaikuttaa siihen omaan elämänsä kohtaloon. Yhteiskunta on tehnyt todella merkittävän päätöksen interventioista, ja silloin yhteiskunta on myös velkaa näille nuorille aikuisille sen, että heitä tuetaan siinä aikuistumisessa.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

16.59 **Ilmari Nurminen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Vielä haluan jatkaa näistä yhteisvaikutuksista. Nyt tietenkin ollaan keskusteltu tästä yhdestä lakiehdotuksesta ja sen erittäin lyhytnäköisistä vaikutuksista, mutta haluaisin viedä keskustelun ehkä samaan suuntaan, minkä edustaja Forsgrénkin tässä toi esille, että olemme toistuvasti peränneet hallitukselta kokonaisvaikutusten arviota tästä teidän tekemästänne politiikasta ja sen kohdentumisesta tiettyihin ihmisiin. Esimerkiksi tänään on tämä iso leikkaus jälkihuollosta. Kohdassa 14 tänään käsittelemme nuorten kuntoutusrahan leikkausta, joka myös kohdistuu hyvin heikossa asemassa oleviin nuoriin. Te leikkaatte merkittävästi heidän toimeentulostaan. Lisäksi meillä on parhaillaan valiokunnassa käsittelyssä ehkä meidän koko historian suurimmat, ainakin yhdet suurimmista, perusturvan leikkaukset, jotka kohdistuvat nimenomaan hyvin rajattuun joukkoon ihmisiä, ja siellä on myös näitä ihmisiä. Siellä on asumistuen leikkaukset, siellä on indeksijäädytykset useaksi vuodeksi. Ja näistä kokonaisvaikutuksista, joita te teette, olisi täytynyt tehdä tarkemmat vaikutustenarviot, koska nyt näyttää siltä, että nämä talouden tasapainotustalkoot maksetaan kaikista pienituloisimpien ja heikoimmassa asemassa olevien ihmisten selkänahasta. Ja tähän edelleen toivon perussuomalaisilta vastausta: minkä takia te olette tähän arvovalintaan päätyneet?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hamari.

17.01 **Lotta Hamari sd:** Arvoisa rouva puhemies! Haluan käyttää tässä vielä yhden hyvin lyhyen puheenvuoron palveluiden kehittämisestä. Viimeksi tänään olen lukenut viestin eräältä sosiaalityöntekijältä, ja tämä oma viestini menee nyt ehkä enemmän sinne hyvinvointialueille ja erityisesti sinne johdon suuntaan, mutta se viesti kuuluu näin: Kuunnella sosiaalityöntekijöitä ja kuunnella niitä työntekijöitä. Sieltä saa valtavasti hyviä ideoita ja ajatuksia siihen kehittämiseen. Siellä saatetaan nyt nimittäin niitä säästöjä hakiessa tehdä hyvin lyhytnäköisiä päätöksiä ilman järjen häivää, niin että toivon tosiaan sitä, että työntekijöitä kuunnellaan. Se vahvistaa myös sitä alan veto- ja pitovoimaa.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 46/2023 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 3/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 3/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Haatainen.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Keskustelu

17.03 **Tuula Haatainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyseessä on nyt sivistysvaliokunnan mietintö, joka koskee hallituksen esitystä 46 tekijänoikeuslain muuttamisesta. Sivistysvaliokunta pitää mietinnössään tarkoituksenmukaisena, että e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvausmenettelystä säädetään laissa. Tämä lakiesitys vahvistaa kirjailijoiden ja äänikirjojen lukijoiden toimeentuloa. Lisäksi se tukee kansallista e-kirjastohanketta, jonka tarkoituksena on parantaa eri kunnissa asuvien kirjaston käyttäjien tasa-arvoa rakentamalla kuntien yhteinen e-kirjasto.

Valiokunta saamaansa selvitykseen viitaten toteaa mietinnössään, että e-aineistojen kirjastokäytön korvauksesta säättäminen perustuu lainsäätäjän ratkaisuun, koska siitä säättämistä ei ole edellytetty tekijänoikeuden kansainvälisissä sopimuksissa eikä EU:n lainsäädännössä. Tämä ehdotettu korvaus on myös tekijänoikeuteen perustumaton korvaus, jolla on tarkoitus korvata tekijöille lainauskorvauksen vähenemistä siirryttäessä teoskappaleiden lainaamisesta kirjojen ja äänikirjojen sähköiseen käyttämiseen kirjastoissa.

Esityksen mukaan tekijänoikeuslakiin lisätään säännökset yleisissä kirjastoissa ja korkeakoulujen kirjastoissa tapahtuvasta e-kirjojen ja e-äänikirjojen yleisölle välittämisen korvaamisesta. Näin ollen kyseessä on korvaus e-kirjan ja e-äänikirjan kirjastokäytöstä.

Valtion vuotta 24 koskevassa talousarvioesityksessä e-lainauskorvausten maksamista ja järjestämistä varten on varattu yhden miljoonan euron määräraha.

Mietinnön mukaan valiokunta kannattaa esityksen tavoitteita vahvistaa kirjailijoiden ja äänikirjan lukijoiden ansaintaa ja tukea e-kirjastohankkeen edistämistä. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, kirjastoissa tarjotaan nykyisin asiakkaiden käytettäväksi painettujen kirjojen lisäksi enenevässä määrin myös e-kirjoja ja e-äänikirjoja. Äänikirjoissa on siirrytty suurelta osin fyysisten tallenteiden lainaamisesta e-äänikirjojen käyttämiseen. Sähköisessä muodossa olevien aineistojen käyttö ei ole tekijänoikeudellista lainaamista, joten ne eivät kuulu painetuista kirjoista ja perinteisistä äänikirjoista maksettavan lainauskorvauksen piiriin tällä hetkellä. Ehdotuksen tarkoituksena on siis mahdollistaa tekijöille nykyistä lainauskorvausta vastaava korvaus kirjojen ja äänikirjojen sähköisestä kirjastokäytöstä.

Valiokunta kannattaa hallituksen esityksen ehdotusta, jonka mukaan tästä kirjastokäytöstä maksetaan korvausta sekä kirjailijoille että myös äänikirjojen lukijoille. Tänä vuonna korvausta, joka on perustunut talousarvioesityksen määrärahaan, on maksettu vain kirjailijoille ja muille tekijöille.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on laajasti kannatettu e-aineiston kirjastokäytöstä maksettavan korvauksen lakisäätämistä, mutta ehdotukset äänikirjojen lukijoiden oikeudesta korvaukseen ovat jakaneet asiantuntijoiden näkemykset.

Valiokunta ymmärtää asiantuntijakuulemisessa esitetyt huolet kirjailijoiden tulonmuodostuksen haasteellisuudesta ja korostaa, että se on tarpeen huomioida ehdotettua korvausta koskevassa seurannassa. Valiokunta saamaansa selvitykseen viitaten toteaa myös mietinnössään, että hallituksen esityksen ehdotus korvauksen maksamisesta sekä kirjailijoille ja muille tekijöille että lukijoille perustuu äänikirjojen suosion nopeaan kasvuun ja siihen, että äänikirjoja ei ole olemassa myöskään kirjastokäytössä ilman lukijan panostusta.

Vuoden 2023 e-lainauskorvaukseen osoitetusta määrärahasta on osa jäänyt jakamatta. Järjestöjen esittämän ja ministeriön vahvistaman e-lainauskorvauksen jaon pohjana on ollut lainauskorvauksen jakautuminen järjestöjen edustamille tekijäryhmille. Lainauskorvauksen jaossa on perinteisesti huomioitu eri tekijäryhmiä ja tekijöiden luova panos ja

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

osuus teosten kokonaisuudessa. Vuoden 23 korvaus on maksettu vuoden 22 käyttäjätietoihin perustuen, joiden mukaan e-kirjalainauksia on ollut reilut 517 000 ja e-äänikirjalainauksia noin 859 000 eli reilut 60 prosenttia kokonaismäärästä. Vuonna 23 korvauksia on maksettu yhteensä 539 000 euroa.

Hallituksen esityksen mukaan vuodelta 23 seuraaville vuosille siirtyvä noin 460 000 euron määräraha on mahdollista käyttää tulevina vuosina paitsi tekijöiden myös äänikirjojen lukijoiden korvauksiin ja korkeakoulujen kirjastoista tapahtuvan käytön korvauksiin. Lisäksi e-aineiston kirjastokäytön kehitys on mahdollista ottaa huomioon tulevissa budjettisuunnitelman valmisteluissa. Valiokunta painottaakin mietinnössään, että hallitus seuraa e-aineiston kirjastokäytön korvausta koskevien säännösten toimivuutta ja että hallitus tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin korvausoikeuden jatkokehittämiseksi, ja valiokunta on tästä antanut lausumaehdotuksen.

Valiokunta on yhtä mieltä hallituksen esityksen kanssa, että korkeakoulukirjastojen verkkokirjahyllyjen käyttöä ei sisällytetä ehdotetun korvausmenettelyn piiriin. Verkkokirjahylly on kaupallinen palvelu, jonka aineisto ei ole kirjaston kokoelmissa samalla tavalla kuin lakiehdotuksessa tarkoitetaan. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa kyseinen verkkokirjahyllykäytön rajaaminen korvauksen ulkopuolelle jakoi myös asiantuntijoiden näkemykset. Valiokunta korostikin mietinnössään, että hallituksen tulee selvittää mahdollisuutta saada verkkokirjahyllyjen e-aineistot lisättyä kirjastokäytön korvauksen piiriin, ja myös tästä valiokunta ehdottaa lausumaa.

Tästä lainauskorvauksen ulottamisesta äänikirjojen kirjailijoiden ohella lukijoihin käytiin valiokunnassa laajaa keskustelua, ja asiasta myös äänestettiin valiokunnassa, ja mietintöön on tästä jätetty yksi vastalause.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aittakumpu.

17.09 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen kulttuurileikkauksista merkittävän moni näyttää kohdistuvan erityisesti suomalaiseen kirjallisuuteen ja lukemiseen — kirjallisuuteen ja lukemiseen, suomen kielen käyttämiseen, jotka ovat äärettömän tärkeitä tässä ajassa. Nyt jos koskaan tarvitaan vahvaa lukutaitoa ja myös medialukutaitoa. Mitä enemmän luemme, sitä paremmin monessa mielessä voimme. Lasten ja nuorten lukutaidosta on syystäkin oltu huolissaan: mitä paremmin lapset ja nuoret lukevat ja mitä enemmän he lukevat ja mitä enemmän heidän kanssaan luetaan, sitä paremmin he ihan tutkimusten mukaankin sitten pärjäävät niin kouluelämässä kuin harrastuksissa, myöhemmin työelämässä ja niin edelleen. Lukeminen todellakin kannattaa, ja sitä kannattaa myöskin tukea.

Hallitushan aikoo esimerkiksi leikata vähälevikkisestä kirjallisuudesta ja selkokirjallisuudesta ensi vuoden budjetin yhteydessä lähemmäs miljoona euroa, ja tähän on esimerkiksi lapsiasiavaltuutettu esittänyt syvän ja perustellun huolensa. Miten käy esimerkiksi selkokirjallisuudelle, miten vaikkapa vammaiset jatkossa saavat kirjastosta luettavaa, kun tästä hallitus leikkaa? Hallitus on aikeissa myös korottaa kirjallisuuden arvonlisäveroa 10 prosentista 14 prosenttiin, ja näin raju korotus tarkoittaisi, että Suomessa maksettaisiin jatkossa raskaimpia veroja koko Euroopassa kirjojen osalta.

Nyt tosiaan hallitus tässä esityksessä, joka meillä on käsillä, käytännössä leikkaa kirjailijoiden e-lainauskorvauksesta siirtämällä osan varatusta rahasta äänikirjojen lukijoille. [Mari-Leena Talvitie: Ei pidä paikkaansa!] Olin toivonut, että valiokunta muuttaisi esitys-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

tä siten, että äänikirjojen lukijat tämän rahasumman ulkopuolelle jätettäisiin ja e-lainauskorvaus tulisi vain kirjailijoiden ja kääntäjien käytettäväksi. Lukuharrastuksen ja suomalaisen kirjallisuuden kannalta tämä olisi ollut hyvin tärkeää, koska kirjallisuuden tekijät, kirjailijat, ovat tällä hetkellä tulokuopassa ja voisi sanoa, että ovat olleet jo pitkään, mutta entistä pahemmin esimerkiksi inflaatio on vaikuttanut ja, kuten tiedämme, muutenkin kirjojen ostaminen on vähentynyt, ja sitä kautta tämä e-lainauskorvaus olisi ollut tärkeää pitää kirjailijoilla.

Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen, joka sinänsä on hyvin tärkeä, tavoitteena on mahdollistaa kirjallisuuden tekijöille nykyistä lainauskorvausta vastaava korvaus kirjojen ja äänikirjojen sähköisessä muodossa tapahtuvasta kirjastokäytöstä. Tämä on hyvä asia, mutta tosiaan tähän on sitten jätetty vastalause, jossa oppositio, myöskin keskusta, on mukana sen takia, että näemme, että olisi ollut järkevää tehdä sellainen pykälämuutos tähän hallituksen esitykseen, että olisi poistettu nämä e-kirjojen lukijat lainauskorvauksen piiristä. Itse näen, että kirjailijoiden lainauskorvaus on hyvä pitää erillään äänikirjojen lukijoiden tulonmuodostuksesta. Lukijoiden korvausta ilman muuta voidaan kehittää, mutta se pitäisi tehdä erillisenä, omana toimenaan.

Tuosta oppositiopuolueiden vastalauseesta lainaan yhden kohdan, jossa todetaan: ”Lainauskorvaus on perinteisesti ollut kirjallisuuden tekijöille tärkeä toimeentulon lähde, joka mahdollistaa sen, että kirjallisuuden tekijät voivat elättää itsensä luovalla työllään ja kirjoittaa yhä uusia teoksia. Myös uuden korvauksen tarkoituksena on lainauskorvauksen taapaa korvata tekijöille tulonmenetystä kirjallisuuden sähköisestä kirjastokäytöstä.”

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

17.13 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Tulen kannattamaan tästä asiasta tehtyä vastalauseetta. Ensinnäkin tekijänoikeuslain muutos on merkittävä ja hieno asia. Todella tarvitsemme tämän uuden korvauksen, koska se mahdollistaa tekijöille eli kirjailijoille ja kääntäjille nykyistä lainauskorvausta vastaavan korvauksen kirjojen ja äänikirjojen sähköisessä muodossa tapahtuvasta kirjastokäytöstä. On siis aika päivittää lainsäädäntö tähän päivään.

Suurin vääntö asian käsittelyssä käytiin siitä, pitäisikö myös äänikirjojen lukijat ulottaa hallituksen esityksen mukaisesti lainauskorvauksen piiriin. Jätimme yhdessä SDP:n, vihreiden ja keskustan kanssa mietintöön vastalauseen siitä, että äänikirjojen lukijoita ei uloteta lainauskorvauksen piiriin. Tähän tulokseen tulin itse, kun kuulimme asiassa kenttää ja asiantuntijoita hyvin laajasti. On totta, että lukijat ovat äänikirjojen synnyssä tärkeä asia ja äänikirjojen lukeminen vaatii vahvaa ammattitaitoa. Kirjallisuuden tekijät ja äänikirjan lukijat eivät kuitenkaan ole keskenään samassa ja täysin rinnastettavassa asemassa kirjojen synnyssä. Kirjailija tekee kirjaansa keskimäärin kahdesta kolmeen vuoteen. Äänikirjan lukija ei osallistu sisällön tuottamiseen, vaan hän on esittävä taiteilija, jolla on erilainen juridinen asema tekijän kanssa. Kirjan tekijä on yksiselitteisesti kirjailija ja käännösteosten osalta myös kääntäjä. Äänikirjojen lukijoiden ulottaminen tekijöiden kanssa samalle viivalle lainauskorvauksissa on siis epäloogista ja epäoikeutettua, koska tekijä ja esittävä taiteilija eivät nauti samanlaista lain tuomaa suojaa ja heidän työpanoksensa on hyvin erilainen. Uuden edunsaajaryhmän tuominen korvauksen piiriin on siksikin epäoikeutettua, että korvauspottia ei kasvatettu.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Pidemmällä aikavälillä on myös laajemmin kehitettävä kirjailijoiden toimeentuloa, johon loven on aiheuttanut myös äänikirjojen kasvava myynti. Äänikirjojen keskimääräinen maksettu palkkioprosentti on selvästi matalampi kuin painetun kirjan. Myös hallituksen ajama kirjojen arvonlisäveron nosto kiihdyttää painetun kirjan myynnin laskua ja vaikeuttaa näin samalla kirjailijoiden toimeentuloa. Hallitus nostaa kirjojen arvonlisäveroa 10 prosentista 14 prosenttiin, minkä seurauksena valtio saa kirjailijan työstä enemmän kuin kirjailija itse. On vaikea ymmärtää, miten tätä voi perustella.

Se, mikä minua prosessissa erityisesti harmittaa, on se, että eduskunta on ollut aina tämän syksyn alkuun asti yhdessä sitä mieltä, että e-lainauskorvaus koskee nimenomaan kirjailijoita ja kääntäjiä. Emme missään vaiheessa saaneet valiokunnassa painavia perusteluita sille, miksi lukijat ihan loppuvaiheessa liitettiin mukaan lakiesitykseen, vaikka itse korvauspotti ei nouse. Minusta lainvalmistelu ei tältä osin ollut niin laadukasta kuin sen pitäisi olla. Osittain hätäisen ja huonon lainvalmistelun vuoksi luotiin myös ihan turhaa ja surullista eripuraa taiteen kentälle.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eloranta.

17.17 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Viime vaalikaudella valtiovarainvaliokunnan sivistysjaosto kiinnitti huomiota kirjallisuuden e-aineistojen lainauskorvauksen puuttumiseen. Voimassa olevan tekijänoikeuslain mukaisesti Suomessa lainauskorvausta maksetaan ainoastaan fyysisistä lainoista mutta ei äänikirjoista eikä e-kirjojen lainoista. Joulukuussa 2021 eduskunta edellytti valtiovarainvaliokunnan sivistysjaoston esittämän lausuman mukaan, että paitsi että lainauskorvausmäärärahan tasoa tulisi korottaa vastaamaan pohjoismaista korvaustasoa — tähän nyt ei ole vielä toteutumassa — myöskin e-kirjojen ja äänikirjojen lainaaminen saatetaan mahdollisimman pian lainauskorvauksen piiriin e-aineistojen kaupallisen markkinan toimintaa vaarantamatta. Elikkä tämä on eduskunnan lausuma, eduskunnan päätös.

Viime vaalikauden lopulla e-aineistojen lainauskorvausta varten myönnetty miljoona euroa on mahdollistanut sen, että myös e-kirjojen ja äänikirjojen lainoista on voitu maksaa lainauskorvaukset jo nyt. Tässä ensi vaiheessa, kun lakiesitys oli vielä valmistelussa, on korvaukset maksettu väliaikaisella menettelyllä.

Arvoisa puhemies! Tässä nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä on siis kyse lainsäädännön saattamisesta noudattamaan eduskunnan tahtotilaa eli että kirjailijat saavat lainauskorvauksen myös silloin, kun kirjastosta lainataan e-kirjoja tai e-äänikirjoja. E-aineistojen lainauskorvauksella siis varmistetaan, että kirjailijat pidetään mukana arvoketjussa silloin, kun äänikirjoja kuunnellaan tai e-kirjoja lainataan kirjastosta.

Ihmetys on ollut kuitenkin melkoinen, kun lakiesitykseen on yllättäen ilman mitään laajempaa keskustelua otettu mukaan myös äänikirjan lukijat. Tekijänoikeuslakiin kirjattavan korvausoikeuden on oltava oikeudenmukainen ja pitävästi perusteltavissa. Uudelle edunsaajaryhmälle eli äänikirjan lukijoille esitetty korvausoikeus poikkeaa kirjastokäytön korvaamisen aiemmasta käytännöstä. Kirjallisuuden tekijät ja äänikirjan lukijat eivät ole keskenään samassa asemassa äänikirjan lukijoiden eritasoisen työpanoksen ja tästä johtuvan erilaisen tekijänoikeudellisen aseman sekä erilaisen ansaintamallin vuoksi. Uuden edunsaajaryhmän eli äänikirjan lukijoiden korvausoikeudelle ei ole esitetty pitäviä perusteluita. OKM:ssä viime vaalikaudella tehdyssä e-aineistojen kirjastokäytön korvaamista koskevassa selvityksessäkään äänikirjojen lukijoita ei ole esitetty korvauksen piiriin.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Äänikirjan lukijalla on oma roolinsa äänikirjan valmistumisessa, mutta äänikirjan lukijan työpanos ei ole samaistettavissa kirjan kirjoittajan tai kääntäjän työpanokseen, sillä lukija ei osallistu sisällön tuottamiseen. Kirjan kirjoittajalla on tekijänoikeus teokseensa, ja kirjan kääntäjällä on itsenäinen tekijänoikeus jälkiperäisteokseensa. Teoksen äänikirjaksi lukeva henkilö on tekijänoikeuslain mukainen esittävä taiteilija, eli äänikirjan lukijan panos nauttii lähioikeussuojaa. Näin myös tekijänoikeusneuvosto on lausuntokäytännössään todennut. Onkin epäjohdonmukaista, jos äänikirjan lukijan suullinen esitys, jolle ei ole asetettu vastaavia omaperäisyysvaatimuksia, asetetaan saman korvauksen piiriin kuin kirjailijan tai kääntäjän itsenäinen ja omaperäinen henkisen luomistyön tulos. Lakiehdotus ei eritele riittävän selkeästi lukijan ja kirjailijan erilaista tekijänoikeudellista asemaa.

Lainauskorvauksen tarkoitus on korvata teosten vastikkeettomasta kirjastokäytöstä aiheutuvaa tulonmenetystä tekijälle. Lisäksi lainauskorvaus on perinteisesti ollut kirjallisuuden tekijöille tärkeä toimeentulon lähde, joka mahdollistaa sen, että kirjallisuuden tekijät voivat elättää itsensä luovalla työllään ja kirjoittaa yhä uusia teoksia. Myös uuden korvauksen tarkoituksena on lainauskorvauksen tapaan korvata tekijöille tulonmenetystä kirjallisuuden sähköisestä kirjastokäytöstä. E-äänikirjojen suosio kaupallisissa palveluissa ei ole peruste uuden, kirjastokäyttöön pohjautuvan korvausoikeuden luomiselle äänikirjojen lukijoille.

Äänikirjan lukijat saavat palkkion teosten lukemiseen käyttämästään ajasta, joka ei ole verrattavissa teosten kirjoittajien työmääriin. Näyttelijöiden keskimääräinen palkkio äänikirjan lukemisesta on 90—120 euroa tunnilta. Äänikirjan lukijan palkkio muodostuu yhden kirjan osalta noin 10—20 tunnista kirjan pituudesta riippuen. Korvauksiin sisältyy myös äänitystä edeltävä valmistautumistyö. Suomen Kirjailijaliiton tulotutkimuksen mukaan kaunokirjailijan vuotuinen mediaaniansio kirjailijan työstä on 1 713 euroa. Suomen tietokirjailijat ry:n vuonna 2023 toteutetun tulotutkimuksen mukaan mediaaniansio tietokirjallisuuden kirjoittamisesta on 606 euroa. Kirjailija käyttää kirjan kirjoittamiseen keskimäärin yhdestä kolmeen vuotta.

Lopuksi, jos puhemies vielä sallii, siteeraan kirjallisuuskummiani, tietokirjailija Markus Hotakaista: ”Lainauskorvauksen laajentaminen äänikirjan lukijoihin ei ole perusteltua, koska silloin kirjantekijän ansiot jäävät entistä pahemmin jälkeen lukijan palkkioista, jotka jo nyt ovat selvästi paremmat. Esimerkiksi viime vuonna ilmestyneen Tähtitieteen naiset -teoksen äänikirjaversiosta sain tekijänpalkkiota 21,77 euroa, kun äänikirjan lukija saa 90—120 euroa valmiilta äänitetunnilta. Kyseisen teoksen äänikirjaversio kesto on hieman yli 10 tuntia, joten lukijan palkkio on ollut 1 000 euron luokkaa.”

Edellä olevan perusteella esitän, että lakiehdotus hyväksytään vastalauseen mukaisesti muutettuna eli niin, että 38 a §:stä poistetaan kirjallisen teoksen suullista esittäjää koskevat maininnat.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hiltunen.

17.23 **Pia Hiltunen sd:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Jätimme sivistysvaliokunnan mietintöön oppositiopuolueiden yhteisen vastalauseen, sillä valiokunnan lausumien lisäksi näimme suurimmaksi ongelmaksi äänikirjojen lukijoiden ottamisen korvauksen piiriin. Vastalauseessa esitimme lukijoiden poistamista laista.

Tekijänoikeuslakiin kirjattavan korvausoikeuden on oltava oikeudenmukainen ja pitävästi perusteltavissa. Uudelle edunsaajaryhmälle eli äänikirjan lukijoille esitetty korvaus-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

oikeus poikkeaa kirjastokäytön korvaamisen aiemmasta käytännöstä. Kirjallisuuden tekijät ja äänikirjan lukijat eivät ole keskenään samassa asemassa äänikirjan lukijoiden erita-soisen työpanoksen ja tästä johtuvan erilaisen tekijänoikeudellisen aseman sekä erilaisen ansaintamallin vuoksi. Äänikirjan lukijalla on oma roolinsa äänikirjan valmistuksessa, mutta lukijan työpanos ei ole samaistettavissa kirjan kirjoittajan tai kääntäjän työpanokseen, sillä hän ei osallistu sisällön tuottamiseen. Teoksen äänikirjaksi lukeva henkilö on tekijänoikeuslain mukainen esittävä taiteilija, kun hän esittää kirjallisen teoksen. Näin ollen äänikirjan lukijan panos nauttii lähioikeussuojaa.

Arvoisa rouva puhemies! Lainauskorvauksen tarkoitus on korvata teoksen vastikkeettomasta kirjastokäytöstä aiheutuvaa tulonmenetystä tekijälle. Lisäksi lainauskorvaus on perinteisesti ollut kirjallisuuden tekijöille tärkeä toimeentulon lähde, joka mahdollistaa sen, että kirjallisuuden tekijät voivat elättää itsensä luovalla työllään.

Hyvä rouva puhemies! Myös uuden korvauksen tarkoituksena on lainauskorvauksen ta-paan korvata tekijöille tulonmenetystä kirjallisuuden sähköisestä kirjastokäytöstä. Ääni-
kirjan lukijat saavat palkkion teosten lukemiseen käyttämästään ajasta, joka ei ole verrat-tavissa kirjailijoiden työhön ja toimeentulon muodostumiseen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu.

17.25 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Tässä kohtaa on käsiteltävästä päätöksestä syytä sekä iloita että valitettavasti olla myös huolissaan.

E-kirjat ja e-äänikirjat ovat kasvattaneet hurjasti suosiotaan. On upeaa, että kirjallisuus on entistä enemmän kaikkien saatavilla. Äänikirjaa voi kuunnella työmatkalla, hiihtoladulla, laiturin nokassa, lapset autokyydyissä tai bussimatkalla. Näin ollen myös tekijöille maksettavien korvauskäytäntöjen on oltava ajassa kiinni myös kirjastojen lainojen osalta. E-kirjat mahdollistavat esimerkiksi monipuoliset ja ajantasaiset sekä kustannuksiltaan tehokkaat oppimateriaalit. Kirjan voi ladata mukaan melkein missä ja milloin vain, valaistuksen ja kirjainkoonkin saa itselleen sopivaksi. Hieman aiheen vierestä pidän yhä paperikirjoja järkevänä oppilaille, mutta se on toinen keskustelu.

Kirjastolainauksen perusteella kirjailijoiden on ollut mahdollista saada lainauskorvauksia, jotka ovat merkittäviä kirjailijoiden toimeentulon kannalta. Lainauskorvauksen tarkoitus on korvata teosten vastikkeettomasta kirjastokäytöstä aiheutuvaa tulonmenetystä. Sivistysvaliokunta sai valmiiksi mietintönsä, jossa viime kaudella käynnistetty e-lainauskorvaus saadaan lakiin. Teimme myös lausuman, että myös verkkokirjahyllyt huomioitaisiin korvauksessa jatkossa. Tämä olisi mahdollista, sillä varattua rahoitusta jäi kuluvanakin vuonna jakamatta.

Oppositiossa otimme yhteisesti kantaa, että äänikirjan lukijoiden osalta korvausjärjestelmän tulisi olla erillinen eli poistaa se tästä esityksestä. Tämän esityksen hävisimme valiokunnassa, mutta nyt kannatan edustaja Elorannan tekemää vastalauseen mukaista lainmuutosta.

Merkille pantavaa on, että myös moni hallituspuolueen kansanedustaja, samoin moni äänikirjojen lukija, ääninäyttelijä, on kyseenalaistanut ja hämmästellyt tätä esitystä. Kirjailijat ja kääntäjät ja äänikirjan lukijat eivät ole keskenään samassa asemassa äänikirjan lukijoiden erisuuruisen työpanoksen ja tästä johtuvan erilaisen tekijänoikeudellisen aseman sekä ansaintamallin vuoksi.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Kirjailijoiden näkökulma on se, että lainauskorvaukset kuuluvat kirjailijoille. Tämä nyt eduskuntaan pikaisin muutoksin tuotu lakiesitys on huolestuttava ovenavaus sille, että tekijänoikeudet ja lähioikeudet rinnastetaan. Esittäjille kuuluvat lähioikeudet, eivät teoksen tekijän tekijänoikeudet. Lähioikeudet suojaavat luovan työn aineistoja, jotka eivät saa suoraan suojaa tekijänoikeudesta. Tämä koskee esimerkiksi esittävien taiteilijoiden työtä. Äänikirjojen lukeminen on ammattitaitoa vaativaa työtä, josta tulee maksaa sen mukainen korvaus, eli palkkioiden suuruuteen kritiikki tätä lakiesitystä kohtaan ei kohdennu. Voidaan olettaa, että yhä useampi kirjailija ryhtyy jatkossa myös äänikirjan lukijaksi, koska siitä voi jo nykyään ja myös tämän päätöksen myötä entisestään vahvistuen saada potentiaalisesti enemmän rahaa kuin kirjan kirjoittamisesta.

Arvoisa puhemies! Kirjailijoiden ja kulttuurin tukeminen ylipäänsä on äärimmäisen tärkeää, kun mietitään suomalaisten jatkuvasti heikkenevää lukutaitoa. Kuntien säästäessä osuu myös kirjastotoiminta usein säästölistalle, siksi onkin erittäin huono valinta, että budjettiesityksessään hallitus esittää leikkausta myös vähälevikkisen kirjallisuuden ostotukseen. Tukea saavien lista on koottu tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan, Selkokeskuksen ja valtion kirjallisuustoimikunnan ehdotusten perusteella ja on ollut monelle tulokaskirjailijalle ponnahtuslautaa. Toivon, että kirjallisuuteen voidaan jatkossa panostaa enemmän.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Siponen.

17.30 Markku Siponen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tekijänoikeuslakiin kirjattavan korvausoikeuden on oltava oikeudenmukainen ja pitävästi perusteltavissa. Uudelle edunsaajaryhmälle eli äänikirjan lukijoille esitetty korvausoikeus poikkeaa kirjastokäytön korvaamisen aiemmasta käytännöstä. Kirjallisuuden tekijät ja äänikirjan lukijat eivät ole keskenään samassa asemassa äänikirjan lukijoiden eritasoisen työpanoksen ja tästä johtuvan erilaisen tekijänoikeudellisen aseman sekä erilaisen ansaintamallin vuoksi. Uuden edunsaajaryhmän eli äänikirjan lukijoiden korvausoikeudelle ei ole esitetty pitäviä perusteluita. OKM:ssä viime vaalikaudella tehdyssä e-aineistojen kirjastokäytön korvaamista koskevassa selvityksessäkään äänikirjojen lukijoita ei esitetty korvauksen piiriin.

Äänikirjan lukijalla on oma tärkeä roolinsa äänikirjan valmistumisessa, mutta äänikirjan lukijan työpanos ei ole samaistettavissa kirjan kirjoittajan tai kääntäjän työpanokseen, sillä lukija ei osallistu sisällön tuottamiseen. Kirjan kirjoittajalla on tekijänoikeus teokseensa, ja kirjan kääntäjällä on itsenäinen tekijänoikeus jälkiperäisteokseensa. Teoksen äänikirjaksi lukeva henkilö on tekijänoikeuslain mukaan esittävä taiteilija, kun hän esittää kirjallisen teoksen. Lakiehdotus ei erittele riittävän selkeästi lukijan ja kirjailijan erilaista tekijänoikeudellista asemaa.

Lainauskorvauksen tarkoitus on korvata teosten vastikkeettomasta kirjastokäytöstä aiheutuvaa tulonmenetystä tekijälle. Lisäksi lainauskorvaus on perinteisesti ollut kirjallisuuden tekijöille tärkeä toimeentulon lähde, joka mahdollistaa sen, että kirjallisuuden tekijät voivat elättää itsensä luovalla työllään ja kirjoittaa yhä uusia teoksia. Myös uuden korvauksen tarkoituksena on lainauskorvauksen tapaan korvata tekijöille tulonmenetystä kirjallisuuden sähköisestä kirjastokäytöstä. E-äänikirjojen suosio kaupallisissa palveluissa ei ole peruste uuden kirjastokäyttöön pohjautuvan korvausoikeuden luomiselle äänikirjojen lukijoille. Äänikirjan lukijat saavat palkkion teosten lukemiseen käyttämästään ajasta, joka ei ole verrattavissa teosten kirjoittajien työmääriin.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Arvoisa rouva puhemies! Edellä olevan perusteella kannatan, että lakiehdotus hyväksytään muutettuna täällä esitetyn vastalauseen mukaisesti. Ja valiokunnan lausumaehdotukset:

”Hallitus seuraa e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvausta koskevien säännösten toimivuutta korvausoikeuden piirissä olevien eri oikeudenhaltijoiden kannalta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin korvausoikeuden jatkokehittämiseksi.”

Ja lisäksi: ”Hallitus selvittää mahdollisuuden sisällyttää verkkokirjahyllyjen käyttäminen e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksen piiriin.”

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohi.

17.33 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Edellä edustaja Siponen käytti niin perusteellisen ja erinomaisen puheenvuoron, että siihen ei ole paljoa lisättävää. Totean kuitenkin, että kun kävin tässä edustaja Talvitienkin kanssa asiasta keskustelun, niin on varmasti tämänkin hallituksen esityksen osalta niin kuin yleensä kaikkien muidenkin osalta selvä, että asioilla on aina puolensa. Silti olisin taipuvainen ajattelemaan niin, että tässä ollaan nytten jakamassa kokonaisuudessaan sitä samaa pottia kirjojen kirjoittajien ja äänikirjojen lukijoiden kesken. Olen itse aika paljon äänikirjoja myös kuunnellut, tunnen myös niitä henkilöitä, jotka lukevat äänikirjoja, ja minulla on semmoinen käsitys, että he saavat — ja pitääkin saada — käyvän korvauksen siitä luovasta työstään, minkä he tekevät, kun lukevat niitä, mutta varsinainen taiteellinen teos, se luova teos, on nimenomaan se kirja, jota luetaan. Sen takia minusta on äärimmäisen tärkeää, että kun luodaan lainsäädäntöä, niin tässä maailmanajassa — kuten edellä edustaja Aittakumpu erittäin taitavasti puhui siitä, kuinka lukemisen merkitys on korostunut, koska yhä vähemmän luetaan, lainataan vähemmän kirjoja, lukutaito on heikentynyt — kyllä meidän pitäisi ennen muuta rakentaa mekanismeja, jolla varmistamme, että nämä korvaukset menisivät oikeudenmukaisesti niiden kirjojen kirjoittajille, joista on sitten tehty e-kirjoja.

Sen takia, arvoisa puhemies, olen kyllä tukemassa tätä vastalauseetta, joka tähän on jätetty, ja hieman harmissanikin siitä, että tässä on syntynyt asetelma, jossa ovat nyt vähän niin kuin vastakkain äänikirjojen lukijat ja kirjailijat. Näin ei saisi olla. Puhutaan eri asioista. Tekijänoikeudet on tietenkin niillä, jotka ovat kirjan kirjoittaneet. Pitää olla muut mekanismit, joilla varmistetaan, että äänikirjan lukijat saavat aina kohtuullisen ja järkevän korvauksen siitä hienosta työstään, jota he omalta osaltaan tekevät ja joka on myös arvokas työ taiteellisesti.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Talvitie.

17.35 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa rouva puhemies! Vaikka puhumme nyt tekijänoikeuslain muuttamisesta, olisi ehkä ollut selkeämpää, jos tämä hallituksen esitys olisi ollut korvaus e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytöstä. Näin ei kuitenkaan ole, joten puhumme tosiaan tekijänoikeuslain muuttamisesta. Lain tarkoituksena on mahdollistaa e-kirjoille ja e-äänikirjoille lainauskorvaus, eli kun kirjastosta tulevaisuudessa lainataan e-kirjoja tai e-äänikirjoja, niiden tekijöille, kirjailijoille ja lukijoille, maksetaan pieni lainauskorvaus. Tämän tahdon ja e-kirjojen uuden lakiesityksen taustalla on myös eduskunnan vuoden 2022 talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä hyväksymä lausuma, jossa eduskunta on edellyttänyt, että e-äänikirjojen ja e-kirjojen lainaaminen saatetaan mahdollisim-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

man pian lainauskorvauksen piiriin e-aineistojen kaupallisen markkinan toimintaa vaarantamatta. Sivistysvaliokunta on myöskin aikaisemmin lausunnossaan 2022 kiirehtinyt kirjallisuuden e-aineistojen kirjastokäytön korvaamisen toteuttamista.

Kyseessä on tosiaan lakiesitys, jonka tueksi on ensi vuoden talousarvioesityksessä varattu miljoona euroa. Tälle vuodelle e-kirjoista on maksettu korvausta edellisen tiede- ja kulttuuriministeri Honkosen päätöksellä ilman lakipohjaa, ja rahaa tälle vuodelle on kulu- nut noin 560 000 euroa. Rahaa on jäänyt siis miljoonan euron määrärahasta noin 440 000 euroa, ja kyse on siirtomäärärahasta, joten se sille momentille ensi vuodelle lisätään, ja rahaa on näin ollen käytössä se vajaa puolitoista miljoonaa euroa.

Valiokunta kuuli eri asiantuntijoita, ja asiantuntijakuulemisessa laajasti on kannatettu e-aineiston kirjastokäytöstä maksettavan korvauksen lakisääteistämistä, mutta ehdotukset e-äänikirjojen lukijoiden oikeudesta korvaukseen ja korkeakoulukirjastoissa käytetyn verkkokirjahyllykäytön rajaamisesta korvauksen ulkopuolelle jakoivat asiantuntijoiden näkemyksiä. Kuitenkin hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää tätä hallituksen esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena.

Jos ajatellaan suomalaista kirjastokäyttöä ja kirjojen käyttöä, kirjastot voivat ostaa min- kä tahansa kirjan ja laittaa sen sinne lainattavaksi ilman kirjailijan lupaa, mutta sitten tämä e-aineistokäyttö perustuu lisensointiin, eli jotta kirjastot voivat hankkia e-aineistoa, ne tarvitsevat oikeudenhaltijoilta käyttöluvat. Kustantajat tai välittäjät ovat sopineet kirjastojen kanssa korvauksesta ja käytön muista ehdoista, eli tekijöiden ja äänikirjan lukijoiden palk- kio riippuu heidän ja kustantajan välisistä oikeuksien luovutus sopimuksista.

Valiokunta siis puoltaa, että hallituksen esityksen mukaisesti tämä e-äänikirjan lukijan oikeus ehdotettuun korvaukseen myös lakiin säädetään. Valiokunnan saaman selvityksen perusteella olisi arvioitavissa, että lukijoiden osuus tästä korvauksesta olisi noin 5—10 prosenttia ja kirjailijoiden korvaus noin 90—95 prosenttia. Näitä korvaustasoja ei ole kui- tenkaan lainsäätäjän tarkoitus säätää, vaan niistä sitten oikeudenhaltijat sopivat keske- nään, niin kuin tähänkin asti. — Kiitos, aika on täynnä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkonen poissa. — Edustaja Kettunen.

17.41 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Mietin, käytänpö puheenvuo- ron, mutta kun asia on niin tärkeä ja kun vastalauseeseen liittyviä puheenvuoroja on käy- tetty, niin haluan myös nostaa esille tämän, että kun tekijänoikeuslakiin kirjattavan kor- vausoikeuden on oltava ”oikeudenmukainen ja pitävästi perusteltavissa”, niin nythän käy- dään juurikin tätä keskustelua kirjallisuuden tekijöitten ja äänikirjan lukijöitten, jotka lu- kevat ääneen sen kirjan sitten äänikirjaksi, oikeuksista.

Käytän tämän puheenvuoron myös sen vuoksi, kun tästä on tullut hieman kansalaispa- lautetta. Lainauskorvauksia on tavattu maksaa tekijöille kompensationsa tulonmenetyksis- tä. Äänikirjan lukija on esittävä taiteilija, ei tekijä, ja hänen työtään suojaa lähioikeus, ei te- kijänoikeus. Äänikirjan lukijat saavat hyvän kertakorvauksen erittäin rajatusta, tuntien mit- taisesta, lukutyöstään. Kirjailija sen sijaan ei saa vaikkapa kustantamolta työstään palkkaa tai korvausta vaan vain myyntiin perustuvaa tekijänoikeustuloa. Kirjailija kirjoittaa kirjaa herkästi jopa useita vuosia, ja esimerkiksi kaunokirjalliseksi teokselle asetetaan taiteelli- suus- ja omaperäisyysvaatimuksia. No, sitten tältä äänikirjan lukijalta ei edellytetä itsenäi-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

syyttä eikä omaperäisyyttä. Kirjallisuuden tekijän ja esittäjän työpanoksia ei siis voi rinnastaa, eikä tekijän tai esittäjän rajaa tule näin sitten hämärtää.

Nämä asiat tulisi nyt pitää kirkkaana mielessä myös arvioitaessa, millaisia korvauksia kullekin tulisi jakaa ja mitä kautta ne olisi järjestettävä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

17.43 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kannatan tätä edustaja Elorannan tekemää vastalauseetta. Niin kuin tuossa puheessa aiemmin sanoin, niin oli hie-man harmillista se, että tähän lakiesitykseen lukijat lisättiin vasta ihan loppumetreillä. En itse näe tätä oikein laadukkaana lain valmisteluna siltä osin, koska myös ne vaikutusarvioinnit ja kuulemiskierrokset jäivät hyvin vähäisiksi. Tämä oli asia, joka voimakkaasti myös jakoi asiantuntijoita, ja tämä on jakanut myös taiteilijoita. On myös paljon kirjailijoita, jotka itse asiassa ovat nyt nousseet vastustamaan tätä hallituksen esitystä siitä, että lukijat tähän korvausoikeuteen lisätään.

Edustaja Talvitielle ehkä haluan vielä huomauttaa, että se, miksi näitä korvausmäärärahoja jäi yli, johtui siitä yksinkertaisesta syystä, että korkeakoulukirjastot eivät olleet tässä mukana. Kun nyt on sitten perusteltu tätä lukijoiden lisäämistä tähän korvausoikeuteen myös sillä, että koska rahoja jäi yli, päätettiin sitten lisätä uusi luovan alan ryhmä tänne lakiin mukaan, niin itse näen, että tämä ei millään tavalla ole kestävä perustelu. Toivoisin, että tällä tasolla me ei lakeja täällä eduskunnassa säädettäisi.

Tämä on harmillinen tapaus myös tämän koko prosessin myötä, sillä tätä e-lainauskorvausta tosiaan täällä eduskunnassa on yksimielisesti yli puoluerajojen jo hyvin pitkään toivottu ja sitä on myös odotettu. Niin kuin tässä mietinnössäkkin kirjataan, niin oli nimenomaan tarkoitus, että se on yksinomaan kirjailijoille ja kääntäjille tarkoitettu. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Talvitie.

17.45 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Pari asiaa vielä tuohon äskeiseen puheenvuoroon lisänä. Näen itse tärkeänä sen, että e-äänikirjoja ja e-kirjoja tulevaisuudessakin voi lainata kirjastoista. Se markkina, mikä on näihin e-kirjoihin ja e-äänikirjoihin viimeisen kahden, kolmen, neljän vuoden aikana kehittynyt, on ollut valtavassa kasvussa, ja on totta varmasti, niin kuin olemme kuulleet, että siellä korvauksetkin ovat olleet huomattavan suuria. Mutta on myöskin tärkeää, että kaikilla suomalaisilla on mahdollisuus kuunnella e-äänikirjoja ja lainata e-kirjoja nimenomaan kirjastosta. Ja kyseessä on aito lainaus eli kahdeksi viikoksi tai vaikka neljäksi viikoksi, ja sitä e-aineistoa ei voi itselleen ladata. Ja näen, että sitä kautta on tosi tärkeää, että se eduskunnan edellyttämä tahtotila myöskin tämän hallituksen esityksen myötä tulee todeksi, että tulevaisuudessakin on e-äänikirjoja ja e-kirjoja kirjastokäytössä. Siinä on myöskin sekä lukijalla että sitten e-kirjan tekijällä eli kirjailijalla motivaatio hyväksyä nämä käytöt sinne kirjastoihin.

Sitten, mitä tulee tähän edustaja Honkasalon äskeiseen argumenttiin, niin hallitus ei ole kyllä perustellut sitä e-äänikirjojen saattamista tähän hallituksen esitykseen sillä, että ”koska rahaa oli”, vaan huoli on noussut syksyn aikana siitä, riittääkö raha kirjailijoille vai alenevatko kirjailijoiden saamat rahat, ja sillä on perusteltu ja tuotu esiin, että kyseessä on siirtomääräraha tältä vuodelta, se noin 440 000, joka menee ensi vuodelle, ja se on ensi vuo-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

delle käytössä. Elikkä ensi vuonna käytössä ei ole vain se miljoona vaan vajaa puolitoista miljoonaa euroa. Eli faktat olivat oikein, mutta syy—seuraus-suhde toisinpäin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aittakumpu.

17.47 **Pekka Aittakumpu kesk:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tässä on käyty hyvää keskustelua kirjailijoiden asemasta ja tästä lainauskorvauksesta. Kyllähän se näin mielestäni selkeästi on, että olisi ilman muuta hyvä pitää tämä lainauskorvaus kirjailijoiden ja kääntäjien ja kirjan tekijöiden korvauksena ja pitää sitten erillään nämä e-kirjojen lukijat — jotka hekin tekevät omalla sarallaan todella tärkeää työtä ja, voi sanoa, myöskin hyvin luovaa työtä. Hyvin ammattitaitoisesti luetun äänikirjan kuunteleminen on ilo sellaiselle, joka sitä harrastaa.

Mutta ylipäätään tästä lainauskorvauksesta. Asiahan on sillä tavalla, että Suomessa tämä lainauskorvauksen taso myöskin näitten fyysisten kirjojen osalta on varsin matala. Voisi olla paikallaan jossain vaiheessa, että nämä lainauskorvaukset niin fyysisten kuin näitten e-kirjojen osalta ja äänikirjojen osalta saataisiin sidottua jonkinlaiseen indeksiin niin, että kun kuluttajahinnat esimerkiksi nousevat, niin myöskin kirjailija sitten saisi siitä sen kohtuullisemman korvauksen.

Haluan vielä tähän esiin nostaa, että kun Suomen Kirjailijaliitto myöskin otti kantaa tähän hallituksen esitykseen, niin Kirjailijaliitto totesi, että ääninäyttelijälle eli esittäväälle taiteilijalle maksetaan lukemisesta kuitenkin asianmukainen tuntiperustainen korvaus, mihin kirjan myynti ei vaikuta. Kirjailija sen sijaan ei saa kirjoitustyöstään missään vaiheessa palkkaa/korvausta vaan ainoastaan myyntiin perustuvaa tekijänoikeustuloa. Kirjailijaliitokin vastusti tätä lainauskorvauksen ulottamista näiden äänikirjalukijoiden piiriin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohi.

17.49 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Mehän elämme nyt tietynlaista murroskautta äänikirjojen ja kirjojen kuluttamisen suhteen. Näyttää siltä, että yhä enemmän kirjoja kulutetaan e-kirjoina tai erityisesti äänikirjoina, ja se on johtamassa siihen, että on riski, että perinteisten painettujen kirjojen myynti laskee. Minulle on sellainen käsitys tullut — jos joku tietää paremmin, niin voi oikaista — että kun tehdään äänikirjoja, niin kyllä se äänikirjan lukija saa aina käyvän korvauksen siitä lukutyöstä, siitä omasta osuudestaan, mutta kirjailijan osalta tilanne ei välttämättä näin ole, jos sitä kirjaa ei kovin paljon kuluteta ja jos myynti varsinkin fyysisillä kappaleilla vähenee. Samantyyppinen murroshan meillä on ollut tässä muutaman kymmenen vuoden aikana tuolla musiikkipuolella. Jos ajattellaan, mitä oli 20 vuotta sitten, niin meidän kirjastoissammehan oli aika laajat musiikki-osastot. Nyt ne ovat kyllä supistuneet, on tapahtunut digitalisoitumista ja on tullut erilaisia tapoja hankkia sitä musiikkia verkon yli ja niin edelleen.

Tässä tilanteessa minusta olisi kyllä perusteltua, että me täällä erityisesti pitäisimme kärsiä niiden alkuperäisten teosten — kirjallisten, taiteellisten teosten — kirjailijoiden etua tässä tilanteessa, ja siksi olen myös edelleen tukemassa sitä vastalauseessa olevaa näkökulmaa, että ei oltaisi tuotu näiden äänikirjojen lukijoille tähän yhteyteen tätä korvausta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Haatainen.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

17.51 **Tuula Haatainen sd:** Arvoisa puhemies! Tämä e-äänikirjojen lainaaminen ja tämä lainauskorvausasia on hyvä asia siltä osin, että tämä nyt etenee ja varmistaa sen, että näitä e-äänikirjoja myös saadaan.

Mutta tämän asian valmisteluhan lähti viime hallituskaudella liikkeelle, ja silloin erillinen selvitystyö asetettiin selvittämään sitä, miten tässä tulee edetä, ja tuossa raportissa tämä lainauskorvaus rajattiin selkeästi. Minä olen lukenut sen. Siellä lukee ihan selvästi: se suunnataan ja rajataan selkeästi vain kirjailijoille.

Nyt sitten valiokunta sai kuitenkin esityksen, niin kuin täällä on monessa puheenvuorossa todettu, jossa lainauskorvaus oli laajennettu koskemaan myös näiden äänikirjojen lukijoita. Nämä kaikki päätöksethän ovat täysin poliittisia, eli se on poliittinen päätös, että näin on päätetty tehdä, ja tämä on aiheuttanut nyt sen valtavan hämmennyksen. Minusta surullisinta tässä on, että tässä ovat vastakkain nyt lukijat ja nämä kirjailijat, ja tällainen kiista on käynnissä.

Minusta olisi ollut monella tapaa hallitumpaa ja turvallisempaa se, että olisi menty sen valmistelun pohjalta, mistä oli hyvä valmistelu tehty ja mistä oltiin kaikki ihan hyvässä yhteisymmärryksessä, näiden kirjailijoiden osalta ja sitten lukijoiden osuus olisi tehty erikseen — olisi välttytty tältä mylläköltä.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 80/2023 vp

Lakialoite LA 16/2023 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 5/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Haatainen, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.53 **Tuula Haatainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunta mietinnössään puoltaa hallituksen esitystä, jossa nyt ehdotetaan opintorahan huoltajakorotuksen tason nostamista ja opintolainan valtiontakauksen määrän nostamista sekä opintolainojen nostokertojen lisäämistä. Näiden ehdotettujen muutosten tarve perustuu hallitusohjelman tavoitteisiin jähdyttää opintorahan indeksitarkistukset, uudistaa asumistukea ja kehittää opintorahan huoltajakorotusta sekä myös opintolainan ostovoiman heikkenemiseen. Nämä edellyttävät opiskelijan toimeentulon ja päätoimisen opiskelun edellytyksiä turvaavia muutoksia, ja valiokunta on lausunnossaan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle puoltanut tätä opintorahan indeksijähdytystä koskevaa hallituksen esitystä — tosin se ei ollut yksimielinen.

Sivistysvaliokunta kannattaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa esityksen yhteydessä käsitel-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

lyn lakialoitteen 16/2023 vp hylkäämistä. Opintorahan huoltajakorotusta ehdotetaan tässä korotettavaksi 30 eurolla kuukaudessa vuodesta 2024 alkaen, ensi vuoden alusta alkaen. Tasokorotus lisää valtion opintotukimenoja vuositasolla arviolta viisi miljoonaa euroa. Valiokunta pitää opintorahan huoltajakorotuksen korottamista tärkeänä toimenpiteenä vahvistaa lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä päätoimiseen opiskeluun. Ehdotus tasokorotuksesta on tärkeä keino tukea opiskelun ja lastenhoidon yhteensovittamista ottaen huomioon, että perheellisten opiskelijoiden mahdollisuudet työntekoon ja siitä saataviin tuloihin ovat vähäiset.

Opintolainan valtiontakauksen määrään ehdotetaan 200 euron korotusta siten, että takauksen määrä Suomessa opiskelevalla nousee 650 eurosta 850 euroon kuukaudessa ja ulkomailla opiskelevalla 800:sta 1 000 euroon kuukaudessa. Muussa kuin korkeakouluissa opiskelevien alle 18-vuotiaiden valtiontakauksen määrään ehdotetaan korotusta 300 eurosta 400 euroon. Tämän valtiontakauksen korottamisen tavoitteena on opiskelijoiden toimeentuloedellytysten ja päätoimisen opiskelun turvaaminen samalla kun asumistuen perusteita muutetaan ja opintorahan indeksitarkastuksista luovutaan vuosina 2024—27.

Valiokunta on mietinnössään todennut, että opiskeluaikaisen toimeentulon turvaamiseksi ja opiskelijoiden toimeentulotukeen turvautumisen välttämiseksi opintolainojen kuukausimääriä on tarpeen korottaa nyt, kun opintorahojen korottamiseen ei ole osoitettu rahaa. Valiokunta tuo mietinnössään esille myös sen, että se tunnistaa, että opintojen aikaisen toimeentulon turvaaminen osin lainarahalla ei ole täysin ongelmaton. Sivistysvaliokunta toteaa, että opintotukijärjestelmä on jo nykyisin lainapainotteinen. Opintotuen lainapainotteisuuden arvioiminen vaatii kuitenkin käsiteltävänä olevaa esitystä laajemman tarkastelun, ja sitä odotetaan opintotuen kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintolainan nostoehtoja siten, että muihin kuin korkeakouluopintoihin tarkoitettu opintolaina on nostettavissa lukukauden aikana kahdessa erässä nykyisen yhden erän sijasta. Siten koko lukuvuoden opintolaina olisi nostettavissa vähintään neljässä erässä. Valiokunta pitää tätä ehdotusta tarpeellisena.

Sivistysvaliokunta on eri yhteyksissä esittänyt opintotuen kokonaisuudistuksen valmistelun käynnistämistä. Sivistysvaliokunta viittaa valiokunnan koulutuspoliittisesta selonteosta antamaansa mietintöön vuodelta 21 sekä siinä ehdotettuun ja eduskunnan hyväksymään lausumaan 13 vuodelta 22 ja kiirehtii opintotukiudistusta, jolla mahdollistetaan opiskelijoille riittävä toimeentulo opiskeluaikana ja opintojen tavoitteellinen eteneminen. Oleellista on, että uudistuksen toteuttamiseen osoitetaan riittävä rahoitus. Opintotuen kokonaisuudistuksen tarpeesta kertovat myös sivistysvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa esitetyt lukuisat yksittäiset muutostarpeet.

Valiokunta äänesti tästä lain sisällöstä, ja mietintöön on liitetty neljä vastalauseetta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

17.58 **Jaana Strandman ps:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelemme opintotukilain muutosta ja sivistysvaliokunnan mietintöä asiasta. Aivan aluksi on todettava, että meillä Suomessa opiskelijoiden tilanne on eurooppalaisessa ja pohjoismaisessakin vertailussa hyvä, puhumattakaan muiden mantereiden opiskelijoista. Opiskelu on sijoitus omaan tulevaisuuteen. Opinto-ohjausta ollaan lisäksi kehittämässä, jotta yhä useampi löytäisi itsellensä sopivan opintien. Mielenterveyden palveluita kehitetään ja nuorten syrjäytymistä ehkäistään, mitkä ovat äärimmäisen tärkeitä asioita mainita opiskelijoista puhuttaessa.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Arvoisa rouva puhemies! Opintorahan indeksi jäädytetään hallituskauden ajaksi nykyiseen 279 euroon. Tässä esityksessä opintolainan valtiontakausta ollaan opiskelijoiden ostovoiman vahventamiseksi nostamassa 650 eurosta 850 euroon eli 200 eurolla. Opintotuki muodostuu opintorahasta ja opintolainasta sekä yleisestä asumistuesta, jota opiskelijatkin saavat. Tukeen otetaan lisäksi huomioon opiskelijan tulot. Onkin hyvä, että opiskelijoita on kannustettu töihin nostamalla opintorahan tuloajaa. Jos vertaa tuloajaa vuoden 2021 tasoon, on se nyt 50 prosenttia korkeampi. Sen lisäksi, että Suomi tukee merkittäväällä tavalla opiskelijoita hallituksen säästötoimien jälkeenkin, kannustaa opintotukijärjestelmä valmistumaan ajoissa opintolainan hyvityksen avulla. Eli opiskelija, joka saa valtion takaamaa opintolainaa opiskeluiden aikana ja valmistuu ajoissa, saa valtiolta maisteriopinnoista parhaimmillaan jopa 6 200 euroa hyvitystä lainaansa. Tämä on loistava kannustin, ja se pysyy.

Arvoisa rouva puhemies! Syntyvyys Suomessa on hälyttävän alhaisella tasolla. Sen vuoksi on syytä tehdä perhemyönteistä politiikkaa. Hallitus tulee tämän esityksen mukaisesti nostamaan opintorahan huoltajakorotusta 30 eurolla kuukaudessa. Tämä on erittäin tervetullut tuki opiskelijoille, jotka ovat vanhempia samaan aikaan. Vahvaa perhepolitiikkaa hallitus tekee kokonaisvaltaisesti muidenkin kuin opiskelijoiden osalta, muun muassa lapsilisien noston kautta, mikä toki avustaa myös opiskelevia vanhempia.

Tässä yhteydessä on kaikkien muistettava, miksi näihin säästötoimiin tämä hallitus on ryhtynyt. Suomen julkinen talous on katastrofaalisessa tilanteessa. Otamme tulevanakin vuonna yli 11 miljardia euroa velkaa. Opiskelijoiden kannalta on erityisen hyvä, että hallitus toimillaan tekee yrittämisestä kannattavaa, antaa yrityksille eväät työllistämiseen ja sitä kautta luo työpaikkoja ja kasvua myös tulevaisuuteen. Tämä hallitus haluaa rakkaan maamme pysyvän vähintään yhtä upeana paikkana elää, opiskella ja kasvattaa perhettä kuin se nykyisinkin on. Tämän vuoksi haluamme säilyttää Suomen hyvinvointiyhteiskuntana ja mahdollistaa töiden tekemisen kaikille siihen kykeneville.

Arvoisa puhemies! Loppuun on vielä sanottava, että valiokunnan mietinnön tapaan minäkin odotan opintotuen kokonaisuudistusta. Kokonaisuudistuksen yhteydessä käydään yksityiskohtaisesti läpi koko opintotukijärjestelmä ja tarkastellaan muun muassa opintolainan hyvityksen tasoa ja tuloajojen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aittakumpu.

18.02 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallitus tosiaan esittää muutosta opintotukilakiin. Opintorahan huoltajakorotuksen korottaminen on erinomaisen hyvä asia. Tämä huoltajakorotushan otettiin käyttöön Sipilän kaudella, ja on hyvä, että sitä on kehitetty ja parannettu, ja edelliskaudellakin sen tasoa nostettiin. Mutta kyllä hallituksen perhepolitiikasta täytyy sanoa, että jotenkin voisi ehkä kuvata, että se on niin kuin hölmöläisen peiton jatkaminen. Hallitus ottaa tuolta ja laittaa tuonne, ja kokonaisuus on hyvin epäselvä ja sekamelska.

Ja ei kyllä voi sanoa, että hallituksen perhepolitiikka olisi mitenkään erityisesti perheellistymiseen kannustavaa, kun samaan aikaan näiden joidenkin parannusten ohella hallitus poistaa kokonaan lapsikorotukset, jäädyttää indeksejä, leikkaa rajulla tavalla asumistuesta ja myöskin vaikeuttaa ensiasunnon ostoa. Kyllähän nämä muutokset ovat sellaisia, jotka eivät ainakaan perheellistymiseen rohkaise kokonaisuutena, mutta ilman muuta tämä huoltajakorotuksen korottaminen on eri asia. Toki täytyy huomata, että huoltajakorotukseen ei

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

kuitenkaan nyt vuodenvaihteessa 30 euron korotusta tule, koska siinä on nyt vuoden 23 loppuun asti voimassa väliaikainen korotus. Mutta hyvä asia, ja toivoisinkin hallitukselta, että nämä lapsiperheisiin kohdistuvat leikkaukset kokonaisuutena peruttaisiin. Silloin voisivat hallituspuolueiden edustajat ylpeinä puhua todella siitä, että hallitus tekee lapsiperhe-myönteistä politiikkaa myöskin opiskelijoiden osalta. Mutta nyt siitä ei voi puhua, niin kiipeästi nämä leikkaukset tulevat kohdentumaan.

Arvoisa rouva puhemies! Pidän hyvin ongelmallisena sitä, että hallitus nyt entisestään tekee opintotuesta lainapainotteisempaa. Opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärän korottaminen lisää opintotuen lainapainotteisuutta ja pitemmällä aikavälillä todennäköisesti myös opiskelijoiden lainamääriä. Opintolainojen määrän kasvu voi tietysti lisätä myös valtion takausvastuunenoja.

En pidä hyvänä asiana sitä, että nuorille lastataan lisää velkataakkaa — varsinkin, kun tässä samalla hallitus keventää hyvätuloisten verotusta. Ja hallituksella on varaa esimerkiksi paljon puhuttuun ja surullisen kuuluisaan keskikaljan veroaleen. Samaan aikaan kuitenkin pakotetaan opiskelijat ottamaan enemmän lainaa. Tämä ei ole hyvä asia. Eikä varmasti sekään rohkaise nuoria perheellistymään, koska olen kuullut ja näissä kyselyissä ja tutkimuksissakin on tullut esille, että kyllä monella nuorella painaa tällä hetkellä perheenperustamisissa se tosiasia, että taloustilanne on vaikea, ja moni miettii sitä, miten pystyy elättämään oman perheensä. Jos entisestään lainoja on enemmän niskassa, niin ei sekään siihen kyllä rohkaise.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

18.05 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Opiskelijoiden viesti meille päättäjille on harvinaisen selvä: Opintolainan valtiontakauksen määrän nostaminen ei ole oikea ratkaisu opiskelijoiden toimeentulo-ongelmien selättämisessä. Sen sijaan opintorahaan on tehtävä tasokorotus. Hallitus kasvattaa opintolainan valtiontakausta kotimaassa yli 30 prosenttia, ja opintotuen lainapainotteisuus kasvaa noin 75 prosenttiin. Opintotuen lainapainotteisuuden merkittävä kasvattaminen on myös ristiriidassa maksuttoman koulutuksen kanssa, sillä laina ei ole maksutonta.

Hallitus tykkää puhua paljon velasta ja sen ongelmista, mutta opiskelijoita se velkaantuttaa siis oikein urakalla lisää. Myös Sipilän hallitus lisäsi voimakkaasti opintotuen lainapainotteisuutta, ja opintolainakanta onkin kaksinkertaistunut kuudessa vuodessa. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneen keskimääräinen opintolainan määrä on peräti kolminkertaistunut reilussa kymmenessä vuodessa. Kun opintolainaa otettiin vuonna 2010 keskimäärin 6 700 euroa, vastaava luku oli vuonna 2022 jo 22 600 euroa opiskelijaa kohden.

Toisen asteen opiskelijoiden kohdalla ongelmallista on myös se, että lainojen kasvusta huolimatta he eivät voi käyttää opintolainahyvitystä, vaikka valmistuisivat tavoiteajassa. Alle 18-vuotiaiden opintolainavelallisten kohdalla on lisäksi huomioitava, että kyseessä on oppivelvollisten velkaantuminen. Velkaantuminen jo toisella asteella voi vaikuttaa myös jatkokoulutusmahdollisuuksiin. Opintotuen velkapainotteisuuden kasvattamista tulisikin tarkastella myös siitä näkökulmasta, mikä sen vaikutus on koulutustason nostoon, joka on koulutuspolitiikkamme tärkeimpiä tavoitteita.

Arvoisa puhemies! Toiset voivat suhtautua velkaantumiseen huolettomammin kuin toiset. Lainan ottaminen on isompi riski niille, joilta puuttuvat taloudelliset turvaverkot.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Opintotuen lainapainotteisuuden kasvattaminen on iso riski suomalaisen koulutuspolitiikan ydinajatukselle siitä, että jokaisella on taustastaan riippumatta oltava mahdollisuus opiskella sitä, mitä haluaa ja niin pitkälle kuin haluaa. Ajatus siitä, että opintolainana on vain sijoitus itseän ja aina kannattava ja riskitön, ei myöskään pidä paikkaansa. Kaikki korkeakoulutetutkaan eivät valmistu hyväpalkkaisille aloille. Etenkin naisvaltaisten alojen palkkataso laahaa edelleen pahasti jäljessä, jos mietitään palkan suhdetta koulutustasoon. Opintotuen lainapainotteisuus ja jo opiskeluaikana voimakas velkaantuminen eivät myöskään houkuttele opiskelemaan niille aloille, joilla on valtava työvoimapula, kuten varhaiskasvatukseen ja sosiaali- ja terveysalalle. Opiskelijoiden yhä kiihtyvä velkaantuminen tuottaa siis ongelmia paitsi henkilökohtaisella myös yhteiskunnallisella tasolla.

Opintolainan valtioneuvoston nosto on ongelmallista myös tilanteessa, jossa opintolainan ottamisen riskit ovat kasvussa inflaation ja korkojen nousun vuoksi. Yhä kasvavat opintolainat vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen, koska ne voivat vaikuttaa esimerkiksi asuntolainan saamiseen. Kasvavilla opintolainoilla voi siis olla vaikutusta varallisuuserojen kasvuun. Lisäksi voimakas velkaantuminen jo opiskeluvaiheessa voi vaikeuttaa oman perheen elättämistä ja muuta elämää opintojen jälkeen.

Yhä useampi joutuu myös vaikeuksiin opintolainan takaisinmaksun kanssa, eikä vastuullinen päättäjä sulje tältäkään silmiään. Taloudelliset ongelmat ovat myös yksi merkittävimpiä syitä mielenterveysongelmille. Velkataakan kasvattaminen ei olekaan oikea suunta nuorten mielenterveysongelmiin ja muuhun kuormittuneisuuteen puuttumisessa. Oikea suunta sen sijaan on opintotuen kehittäminen niin, että opiskeluun voi keskittyä ilman voimakasta velkaantumista.

Arvoisa puhemies! Teen vasemmistoliiton vastalauseen numero neljä mukaiset ehdotukset.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eloranta poissa. — Edustaja Hiltunen.

18.10 Pia Hiltunen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia, jonka tarkoituksena on päätoimisen opiskelun edellytysten turvaaminen. Opintorahan huoltajakorotukseen tehtäisiin tasokorotus, jolla parannettaisiin lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä päätoimiseen opiskeluun. Lisäksi opintolainan valtioneuvoston määrää nostettaisiin 200 eurolla kuuksittain ja nostokertojen määrää lisättäisiin tarkoituksenmukaisen käytön edistämiseksi.

Lakiesitys on keskeinen opiskelijoiden tulevaisuuden ja opintotukijärjestelmän kehityksen kannalta, sillä hallituksen ehdottamat indeksijäädytykset ja asumistuen leikkaukset tulevat vaikuttamaan opiskelijoiden toimeentuloon ja heidän ostovoimansa heikkenemiseen, ja sitä paikataan nyt opintolainaa lisäämällä. Leikkaukset opintotukeen vaikuttavat merkittävästi opiskelijoiden arkeen ja heidän mahdollisuuteensa keskittyä täysipäiväisesti opintoihin.

Arvoisa puhemies! Opintolainapainotteisuuden kasvu lisää yhteiskunnallista eriarvoisuutta ja koulutuksen periytyvyyttä. Lisäksi se lisää taloudellisia ongelmia ja maksuvaikeuksia niille opiskelijoille, joiden tulot ovat pienet tai joiden työllistyminen on vaikeaa. Opintolainana ei ole korotonta lainaa, ja sen takaisinmaksu vaikuttaa myös opiskelijoiden tulevaisuudensuunnitteluun. Tässä yhteiskunnassa jokaisella nuorella tulee olla mahdollisuus opiskella ja pärjätä elämässään ilman kohtuutonta velkataakkaa opintojen päätyttyä,

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

ja siksi jätimme vastalauseen opiskelijoiden taloudellisen tilanteen turvaamiseksi ja opintotukijärjestelmän kokonaisuudistuksen kehittämiseksi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä opintorahan huoltajakorotus on sinänsä oikein hyvä asia, mutta valitettavasti se paikkaa indeksijäädytyksiä opintorahaan, joten taso pysyy kutakuinkin entisellään. Me emme kannata opintorahan indeksijäädytyksiä emmekä asumistuen leikkauksia, ja tulemme esittämään seuraavassa käsittelyssä vastalauseemme lausumat.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu.

18.12 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat, muistatteko te, millaista oli olla opiskelija? Minun opiskeluaikanani 90-luvun lopussa, 2000-luvun alussa samaan aikaan piti opiskella ja tehdä töitä. Raha oli vähissä, koska vuokrat olivat jo tuolloin kalliita pääkaupunkiseudulla, mutta painetta vähensi se, että opinnot saivat venyä. Oli vapaus valita monenlaisia aineita yliopistolta, ja ehdin kahteen kertaan vaihto-opiskelijaksikin. Omat opinnot venyivät kymmenen vuoteen työnteon lomassa.

Nykyopiskelijoilla tilanne on toinen, sillä heille on asetettu tavoiteaika, jossa valmistua, ja se tavoiteaika vaikuttaa myös tukimääriin. Hallituksen pitäisikin kyetä valitsemaan, sallitaanko pidempi opiskeluaika ja työnteke sen ohessa vai turvataanko riittävä opintoraha ja asumistuki ja pidetään nyt linjatut lyhyemmät opiskeluaikat. Mahdottomuuksia opiskelijoilta ei voida vaatia, sillä niin lisäämme vain pahoinvointia. Opintotuki on jäänyt, ja ilman indeksikorotuksia jäämässä, pahan kerran hinnannoususta jälkeen. Miksi hallitus vahvistaa sukupolvien välistä eriarvoisuutta ja eriarvoisuuden kokemusta kohtelemalla eri-ikäisiä tukien ja leikkauksien osalta eri tavalla?

Arvoisa puhemies! Opintorahan tason korottaminen olisi kaikkia opiskelijoita tasapuolisemmin kohteleva opintotuen kehittämisen muoto. Sen sijaan hallitus tarjoaa ahdingossa oleville opiskelijoille lisää lainaa, jonka takaisinmaksuvaikkeudet ovat jo nyt kasvaneet. Kasvaneet lainamäärät ovat johtaneet myös valtion takausvastuun kasvuun. Viimeisen kymmenen vuoden aikana vuosittaiset takausvastuunot ovat kasvaneet 13 miljoonasta eurosta viime vuoden 31 miljoonaan. Ennusteen mukaan hoitamattomista opintolainoista aiheutuva kustannus on 80 miljoonaa euroa vuonna 23.

Hallituksen esityksen mukaan opintorahan huoltajakorotukseen tehtäisiin tasokorotus, jolla parannettaisiin lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä päätoimiseen opiskeluun. Tämä on hienoa mutta vain pieni laastari, sillä verrattuna tehtäviin indeksijäädytyksiin ja asumistuen leikkauksiin päästään suurin piirtein samaan tasoon, eli mittään huoltajakorotusta ei käteen jää. Lisäksi opintolainan valtioneuvoston määrää nostettaisiin 650 eurosta 850 euroon kuukaudessa Suomessa opiskelevalla ja 800 eurosta 1 000 euroon ulkomailla opiskelevalla. Tämä on kuitenkin kaikki vain lisää lainaa tilanteessa, jossa opiskelijoiden tulevaisuuden usko on koetuksella ja mielenterveyden haasteet lisääntyneet, ja niiden taustalla on usein juuri tämä huoli taloudesta ja huoli toimeentulosta.

Opintolainaa nostetaan enemmän kuin koskaan, vaikka varmuutta tulevaisuudesta ja omasta maksukyvyistä ei ole. Opintorahan tason riittämättömyydestä kiellii myös se, että opintolainojen määrä on kaksinkertaistunut muutamassa vuodessa. Meillä on nuorten ilmastoahdistuksen ja mielenterveyskriisin jälkeen pian käsillä myös nuorten velkaantumiskriisi. Opintolainamäärien kerrotaan jo nyt vaikeuttavan opintojen päättyessä asuntolainan

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

saantia. Tämä sitten hidastaa asettumista ja perheen perustamista, josta täällä on myös kannettu huolta.

Arvoisa puhemies! Orpon hallitus toteuttaa opintorahan indeksijäädytyksen, jonka vuoksi opintorahan ostovoima heikkenee arviolta 10,2 prosenttia vuoteen 27 mennessä. Euroja lasketaan nyt monessa yksiosässä ja soluasunnossa. Surkeinta on lisätä lainapainotteisuutta myös toisen asteen opiskelijoille. Toimeentulotukea ei voi saada nostamatta opintolainaa eli ilman velkaantumista. Tämä ajaa hyvin nuoret vaikeiden päätösten eteen.

Opintotuen tarkoituksena on mahdollistaa täysipäiväinen ja tavoitteellinen opiskelu henkilön sosioekonomisesta taustasta ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Opintotuki on vastikkeellinen sosiaaliturvan muoto, joka korvaa päätoimisesta opiskelusta koituvia kuluja. Tuen saamisen edellytyksenä on riittävä eteneminen opinnoissa. Opintotuki on myös tarveharkintainen, veronalainen etuus, eli opiskelijan tuloja seurataan vuositulotarkastelun kautta. Opintorahan korottaminen olisi kaikkia opiskelijoita tasapuolisemmin kohteleva opintotuen kehittämisen muoto, ja teen siksi vastalauseen 2 mukaiset muutosesitykset opintorahan korottamiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaisi 50 euron korotusta opintorahaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Siponen, olkaa hyvä.

18.18 Markku Siponen kesk: Arvoisa puhemies! Opintorahan huoltajakorotuksen korottaminen on erinomainen asia. Tässä on kuitenkin syytä huomata, että huoltajakorotukseen ei kuitenkaan tule vuodenvaihteessa 30 euron korotusta, koska siinä on ollut vuoden 2023 loppuun asti voimassa oleva väliaikainen korotus.

Opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärän korottaminen lisää opintotuen lainapainotteisuutta ja pidemmällä aikavälillä todennäköisesti myös opiskelijoiden lainamääriä. Opintolainojen määrän kasvu voi lisätä myös valtion takausvastuuneroja. Opintolainojen nostokertojen määrän lisääminen muilla kuin korkeakouluopiskelijoilla on tarpeellinen muutos ja turvaa opintolainan riittävyttä koko lukuvuoden.

Arvoisa puhemies! Esitän keskustan ryhmän kantana vastalauseen, jossa opintorahaan tehdään 20 miljoonan euron korotukset, mikä tarkoittaa noin kuuden prosentin korotusta opintorahoihin, opintotuen huoltajakorotukseen ja oppimateriaalilisään.

Opintotukijärjestelmän tarkoituksena on opiskelijoiden toimeentulomahdollisuuksien parantaminen opiskelun aikana. Tämän vuoksi on tärkeää, että yhteiskunnan järjestämä perusturva opiskelun aiheuttaman tulonmenetyksen aikana on kattava ja kansalaisille selkeä. Edellä kuvatut tavoitteet ovat edelleen voimassa. Pidämme vääränä arvovalintana Orpon hallituksen tapaa kohdistaa leikkauksia erityisen voimakkaasti lapsiin, nuoriin ja opiskelijoihin. Suomalaisten opiskelijoiden valmistuminen tapahtuu suhteessa myöhemmin kuin muiden OECD-maiden opiskelijoiden. Hallituksen suunnittelema opintorahan leikkaus indeksijäädytyksen muodossa on ristiriidassa tavoitteiden kanssa.

Opintotuen lainapainotteisuuden kasvu kohonneiden korkojen aikana herättää aiempaa suurempaa huolta. Hallituksen olisi tarpeen arvioida opintotuen uudistamisen tarpeita selvittäessään myös sitä, voisiko opintolainan korkomenot huomioida myös osana opintolainahyvitystä tai voisiko opintolainaan kuulua automaattisesti asp-lainan kaltainen valtion korkotuki.

Opintoraha on suora tuki opiskelijoille opiskelun aikaisten elinkustannusten kattamiseksi. Sivistysvaliokunnassa kuullut asiantuntijat pitävät opintorahaa hyvänä kannustimena

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

opiskelijoiden opintojen edistämiseksi. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus keskittyä mahdollisimman täysipainoisesti opiskeluun ja valmistua tavoiteajassa. Opintorahan korotus tukisi opiskelijoiden valmistumista ja suomalaisten osaamisen vahvistamista.

Viime vaalikaudella opintotuen tulorajoihin tehdyt korotukset mahdollistivat myös opiskelijoiden työssäkäynnin opintojen ohella, jos opiskelutilanne sallii työskentelyn. Opintorahan korottaminen hieman indeksikorotusta enemmän takaa opintotuen ostovoiman säilymistä ja kompensoi Orpon hallituksen päätöstä asumistuen leikkaamisesta.

Arvoisa puhemies! Sipilän hallitus palautti vuonna 2018 opintotukeen huoltajakorotuksen, joka oli poistettu opintotuesta vuonna 94. Huoltajakorotus tukee perheellisiä opiskelijoita ja edistää mahdollisuutta keskittyä opiskeluun päätoimisesti. Esitys sisältää myös huoltajakorotukseen kuuden prosentin tasokorotuksen. Korotuksen jälkeen opintotuen huoltajakorotus nousi 151,01 euroon kuukaudessa. Hallituksen esityksessä esitetään huoltajakorotukseen vajaat 10 euroa kuukaudessa pienempää korotusta.

Arvoisa puhemies! Opetus- ja kulttuuriministeriössä valmisteltiin viime kaudella hallituksen esitys laiksi alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta sekä tuloverolain 92 §:n väliaikaisesta muuttamisesta. Lakiehdotuksen tavoitteena oli mahdollistaa kokeilu, jonka tarkoituksena oli saada tietoa alueellisen opintolainahyvityksen vaikutuksista esityksen mukaisen kokeilualueen työvoiman saatavuuteen ja elinvoimaisuuteen. Keskustan eduskuntaryhmä esittää, että hallitus toisi eduskunnalle esityksen alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella ehdotamme, että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena, paitsi lakiehdotuksen 11 §:n esitämme vastalauseen 3 mukaisena. Sen lisäksi tulemme myöhemmin esittämään myös kaksi lausumaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto, olkaa hyvä.

18.23 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Honkasalon tekemää esitystä.

Ei todellakaan ole kestävä, oikeudenmukaista tai järkevää paikata valtavia leikkauksia opiskelijoiden toimeentuloon kasvattamalla opiskelijoiden velkataakkaa. Tässä on todella suuria riskejä niin opiskelijoille itselleen kuin koko suomalaiselle yhteiskunnalle. Vasemmistolaisen koulutuspolitiikan punainen lanka on aina ollut, että jokaisen on taustasta riippumatta voitava opiskella sitä, mitä haluaa, ja niin pitkälle kuin haluaa, ja tästä on tullut onneksemme myös suomalaisen yhteiskunnan valtavirtaa ja yhdessä hyväksytty arvo.

Opintotuen lainapainotteisuuden kasvattaminen vie tästä kuitenkin pois päin, sillä velkaantuminen on suurempi riski niille, joilla taloudelliset turvaverkot ovat hauraammat. Ajatus siitä, että opintolaina on riskitön, on järjetön, ja monet ovat jo joutuneet vaikeuksiin sen maksamisen kanssa. Opiskelijat ovat velkaantuneet viime vuosina kiihtyvään tahtiin, koska jo Sipilän hallitus kasvatti valtiontakauksia. Tämä on yhteiskunnallisellakin tasolla täysin järjetöntä, koska pahimmillaan opintotuen lainapainotteisuus estää monen opiskelut tai jatko-opiskelut.

Koulutuksellisesta tasa-arvosta kiinni pitäminen kynsin ja hampain on koko yhteiskunnan etu. Opintotuen lainapainotteisuuden kasvattaminen ei siis ole ratkaisu. Opintorahan tasokorotus on. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen on poissa, edustaja Hyrkkö on poissa. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

18.25 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Heti alkuun haluan kannattaa edustaja Siiposen tekemää esitystä.

Sitten muutama sana tästä itse hallituksen esityksestä ja valiokunnan mietinnöstä:

Ajattelen myös itse niin, että isossa kuvassa Suomi on tehnyt viisasta politiikkaa, kun me olemme pitäneet huolen siitä, että taustasta riippumatta Suomessa voi lähtökohtaisesti opiskella niin pitkälle kuin lahjoja ja motivaatiota ja haluja riittää. Sen on mahdollistanut meidän koulujärjestelmä ihan peruskoulusta yliopistoon saakka, niin että meillä ei ole tarvinnut itse opiskelijan tai perheen velkaantua, kuten monessa maassa, jos lähdetään korkeakouluopiskeluun.

Toinen, joka sen on mahdollistanut, on, että me olemme pitäneet kohtuullisia — ei mitenkään erityisen anteliaita mutta kohtuullisia — opiskeluseräjäisiä etuja, joihin liittyvät asumistuki ja opintotuki, mukaan lukien niin opintolaina kuin opintoraha. Nyt hallitus on leikkaamassa asumistukijärjestelmästä aika merkittävästi, ja se koskettaa myös opiskelijoita. Samaan aikaan ollaan käytännössä leikkaamassa opintorahasta, koska korkean inflaation aikana opintorahaa ei koroteta yleisen kustannustason nousun mukaisesti.

Kysymys on vaalikauden aikana arviolta reilun kymmenen prosentin tasoleikkauksesta, ja ajattelen itse, että kun opiskelijoihin kohdistuu asumistuen leikkausjärjestelmä, niin sillä on kuitenkin semmoinen ehkä myönteinenkin puoli, että se pakottaa opiskelijat, jotka ovat myös yleisen asumistuen piirissä, hakemaan kohtuuhintaisia ja edullisia asumismuotoja. Samaan aikaan ei olisi ehkä viisasta lähteä jäädyttämään tai leikkaamaan opintorahasta, vaan minusta olisi järkevää — ja tämä on keskustan esitys, jonka kuulumme myös Siiposen esittämänä — että me olisimme valmiita pikkusen jopa korottamaan opintorahaa samaan aikaan kun me joudumme taloudellisista syistä leikkaamaan laajasti asumistuesta. Tässä on aika isosta valinnasta kysymys.

Toinen, johon haluan ottaa lyhyesti kantaa, on tietenkin huoltajakorotus: On tärkeää, että se aikoinaan tuotiin. Suomi elää tilanteessa, jossa joudutaan jopa kysymään niinkin vakava kysymys, että miten tulevaisuudessa pärjää yhteiskunta, johon ei synny enää lapsia. Meidän syntyvyys on romahtanut, ja meidän pitää kannustaa kaikilla tavoilla, että nuorilla, jotka haluavat perheellistyä, on siihen mahdollisuus ja he eivät ajattele, että se on taloudellisesti jotenkin mahdotonta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

18.28 **Aki Lindén sd:** Arvoisa puhemies! Työelämässä pitkään olleena tämä eduskunta on monella tavalla mielenkiintoinen kokemus. Tehköön siitä nyt jokainen omat johtopäätöksensä, mitä kaikkea tällä tarkoitan. En ollut ajatellut tässä asiassa pyytää alun perin puheenvuoroa, mutta ensimmäisessä puheenvuorossa, jonka käytti hallituspuolueiden edustaja tuolta puhujakorokkeelta, korostettiin sitä, että nyt mahdollistetaan paremmin opiskelijoille mahdollisuus tehdä työtä. Tämä särähti sillä tavalla minun korvissani, että itse olen ajatellut aina, että Suomessa yksi työurien pidentämisen keino voisi olla se, että opiskeluaika olisi mahdollisimman tehokasta opiskeluaikaa, ja sillä tavalla päästäisiin sitten varsinaiseen kokoaikaiseen ja ammattia vastaavaan työhön aikaisemmin kuin mitä Suomessa nykyisin tapahtuu. Monissa meidän vertailumaissahan tilanne on se, että ollaan aikaisemmin

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

työelämän piirissä. Suomessa opinnot venyvät kovin pitkiksi juuri sen takia — yksi syy on mahdollisesti se — että on opintojen rahoitusongelmat. Ehkä meillä on myös tällainen kulttuuri ollut, että pidetään välivuosia ja muuta. Tietyillä aloillaahan opinnot etenevät hyvin kurssimaisesti, ja siellä sitten valmistuminen tapahtuu yleensä tietyn aikataulun puitteissa.

Tämä päivämäärä 28.11. on sellainen päivämäärä — en nyt aio ryhtyä tässä pitkään muistelemaan — että ollessani itse opiskelija 70-luvulla juuri 28.11. järjestettiin 70-luvun eräänä vuotena, jota en nyt aivan tarkasti pysty täsmentämään, oliko se 73 vai 74, erittäin laajoja mielenosoituksia opintotuen parantamisen puolesta. Liikkeellä olivat tuhannet opiskelijat eri korkeakoulukaupungeissa. Tässä mielessä tämä on ollut hyvin pitkä historiallinen kaari, jolla pikkuhiljaa ollaan saatu edistyksiä aikaiseksi. On tullut mahdollisuus opiskelijaruokailun järjestämiseen alennetuilla kustannuksilla, opiskelijoiden asuminen on parantunut, ja myös opintoraha on pikkuhiljaa kehittynyt. Siinä mielessä olen huolissani, että nyt tulee takaiskuja tähän pitkän tähtäimen kehitykseen, ei nyt välttämättä hirvittävän dramaattisia, mutta joka tapauksessa olisi ollut syytä jatkaa siihen suuntaan, että ihmiset voivat keskittyä opiskeluaikana opintoihin, valmistua nopeasti ja sillä tavalla tulla myös työelämän piiriin aikaisemmin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

18.31 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! Tässä on käyty todella hyvää keskustelua opiskelijoiden tilanteesta, ja yhdyn kyllä tuohon edustaja Lindénin hyvään näkökulmaan siitä, että kyllähän opiskelijalla täytyy olla ennen kaikkea mahdollisuudet opiskella. Opiskelu on opiskelijan, voisi sanoa, päätehtävä, ja se, että Suomessa nuoret voivat opiskella niin pitkälle kuin rahkeet ja mielenkiinto riittävät, että siihen on mahdollisuudet, on äärimmäisen tärkeää, ja nimenomaan siksi keskusta nyt on tuonut tämän vastalauseensa, jolle itsekkin haluan tukeni ilmaista.

Tässä keskustan vastalauseessa ehdotetaan, että opintorahaan tehdään nyt 20 miljoonan euron korotukset, jotka tarkoittavat kuuden prosentin korotusta opintorahoihin, opintotuen huoltajakorotukseen ja oppimateriaalilisään. Tämä keskustan vastalause sisältää pykälämuutosehdotuksen. Keskustan vastalauseessa todetaan, että pidämme vääränä Orpon hallituksen tapaa kohdistaa leikkauksia erityisen voimakkaasti lapsiin, nuoriin ja opiskelijoihin. Se on tässä salissa jo monesti tullutkin esille, miten nämä monet leikkaukset todella lapsiin, nuoriin ja opiskelijoihin erityisesti kohdistuvat.

Suomalaisten opiskelijoiden valmistuminen tapahtuu suhteessa myöhemmin kuin muiden OECD-maiden opiskelijoiden, ja tämä on iso ongelma. Meidän pitäisi ennen kaikkea saada Suomeen kasvua ja tuottavuutta, nuoret töihin sitten, kun he ovat valmistuneet. Jos opiskeluajat venyvät yhä pitemmiksi, niin se on haaste kansantalouden näkökannalta ja myöskin nuoren itsensä kannalta. Tässä on perheellistymisestä jo puhuttukin, ja kyllähän se näin on, että se perheen perustaminenkin on ajatuksenakin helpompaa, kun opinnot on tehty ja mahdollisesti jo työelämään päästy kiinni ja niin edespäin. Nopea valmistuminen on kaikkien etu, ja siksi se, jos opiskelijat eivät pysty keskittymään omiin opintoihinsa, ei missään tapauksessa ole hyvä asia.

Keskusta esittää myös kahta lausumaa, joista toisessa esitetään, että hallituksen pitäisi tuoda eduskunnalle esitys alueellisen opintolainahyvityksen käyttöönotosta. Siitähän tehtiin viime kaudella laaja selvitys, itse asiassa kokeilu, jossa tämä opintolainahyvitys todet-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

tiin hyväksi käytännöksi — Norjassa tämä on käytössä. Se tarkoittaisi meillä Suomessa sitä, että kun opiskelija valmistuu, niin jos hän sitten lähtee syrjäisemmälle seudulle, vaikkapa Kuusamoon tai Pudasjärvelle tai Kuhmoon tai jonnekin tuonne Itä- ja Pohjois-Suomeen töihin, hän saisi osan opintolainasta anteeksi. Tätä opintolainahyvitystä voisi kohdentaa tietyille aloille. Jos me haluamme vaikkapa energiateollisuuteen tai metsäteollisuuteen tai hoiva-alalle tietyille paikkakunnille ja seuduille ihmisiä töihin, niin sitä opintolainahyvitystä voitaisiin sitten kohdentaa sitäkin myöten. Olisi tärkeää, että hallitus nyt toisi opintolainahyvityksen mahdollisimman ripeästi lainsäädäntöön niin että saadaan ihmisiä kaikkialle Suomeen töihin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

18.34 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Mitä tulee opiskelijoihin ja opiskelijoiden toimeentuloon, niin tässä on paljon ristiriitaisia odotuksia. Samaan aikaan opiskelijoilta vaaditaan, että pitäisi valmistua nopeasti, mutta sosiaalijärjestelmä heidän osaltaan ei tue tätä, eli opintotuki, opintoraha ei ole tarpeeksi korkea. No, sitten samaan aikaan odotuksia on siitä, että valmistuvilla olisi jo työkokemusta, kun he valmistuvat. Ja tähän tarkoittaa sitä, että samaan aikaan kun opiskellaan, pitäisi tehdä töitä, mutta sitten heillä on tulovaahtimukset eli nämä tuloajat. Tämäkin on tavallaan ristiriitaista tämän järjestelmän sisällä.

No, sosiaaliturvakomiteassa viime kaudella me käsiteltiin jatkuvaa oppimista, ja siellä nostetaan taas esille, että tämä nykyinen opintotukijärjestelmä taas ei tue sitä jatkuvaa oppimista, mikä on tavallaan tällä hetkellä kansakuntana tunnistettu haaste, ja sekin on kysymys, mikä pitäisi ottaa huomioon.

Usein puhutaan siitä, että opiskelu on investointi ja siihen kannattaa panostaa, ja olen samaa mieltä siitä, mutta kaikki me ihmiset tullaan eri lähtökohdista, ja ihmisillä on erilaista tulevaisuudenuskoa ja erilaisia lähtökohtia lähteä rakentamaan sitä omaa opinpolkuaan. Siitä näkökulmasta minä ajattelenkin, että tämä lainapainotteisuus ei mahdollista kaikille nuorille niitä samoja lähtökohtia kuin niille ihmisille, keillä on uskoa siihen omaan tulevaisuuteen. Saattaa käydä niin, että jos järjestelmä on liian lainapainotteinen, niin sellainen ihminen, jolla olisi sitä osaamista ja kykyä, sellainen nuori, ei uskaltaisikaan lähteä sinne korkeakoulupolulle, koska pelkäisi, pystyisikö maksamaan sitä lainaa joku päivä takaisin.

Samaan aikaan nämä lainakannat, mitä opiskelijoilla on, ovat moninkertaistuneet viime vuosina, puhutaan yli 30 000 eurosta. Se alkaa olemaan jo iso summa yksittäiselle ihmiselle kantaa taakkaa, ja pitää muistaa, että kaikki eivät myöskään valmistu sellaisille aloille, missä palkat olisivat korkeita. Minä ajattelen, että suurin haaste meillä on myös se, että meidän pitäisi saada myös naisvoittoisille aloille lisää opiskelijoita, ja tämä nykyinen järjestelmä ei kannusta siihen, koska nämä ovat sellaisia aloja, missä välttämättä yhteiskunnassa palkkataso ei ole riittävä.

No, minä ajattelen näin ja sanon tämän lempeydellä, että liian monella poliitikolla on liian monta vuotta siitä, kun on itse ollut opiskelija, ja tällä minä tarkoitan sitä, että työelämä ja työmarkkinat ovat muuttuneet niiltä ajoilta, mistä monen meidän muisto on. Rakas isäni esimerkiksi on valmistunut hyvin monta vuotta sitten, ja hän oli samassa työpaikassa koko elämänsä, samassa paikassa hän oli hyvin onnellisesti töissä, mutta eihän sellaista työmaailmaa enää ole. On esimerkiksi useita minun ystäviäni, ketkä ovat juuri valmistuneet viiden vuoden sisällä, ja he ovat pätkätöissä, osa-aikatöissä, ketjutustöissä. Vaikka haluaisi sen kokopäiväduunin ja pohtia sitä tulevaisuuden alan vakautta, niin ei tällä hetkellä

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

saa sitä, koska ei ole sellaista työtä tarjolla. Siitä näkökulmasta minä toivon, että tämä opiskelukokonaisuus otettaisiin huomioon niillä talouden reunaehdoilla, niillä yhteiskunnan vaatimuksilla, missä me tässä päivässä eletään. Sen takia kannatankin edustaja Hopsun esitystä. Tämä 50 euron opintotuen, opintorahan korotus olisi erittäin kriittisen tärkeä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

18.37 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa lukee, että opintotuen kokonaisuudistus aiotaan toteuttaa. Olen samaa mieltä, että tällaisella kokonaisuudistuksella on kiire, jotta mahdollistettaisiin opiskelijoille opiskeluaikana riittävä toimeentulo ja samaan aikaan opintojen tavoitteellinen eteneminen ja vahvistettaisiin samalla opiskelijoiden hyvinvointia, joka nyt näissä heikkenevän toimeentulon ja kiristyvien opintoaikojen paineissa on huonontunut. Oleellista on kuitenkin se, että jos kokonaisuudistus aiotaan toteuttaa, niin sille on varattava riittävä rahoitus.

Opintotuen kokonaisuudistuksen yhteydessä ja valmistelussa tulisi huomioida useita sellaisia asioita, joita meille valiokunnan hyvissä kuulemisissa nostettiin. Kiitos näihin kuulemisiin osallistuneille. Olen poiminut nyt tähän joitain siellä nousseista ehdotuksista.

Ensimmäinen koskee opintolainahyvitystä ja sen ulottamista myös ammatillisen perustutkinnon suorittaneille. Tällä voitaisiin kannustaa valmistumiseen määräajassa kustannustehokkaasti.

Lainahyvityksen määrän nostoa esitettiin, jos opintolainan valtiontakauksen määrää nostetaan, ja myös siten, että ulkomaan liikkuvuusjakso olisi hyväksyttävä syy pidentää opintolainahyvitykseen oikeuttavaa opiskeluaikaa. Nyt nämä vaihtojaksot ovat valitettavasti vain vähentyneet. Toinen ehdotus koskee opintolainahyvityksen määräajan pidentämisen ehtojen väljennyksiä esimerkiksi siten, että siinä voitaisiin ottaa huomioon heikentyneen opiskelukyvyn vaikutukset opiskeluaikaan, ja kolmas ehdotus koskee opintolainan lainaturvallisuuden lisäämistä jo nyt kasvaneiden velkaongelmien ehkäisemiseksi — niistä puhuin jo aiemmassa puheenvuorossa.

Lisäksi esitettiin kasvavien korkomenojen kannalta arviointia, voisiko opiskeluaikana lyhennetyt opintolainat huomioida myös osana lainahyvitystä ja lainahyvityksen ehtoja keventää siten, että opintolainahyvitykseen oikeuttava opiskeluaika laajennetaan kestoaltaan opintojen tavoiteajaksi lisättynä yhdellä opiskeluvuodella. Eli nyt nämä ehdot ovat todella tiukkoja ja vaikuttavat siihen, että kaikki eivät näitä lainahyvityksiä saa, ja se lainan takaisinmaksu on sitä myöten vielä vaikeampaa.

Ja sitten teen myös lausuman seuraavasta asiasta. Eli opiskelijan vanhemman uuden aviopuolison tulojen huomioon ottaminen tulisi poistaa opintotukisäätelystä, eli tällainen hassuus. Tällä vanhemman uudella puolisolalla ei ole minkäänlaista elatusvelvollisuutta opiskelijaan eli puolisonsa lapsen nähden, mutta kuitenkin kotona tai vanhemman luona asuessa hänenkin tulonsa huomioidaan. Ja tästä on lausumaesitys.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

18.40 **Juha Viitala sd:** Arvoisa puhemies! Nuorille tulee mahdollistaa tasapainoinen tulevaisuus. Tämä on mahdollista tarjoamalla laadukas toimintaympäristö kaikille opiskelijoille. Panostamalla koulutukseen takaamme mahdollisimman monelle nuorelle mahdollisuuden luoda itselleen ja läheisilleen tasapainoinen tulevaisuus. Koulutus on suomalaisen hy-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

vinvoinnin kulmakivi, ja opiskelijoiden toimintaympäristöt tulee tämän vuoksi turvata. Nyt esitetyt opiskelijoiden taloudellisen toimintaympäristön muutokset — eli heikennykset — eivät tue opiskelijan toimeentuloa eivätkä turvaa päätoimista opiskelua. Opiskelu on kuitenkin opiskelijoille päätyö.

Opintorahan indeksitarkastusten jäädyttämistä kompensoidaan korottamalla opintolainojen valtiontakauksien enimmäismäärää nykyisestä 650 eurosta 850 euroon kuukaudesta. Korottaminen johtaa opiskelijoiden aiempaa suurempaan velkaantumiseen. Aiempaa suurempi velkaantuminen vaikuttaa mahdollisesti opiskelijoiden halukkuuteen jatkokouluttautua, mikä haastaa sitten osaltaan koulutustason nousua, joka on meidän tulevaisuudellemme tärkeää.

Opintojen lainapainotteisuus lisää riskiä myös velkaongelmille ja muodostaa myös taloudellisen riskin niille opintovelallisille, jotka eivät työllisty heti opintojensa jälkeen. Lainapainotteisuus ohjaa myös tekemään enemmän töitä opintojen ohessa, ja tämä kuormittaa osaltaan useita opiskelijoita. Opiskelu on kuitenkin se päätyö. Opintolainapainotteisuus lisää myös yhteiskunnan eriarvoisuutta ja koulutuksen periytyvyyttä, kun heikommassa taloudellisessa asemassa olevien nuorten kynnyksessä ottaa lainaa ja lähteä opiskelemaan kasvaa.

Leikkausten kompensoiminen korottamalla opintolainan valtiontakausta ei ole oikea keino varmistaa opiskelijoiden toimeentuloa ja toimintaympäristöä. Iso osa opiskelijoiden hyvinvointia on taloudellinen turva, ja tästä syystä niin toisen asteen kuin korkea-asteen opiskelijoiden toimeentulosta ja mahdollisuudesta keskittyä opintoihin on huolehdittava riittäväntasoisella, opintorahapainotteisella opintotuella ennen siirtymistä yleisturvaan ja lainapainotteisuuteen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

18.43 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Täällä salissa on käyty hyvää keskustelua. Se yksi keskeisin ongelma, minkä näen politiikassa opiskelijoihin liittyen, on se, että opiskelijat ovat tällä hetkellä sellainen heittopussi, ja tällä tarkoitan sitä, että useitten vaalien alla opiskelijoille luvataan asioita ja sitten useasti vaalien jälkeen todetaan lupaukset petetyiksi. Kokoomus on nyt viime vuosina valitettavasti tähän langennut useasti. Ajattelen, että tämän haaste on, että se vie myös siltä ihmisryhmältä uskoa siihen, että päättäjien osalta heihin kohdistuva puhe voitaisiin ottaa tosissaan. Ymmärrän kyllä sen, että vaikeassa taloustilanteessa pitää tehdä vaikeita päätöksiä, mutta ehkä ei kannata mennä sitten lupaamaan ennen vaaleja sellaisia asioita, mitä ei voi pitää.

Se isoin haaste on, että opiskelijoihin kohdistuu hallituksen toimesta tällä hetkellä monesta suunnasta leikkauksia. On asumistuen leikkaus, joka kohdistuu aika kovaa opiskelijoihin, on indeksijäädytykset opintotukeen, sitten leikataan kuntoutustukea, mikä osuu kanssa juuri nuoriin, ja sitten samaan aikaan pitää huomioida se, että me eletään todella korkeitten korkojen aikaa, mikä tarkoittaa myös, että ne, jotka opintolainaa ovat ottaneet, kun ollaan oikein kannustettu viime vuosina, että se on halpaa rahaa, ovat nyt todenneet, ettei se niillä ehdoilla sitä olekaan. Tämä kertoo tavallaan todella selkeästi siitä, että opiskelijoitte toimeentuloon liittyy paljon vaikeuksia ja heikennyksiä. Se tilanne oli jo aikaisemmin todella haastava, ja nyt se vaikeutuu entisestään.

Olen erityisen paljon huolissani nuorten mielenterveysongelmista. Me tiedetään tällä hetkellä, mikä on suurin syy työkyvyttömyyseläkkeille, ja jos vaikka kuuntelee ja tutkii

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

YTHS:n resursseja, niin tällä hetkellä YTHS yrittää tehdä parhaansa mutta ei pysty tuottamaan niitä palveluita, mitä mielensterveyden osalta opiskelijat tarvitsisivat.

Opiskelijat ovat nousseet viimeisen syksyn aikana kapinaan, jos voi näin sanoa. He ovat esittäneet useita upeita mielenosoituksia eri kampuksilla ja korkeakouluissa, ja olen käynyt heitä tapaamassa. Se keskeisin viesti minulle on ollut, että opiskeluaika pitäisi ymmärtää muuna kuin väliaikaisena aikana. Se saattaa olla monelle ihmiselle sellainen hetki, mikä saattaa värittää koko loppuelämää, ja jos ihminen kokee väliaikaistakin köyhyyttä, niin se on köyhyyttä silti. Sillä saattaa olla suuret merkitykset hänen tulevaisuuden jaksamiseen ja tulevaisuudenuskoonsa. Ajattelenkin, että keskeisin haaste meillä poliitikoilla on se, että me nähdään opiskelijoitten väliaikainen köyhyys oikeutettuna, mitä se ei ole.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen, olkaa hyvä.

18.46 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä alivoimani tunteina olen viihdyttänyt itseäni tarkkailemalla tätä hallitus—oppositio-akselia enemmänkin ja niitä tiettyjä vivahde-eroja. Tässä edelleen hirveän hyviä puheenvuoroja koko ajan tulee. Opiskelijoilla on omat ongelmansa, meillä on ihan hirveitä mielensterveysongelmia nuorilla. Kohta me käydään hoitotakuuasiana, jossa puhutaan ikäihmisistä, kuinka he kärsivät siitä tilanteesta, ja me ollaan puhuttu lapsiperheistä ja yksinhuoltajista, ja kaikki ovat sinänsä ihan asiallisia huolia.

Meiltä on kuulutettu koko ajan yhteisvaikutusarvioita, ja tuossa mietin, että olisi periaatteessa ihan mielenkiintoista kuulla myös oppositiolta sitten näistä heidän omista vasta-argumenteistaan tietynlainen yhteisvaikutusarvio. Meidän on pakko jossain vaiheessa, että me saadaan esimerkiksi nuorten mielensterveysongelmat ja se YTHS toimimaan, miettiä ja löytää sieltä ne ryhmät, jotka pystyvät jonkun verran kantamaan. Sen kaikki tietävät, että yksi tietoinen ajatus on ollut, että nostetaan aavistus sitä opintolainapainotteisuutta sillä ajatuksella, että nuoret ja opiskelijat voivat olla todennäköisimmin siinä tilanteessa tulevaisuudessa, että he pääsevät sen lainan maksamaan takaisin. Tämä on ihan tietoinen ajatus. Me joudutaan tekemään tällaisia valintoja.

Minäkin toivon, että me saadaan kaikkia apua tarvitsevia autettua, mutta nämä ovat semmoisia asioita, että toivoisin, että sitten kun tulee yksi kerrallaan niitä vasta-argumentteja, niin mietittäisiin, voidaanko me joissain asioissa kuitenkin miettiä myös sitä heikkenevää kansantaloutta ja julkista taloutta, koska niin meidän vaan pitää tehdä. Ei voi mitään muuta. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajoneuvoverolain liitteen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 35/2023 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 5/2023 vp

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Keskustelu

18.48 **Saara Hyrkkö vihr:** Arvoisa puhemies! Olen joutunut kysymään tänä syksynä useammankin kerran, onko Suomi Orpon hallituksen johdolla tosiasiallisesti enää sitoutunut ilmastolain ja kansainvälisten ilmastositoumusten edellyttämään ilmastopolitiikkaan — paperilla kyllä, mutta entäpä tosielämässä? Pidän tätä hallituksen esitystä saastuttavimpien autojen verotuksen keventämisestä vastuuttomana ja kaikin puolin aika käsittämättömänä. Lakiesitys on täysin ristiriidassa sen kanssa, että Suomi on sitoutunut vähintään puolittamaan kotimaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä. Tämä kävi myös asiantuntijakuulemisissa täysin kirkkaasti ilmi.

Arvoisa puhemies! Tieliikenteen päästöt muodostavat taakanjakosektorin päästöistä noin kolmanneksen. Esimerkiksi vuonna 22 päästöt eivät vähentyneet edelliseen vuoteen verrattuna juuri ollenkaan, ja tarve uusille päästövähennyksille on suuri. Tämä hallituksen ajama ajoneuvoveron kevennys painottuu vanhoihin keski- ja suuripäästöisiin autoihin eli juuri niihin, jotka tulisi saada pois liikenteestä nopealla aikataululla. Veroalennus hidastaa ajoneuvokannan uusiutumista ja lisää tätä kautta liikenteen päästöjä.

No, hallitus on perustellut ajoneuvoveron kevennystä pienituloisten elinkustannusten helpottamisella, mutta tämä keino on kyllä tavoitteeseen nähden harvinaisen keho. Ajoneuvoveron kevennys ei kohdistu tehokkaasti pieni- ja keskituloisille, sillä suurituloiset omistavat enemmän autoja. Vaikutus myös yritysten toimintaedellytyksiin on vaatimaton. Liikkumisen kustannusten keventämiseen löytyy tehokkaampia ja ympäristön kannalta perustellumpia keinoja.

Arvoisa puhemies! Ajoneuvoveron kevennyksellä on myös julkisen talouden kannalta kielteinen vaikutus. Tällaisessa haastavassa taloudellisessa tilanteessa 50 miljoonan euron vuosittaisiin, heikosti kohdentuviin ja kielteisiin kannustinvaikutuksiin luoviin veronkevennyksiin ei kerta kaikkiaan ole varaa, joten esitän SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton vas-talauseen mukaista hylkäystä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

18.50 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Meidän julkinen talous ja erityisesti valtiontalous on poikkeuksellisen haastavassa tilanteessa. Valtio velkaantuu ennätysvauhtia. Ensi vuonnakin otamme 11 ja puoli miljardia euroa velkaa. Peräti 13 prosenttia kaikista valtion ensi vuoden menoista katetaan velalla.

Nyt olemme käsittelemässä jälleen kerran hallituksen esitystä, jossa verotuloista tullaan luopumaan, alennetaan veroja, tässä tapauksessa nyt ajoneuvoveroa. Ja vaikka totta kai jokaisen veronmaksajan näkökulmasta jokainen vero tuntuu tietenkin turhan korkealta, niin täytyy kyllä sanoa, että tämän esityksen merkitys ei ole kovin suuri myöskään autoilijoille. Tämähän kohdistetaan vanhojen keski- ja suuripäästöisten autojen omistajille, ja he saavat enimmillään noin 23 euroa vuodessa hyötyä tästä. Tämähän tarkoittaisi noin kahta euroa kuukaudessa, jolla saisi siis ostettua noin yhden litran bensiiniä tai dieseliä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on lisäksi käynyt ilmi, että ajoneuvoveron alennus purkaisi ajoneuvoveron ympäristöohjausta, hidastaisi autokannan kiertoa ja lisäisi ajoneuvokannan päästöjä.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

On myös syytä huomioida, että Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen asiantuntija-arvion mukaan hallituksen ehdotus ei edes kohdistu erityisesti pieni- ja keskituloisille kotitalouksille eikä siten helpota liikkumisen kustannuksia erityisesti näissä kotitalouksissa.

Muun muassa näillä perusteilla esitän tämän keskustan vastalauseen mukaisesti, että lakiehdotus hylätään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

18.52 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! Heti aluksi totean, että kannatan edustaja Lohen tekemää esitystä ja tätä keskustan valiokuntaryhmän jättämää vastalauseita, jossa todellakin, niin kuin edustaja Lohi tuossa kertoi, todetaan, että tämä ajoneuvoveron alentaminen velkarahalla ei keskustan mielestä ole millään tavalla perusteltua eikä tämä ole myöskään tavallisen autoilijan kannalta sillä tavalla merkittävä, että velkarahalla tätä todellakaan kannattaisi nyt toteuttaa.

Tässä keskustan vastalauseessa tuodaan myös esiin se, että ammattidiesel on toteutettava viipymättä. Vaalien alta muistan hyvin keskustelua, jossa nykyiset hallituspuolueet — erityisesti kokoomuksen ja perussuomalaisten puheenvuorot ovat jääneet mieleen — voimakkaasti ammattidieseliä kannattivat. Ja toivottavasti kannattavat edelleenkin, keskusta kannattaa myöskin. Sehän olisi nimenomaan kuljetusalalle erinomaisen hyvä asia, jos me tämän ammattidieselin vihdoinkin saisimme Suomessa käyttöön, kun sillä niin laaja kannatus kuitenkin tuntuu olevan. Raskaalle, ammattimaiselle liikenteelle suunnattu ammattidiesel vahvistaisi esimerkiksi vientiteollisuuden kustannuskilpailukykyä ja tukisi Suomen talouskasvua.

Arvoisa puhemies! Talouskasvuahan me nyt tässä tilanteessa ennen kaikkea tarvitsisimme, ja ammattidiesel helpottaisi yritystoimintaa eri puolilla Suomea, kun kuljetuskustannukset keventyisivät. Meillähän tavarasta ja henkilöliikenteestä reilusti valtaosa kulkee nimenomaan niin sanottujen kumipyörien päällä, ja siksikin tämä dieselukuljetusten helpottaminen sataisi meidän kaikkien suomalaisten laariin niin sanotusti. Keskusta tosiaan esittää, että ammattidiesel on toteutettava viipymättä. Toivotaan, että hallitus tähän tarttuu, vaikka hallitusohjelmaan monien suureksi pettymykseksi tätä ammattidieseliä ei jostain syystä kirjattukaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

18.55 **Aki Lindén sd:** Arvoisa puhemies! Tästä asiastahan käytiin ensimmäisessä käsittelyssä perusteellinen ja hyvä ja monipuolinen keskustelu. Tässä yhteydessä kannatan edustaja Hyrkön tekemää vastalauseen mukaista hylkäysehdotusta, mutta luen siitä vielä viimeisestä kappaleesta yhden virkkeen: ”Kuten valiokunnan mietinnössäkkin todetaan, on ehdotettu veronalennus ’valtionalouden kannalta kallis suhteessa kotitalouksien saamaan keskimääräiseen vähäiseen hyötyyn’.”— Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

18.55 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Haluan vielä todeta sen, että kun kotitalous tästä voisi — ne, jotka tästä yleensäkin hyötyvät — saada 23 euroa veronalennusta vuotasolla, niin samaan aikaan — kun tämä on aika pieni ja mitätön alennus niillekin, jotka

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

tämän saivat — valtio menettää tässä 50 miljoonaa euroa vuodessa. Ja se ei ole kuitenkaan ihan mitätön asia siinä tilanteessa, että kun katsotaan meidän taloustilannettamme ja velkaantumismuutoksia, niin yksi keskeinen syy on se, että meidän veroaste, kokonaisveroaste eli se, mitä meidän kaikista palveluiden ja tavaroiden bruttokansantuotteesta, niiden palveluiden ja tavaroiden yhteisarvosta, me veroja keräämme, on laskemassa aika voimakkaasti. Vuonna 2021 se oli 43,1 prosenttia, ja nyt ennustetaan, että — osin hallituksen aktiivisten toimien mutta pääosin passiivisten toimien eli toimimattomuuden johdosta — se on laskemassa tasan 40:een. No, sehän kuulostaa veronmaksajan näkökulmasta kivalta, että me maksetaan ja kerätään vähemmän veroja, mutta se ei ole kivaa, että meidän valtio joutuu taloudelliseen ahdinkoon.

Tuo ero, seitsemässä vuodessa 3,1 prosenttiyksikköä, tekee ennustetussa vuoden 2027 bruttokansantuotteesta — kun katsotaan, minkä verran me keräisimme, jos meillä olisi sama veroaste 27, joka oli vuonna 21 — melkein kymmenen miljardia euroa. Ja se on valtavan iso summa. Me emme täällä, tässä salissa, kovinkaan laajasti kannata työn verotuksen kiristämistä, päinvastoin, suuntahan on se, että mieluummin työn verotusta laskettaisiin. Useimmat meistä eivät halua yrittäjyydenkään verotusta nostaa — siinä on varmasti erilaisia näkemyksiä, mutta ainakaan keskusta ei halua — jolloin meille ei jää kovin paljon siellä verojen kokonaisuudessa veroja, joita voisi lähteä nostamaan, koska meidän haitta-erotkin ovat aika tapissa tänä päivänä, jos katsotaan kansainvälistä vertailua.

Se, missä on tapahtunut ja tapahtuu erittäin nopeaa rapautumista verotuoitoissa, on nimenomaan valmisteverot, joihin kuuluu tämäkin tänään käsitellyssä oleva ajoneuvovero. Muutamassa vuodessa, reilusti alle kymmenessä vuodessa, me olemme menettäneet valmisteverojen puolelta noin kaksi miljardia euroa. Tämä on merkittävä summa, kun katsotaan, että me samaan aikaan velkaannutaan ensi vuonna yksitoista ja puoli miljardia. Olen jokseenkin varma, että tässä taloudellisessa tilanteessa, vaikka hallitus on nyt etsinyt ja tekemässä merkittäviä säästötoimia, menosopeutukseksi kutsuttavia, se tulee lähipäivinä ja -viikkoina — jos ei lähipäivinä eikä -viikkoina niin ainakin lähikuukausina — sen tosiasian eteen, että verosopeutustakin on tavalla tai toisella pystyttävä tekemään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

18.58 **Aki Lindén sd:** Arvoisa puhemies! Oli hyvä asia, että edustaja ja valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja Lohi laajensi tätä keskustelua tänne valtion talouspolitiikan puolelle, koska viime kädessä tästä asiasta tässäkin on kysymys eli siitä, mistä keräämme veroja, kuinka paljon tarvitsemme veroja, mitkä ovat meidän menomme, mitkä ovat tärkeämpiä menoja kuin jotkut toiset.

Tuossa edellisessä — tai ei äskeisessä mutta sitä edeltävässä — asiassa, kun puhuimme lastensuojelun jälkihoidon ikärajaista, siteerasin tuota julkisen talouden suunnitelmaa, jossa on pitkä luettelo niistä palveluiden leikkauksista, joita ollaan tekemässä — tai itse asiassa siitä, mitä tiettyjä uudistuksia ollaan hidastamassa tai perumassa — ja toisella puolella ovat sitten nämä verotulot. Tuossa, minkä edustaja Lohi totesi, oli juuri se makrokuva. Myös meillä sosiaalidemokraateilla on sellainen käsitys, että me emme missään tapauksessa olisi halukkaita korottamaan pieni- ja keskituloisten ansiotuloverotusta, mutta meillä on muita verolajeja, joista pitää tässä keskustella kokonaisuutena, ja mittakaavat ovat todellakin tätä luokkaa. — Kiitoksia.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vuoden 2024 tuloveroasteikosta, tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 34/2023 vp
Toimenpidealoite TPA 24/2023 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 8/2023 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteesta. — Keskustelu, edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.00 **Hanna Sarkkinen vas:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevasta asiasta on puhuttu laajasti jo ykköskäsittelyssä, joten nyt tyydyn vain esittämään vasemmistoliiton vastalauseen 4 mukaiset lausumaesitykset. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

19.00 **Saara Hyrkkö vihr:** Arvoisa puhemies! Viime viikolla tosiaan äänestimme täällä tuloveroasteikon ja tuloverolakien yksityiskohdista, ja muistutuksena vielä: silloin hallituspuolueiden äänillä päätettiin jakaa veronalennuksia kaikkein suurituloisimmille suomalaisille. Tämmöisessä haastavassa taloudellisessa tilanteessa ja etenkin näiden lapsiperheköyhyttä syventävien leikkausten keskellä tämä linja on mielestäni kohtuuton ja käsittämätön, ja vihreiden vaihtoehto olisi ollut toinen.

Me käynnistäisimme vihreän verouudistuksen, jossa verotetaan työn tekemistä ja teettämistä kevyemmin ja vastaavasti ankarammin haittoja kuten ympäristön tarvelemistä ja luonnonvarojen ylikulutusta. On harmi, että hallitus ei tähän esitykseen tarttunut, ja tästä hallituksen kyvyttömyydestä uudistaa verotusta kärsivät kyllä niin ympäristöihmiset kuin talouskin. Hallituksen tulopolitiikkahan on suorastaan höveliä, veropohja hapertuu tämän kauden aikana miljardeilla, ja tästä johtuen meidän julkisen talouden velkaantuminen jatkuu niin järkyttävällä tahdilla näistä rajuista leikkauksistakin huolimatta. Ajattelen, että vähemmän uppiniskainen suhtautuminen verotukseen parantaisi kyllä hallituksen uskottavuutta tässä julkisen talouden vahvistamisessa.

Arvoisa puhemies! Olen puhunut viime viikolla varsin kattavasti tähän lakikokonaisuuteen kuuluvista monista aiheista ja niiden yksityiskohdista, joten melko koruttomasti myös itse teen vihreiden vastalauseen mukaiset lausumaehdotukset:

”1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin vihreän verouudistuksen toteuttamiseksi ja sen osana ansiotuloverotuksen keventämiseksi lapsiperheköyhyttä vähentävällä sekä pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työllisyyttä edistävällä tavalla.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

2. Eduskunta edellyttää, että aikuiskoulutustuki säilytetään ja että sen suunnitellusta lakautuksesta johtuva veronkiristys perutaan.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin solidaarisuusveron säätämiseksi osaksi pysyvää lainsäädäntöä.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa kotitalousvähennyksen laajennuksen vaikutuksia sekä arvioi kotitalousvähennyksen tarkoituksenmukaisuutta ja sitä, olisivatko harmaan talouden torjuntaan liittyvät hyödyt saavutettavissa nykyistä pienemmän veromenetyksen kautta.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimimaan työmatkakuluvähennyksen uudistamiseksi kilometripohjaiseksi.

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin perintöveron uudistamiseksi siten, että maksuajan pidennys suunnataan koskemaan erityisesti ei-likvidiä omaisuutta ja että verovelvollinen voi suorittaa maksun pienemmissä tasasuuruissa erissä vuosittain 10 vuoden aikana.

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin työeläkejärjestelmän kestävyuden turvaamiseksi sekä sukupolvien välistä solidaarisuutta lisäävän yhden prosentin indeksiarvoa vastaavan veronkorotuksen toteuttamiseksi työeläkkeisiin eläkeläisköyhyyttä syventämättä.

8. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin listaamatonten yhtiöiden osinkoverotuksen uudistamiseksi.”

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto, olkaa hyvä.

19.03 **Laura Meriluoto vas:** Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Sarkkisen tekemää esitystä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

19.03 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Otan tästä kokonaisuudesta nyt esille vain yhden veromuutoksen, jota hallitus esittää, joka ei itse asiassa ole veromuutos vaan maksuajan pidennys maksamatta olevalle perintöverolle. Hallitusohjelmassahan luvataan, että perintöverolle annetaan kymmenen vuoden maksuaika. Tällainen kirjaus sieltä löytyy. Nyt hallitus on toteuttamassa hallitusohjelmakirjausta tällä esityksellä, vai onko sittenkään? Nimittäin kun tähän asiaan on perehdytty, niin kysymyksessähän ei ole itse asiassa mikään maksuajan antaminen, maksuajan pidentäminen perintöverolle, vaan perintöverollehan määrätään tietty maksuaika, joka yleensä on perintöverotuksen toimittamisesta noin kolmen kuukauden päässä, ja jos vero on vähän suurempi, sitten kahdessa erässä se voidaan suorittaa. Ja tässä hallituksen esityksessä, toisin kuin hallitusohjelmassa luvataan, perintö- ja lahjaverolain 52 §:n 3 momentin muutos ei ole varsinaisesti veron maksuajan pidentämistä vaan ainoastaan ulosotto- ja konkurssitoimista pidättäytymistä. Eli jos joku ei kykene maksamaan sitä, vero eräännytty kyllä maksettavaksi ihan normaalisti, se määrätään maksuun, mutta tässä vaan sovitaan, että ei ryhdytäkään ulosotto- tai konkurssitoimiin sen maksamattoman veron johdosta, ja sille määrätään viitekorko, plus kolmen ja puolen prosenttiyksikön korko, joka on tällä hetkellä seitsemän ja puoli prosenttia. Ja tähän johtaa siihen, että ainoastaan sellainen henkilö, joka ei tosiasiallisesti kykene, joka on maksukyvytön, käyttää tätä hyväksi ja hänelle määrätään vielä niin korkea korko, että kun se katsotaan

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

kymmenen vuoden aikana, se perintövero suurin piirtein tuplaantuu. Hänelle tehdään siis tietyllä tavalla jopa ikävä loukku siitä, että hän jättää maksamatta, ja kymmenen vuoden päästä se on tuplaantunut. Voiko joku kuvitella, että jos henkilö ei kykene maksamaan sitä, niin kun valtio pidättäytyy ulosotto- tai konkurssitoimista, niin jotenkin se maksukyky paransi kymmenen vuoden aikana, jos hän ei sinä aikana ole kyennyt edes lyhentämään sitä?

Sen takia tässä olisi paljon parempi, arvoisa puhemies, että annettaisiin reilusti sekä perintö- että lahjaverolle aito maksuaika ja sellainen kohtuullinen korko, että se olisi käytettävissä myös muilla kuin niillä, jotka ovat maksukyvyttömiä. Sellaisen kuvanhan hallitusohjelman kirjaukset antavat. Ja nyt moni on pettynyt, myös moni yrittäjä, joka on kuvitellut, että sukupolvenvaihdostilanne helpottuu. Tämähän ei kosketa ollenkaan sellaisia tilanteita, koska ne yleensä tehdään suunnitelmallisesti elinaikana, eikä niin, että ne tulevat yllättäen perintönä.

Sen takia esitän, arvoisa puhemies, seuraavaa keskustan vastalauseeseen numero 2 sisältyvää lausumaehdotusta: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä perintö- ja lahjaveron maksuajan korjaussarjan siten, että perintö- ja lahjaverolle saisi kohtuukorkoista maksuaikaa kymmenen vuotta ja samalla maksuja lyhennettäisiin vuosittain.”

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

19.07 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! On surullista, että hallitus, niin kuin nyt tässä esityksessä tulee esiin, iskee sellaisten henkilöiden kulkemiseen, jotka eniten tarvitsevat autoa, elikkä työmatka-autoilijoihin. Keskusta ei hyväksy pääministeri Orpon oikeistohallituksen päätöstä korottaa asunnon ja työpaikan välisiä matkakustannuksia heikentämällä verovähennysoikeutta. Keskustan vastalauseessa todetaan, että hallitus kiristää työmatkojen verotusta tilanteessa, jossa bensan ja dieselin hintataso on yhä korkealla sekä elämisen kustannukset ovat kauttaaltaan kallistuneet, ja todetaan myös, että hallituksen päätös on räikeässä ristiriidassa sen viestin kanssa, jota ainakin osa nykyisistä hallituspuolueiden edustajista ennen eduskuntavaaleja kansalaisille kovasti lupasi ja antoi. Autoilun kustannusten piti laskea merkittäväällä tavalla, jos noita vaalienaluspuheita kuunteli. Mutta ihmetyttää tämä, että tosiaan työmatka-autoilijoiden kuluja tällä tavalla nostetaan ja työmatka-autoilun kannustavuutta heikennetään, kun me tarvitsisimme työnteon kannustimia.

Mutta, arvoisa puhemies, myöskin sitten kannatan tätä edustaja Lohen esitystä lausumaehdotuksesta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

19.08 **Aki Lindén sd:** Arvoisa puhemies! Niistä muutosehdotuksista on jo todellakin äänestetty, ja nyt meillä on tämä toinen käsittely tässä. Tässä yhteydessä teen sosiaalidemokraattisen ryhmän vastalauseen lausumaehdotuksen, joka koostuu neljästä lausumasta. Ne ovat sen verta lyhyitä, että ehdin tässä hyvin ne ääneen todeta:

”1. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen tuloverolain 127 a §:ssä tarkoitetun kotitalousvähennyksen ulottamisesta kerrostalo- ja rivitaloasunto-osakeyhtiöiden osakkaiden rahoitusvastuulla yhtiöissä toteutettaviin remontteihin.

2. Eduskunta toteaa, että kun työttömyysvakuutusmaksuja maksavat sekä yritykset että työntekijät, on epäoikeudenmukaista veromuutoksilla viedä hyöty työttömyysvakuutusmaksun alentumisesta vain yksipuolisesti palkansaajilta indeksitarkistusten yhteydessä.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

3. Eduskunta edellyttää, että tuloveroasteikon 2024 indeksitarkastuksessa tehdään ansiotasoindeksin mukaan täysimääräisesti 3,5 prosentin korotuksena eikä hallituksen esittämänä supistettuna 2,8 prosentin korotuksena.

4. Eduskunta edellyttää, että listaamattomien yhtiöiden osinkotulon verotus muutetaan valtiovarainministeriön asiantuntijatyöryhmän suosittaman mallin mukaiseksi.”

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

19.09 **Juha Viitala sd:** Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Lindénin tekemää esitystä.

Ja samalla, kun puheenvuoron tässä aloitin, pari sanaa myös työmatkavähennyksistä. Suomi on pinta-alaltaan laaja maa, ja työssäkäyntialueet ovat suuria, ja kaikki suomalaiset eivät asu hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrella. Monelle Suomessa töitä tekeväälle oman auton käyttö työmatkoihin on aivan välttämätöntä, myös vuorotyön yleisyyden vuoksi. Työmarkkinoiden muuttuessa tulee yhä useammin tilanteita, joissa työmatkat pitelevät ja joukkoliikennettä ei ole saatavilla. Matkakuluvähennyksen enimmäismäärän suuruutta on tilapäisesti korotettu vuosina 22 ja 23. Tämä taso olisikin syytä säilyttää myös ensi vuonna, eikä omavastuuosuutta tulisi nostaa niin kuin esitetään. Vallitsevassa tilanteessa matkakuluvähennyksen enimmäismäärän korotus olisi perusteltavissa kuten myös aiempina vuosina. Tämä, kuten moni muukin hallitusohjelman suunnitelma, vaikuttaa taas pienipalkkaisen palkansaajan kukkaroon prosentuaalisesti enemmän kuin paksun tilipussin omaavaan.

Eli lopuksi vielä: kannatan Lindénin tekemää esitystä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

19.11 **Bella Forsgrén vihr:** Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Hyrkön esitystä, joka oli niin monella tavalla hyvä ja perusteltu.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetun lain ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 21/2023 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2023 vp

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Marttila, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.11 **Helena Marttila sd:** Arvoisa puhemies! Suomen kuntien maanhankinta perustuu ensisijaisesti vapaaehtoiisiin kauppoihin, ja näin on tietysti syytä olla myös tulevaisuudes-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

sa. Talousvaliokunnan lausumaehdotus edellyttäisi lunastuslain uudistamista siten, että omaisuudensuojaa vahvistettaisiin lunastuskorvauksia korottamalla. Riskinä on, että yli-kompensaatio tekisi maakaupoista kuntien kanssa kannattamattomia ja halvauttaisi maan-hankinnan kokonaan, kun maanomistajien kannattaisi ennemmin edetä lunastuslupapro- sessiin kuin tehdä vapaaehtoinen kauppa suoraan kunnan kanssa. Tämä kuormittaisi luon- nollisesti myös lupaviranomaisia.

Lunastuslain kokonaisuudistus tulisikin tehdä niin, että se parantaa maanomistajan oi- keusturvaa mutta turvaisi myös kuntien maapolitiikan. Tästä syystä esitän vastalauseen 1 mukaisesti talousvaliokunnan mietintöön sisältyvän lausuman hylkäämistä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto, olkaa hyvä.

19.12 **Laura Meriluoto vas:** Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Marttilan tekemää esitystä.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta annetun lain 51 a §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain muuttami- sesta annetun lain 10 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 55/2023 vp
Valiokunnan mietintö StVM 10/2023 vp

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä kä- sittelyssä. — Keskustelu, edustaja Kemppi. Kemppi on poissa. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä. [Puhujan mikrofoni on kiinni] — Mikrofoni, edustaja Aittakumpu. [Pekka Ait- takumpu: Anteeksi, herra puhemies. No niin, mikrofoni on päällä.]

Keskustelu

19.13 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa puhemies! Keskusta esittää tähän vastalauseetta, ja tässä meidän perusteluina on se, että ensinnäkin jokaisella ihmisellä tietysti tulee olla oi- keus välttämättömään huolenpitoon sekä riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin, ja tämän perusoikeuden toteuttamisesta vastaa viime kädessä kulloinenkin hallitus.

Hallitus esittää, että viime vaalikauden puolella säädetty ja 1. marraskuuta 2024 voi- maan astuva lakimuutos kiireettömän hoitopääsyn enimmäisajan kiristämisestä 14 päi- västä 7 päivään ei astuisi voimaan vaan enimmäisajaksi säädettäisiin myös 1. marraskuuta 2024 jälkeen tuo 14 vuorokautta. ”Kiireettömän hoitopääsyn määräajan tiukkeneminen ilman riittäviä voimavaroja ja henkilöstöä jäisi joko tyhjiksi lupauksiksi tai nakertaisi voi- mavaroja muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä”, toteamme keskustan vastalauseessa.

Toteamme myös, että väestön ikääntymisen seurauksena palvelutarpeet kasvavat laajas- ti eri palveluissa ja että useat lausunnonantajat ovat todenneet, että henkilöstösaatavuudes-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

sa on tällä hetkellä suuria ongelmia. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden eläköityminen on lisännyt työvoimapulaa. Keskusta pitää siksi perusteltuna hallituksen esitystä kiireettömän hoitoonpääsyn määräajan säilyttämisestä 14 vuorokaudessa. Meidän näkemyksemme mukaan lakimuutos helpottaa palvelujen järjestämistä hyvinvointialueilla ja antaa niille kuitenkin edellytykset tarkastella ja kehittää palveluketjuja ja uudistaa palveluiden tuotantotapoja.

Mutta: keskustan valiokuntaryhmä taas on erittäin huolissaan siitä — olemme sen tänne vastalauseeseen kirjanneet — että kokoomuksen ja perussuomalaisten johtama hallitus on ottanut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut säästökohteekseen tilanteessa, jossa hyvinvointialueet kamppailevat useista ennakoimattomista muutuskustannuksista aiheutuneiden suurten alijäämien kanssa. Jopa noin kolmannes hallituksen hallitusohjelmassa päättämistä menoleikkauksista on kohdistumassa hyvinvointialueiden rahoitukseen eli ihmisten tarvitsemiin välttämättömiin soite-palveluihin. Siksi pidämme esitettyä määrärahavähennystä lyhytnäköisenä ja jopa vastuuttomana, koska asiakasmaksujen lisäksi hyvinvointialueiden järjestämistä vastaavalla olevien soite-palveluiden rahoitus tulee kokonaan valtiolta.

Ehdotamme, että hyväksytään yksi lausuma, joka menee näin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa hoitoonpääsyn määräaikaisten tiukentamisen perumisesta johtuvien vuonna 2024 ja vuodesta 2025 lähtien 30 miljoonan euron vuotuisen rahoitusleikkauksen vaikutuksia sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiseen hyvinvointialueilla vuosina 2024—2027.” Teen tämän keskustan vastalauseen mukaisen lausumaehdotuksen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kallio, olkaa hyvä.

19.16 **Vesa Kallio kesk:** Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Aittakummun tekemää vastalauseita ja lausumaehdotusta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

19.16 **Kim Berg sd:** Arvoisa puhemies! Viime hallituskaudella säädettiin perusterveydenhuollon kiireettömän hoidon hoitotakuun tiukennus kolmesta kuukaudesta portaittain 14 päivään ja myöhemmin 7 päivään yhden soite-uudistuksen perustavoitteiden toteuttamiseksi. Esityksen tarkoituksena oli vahvistaa perustason palvelua, jolloin voidaan ajoissa ennaltaehkäistä ihmisten sairauksia ja terveysongelmia.

Hoitotakuun tarkoituksena on parantaa palveluiden saatavuutta, ehkäistä ongelmien kasaantumista, vaikeutumista ja pitkittymistä, vähentää erityistason palvelujen tarvetta ja näin hillitä potilaalle sekä yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia, kaventaa väestöryhmien välisiä sekä alueellisia hyvinvointi- ja terveyseroja sekä parantaa yhdenvertaisuutta palveluiden saatavuudessa. Hoidon saatavuuden parantaminen korostuu niiden asiakasryhmien kohdalla, joiden pääasiallinen tai ainoa hoitopaikka on julkinen perusterveydenhoito. Nyt hallitus kuitenkin luopuu näiden tavoitteiden priorisoinnista valtiontalouden säästöjen vuoksi.

Arvoisa puhemies! Emme kannata hallituksen heikennystä perustason terveydenhuollon hoitotakuuseen, vaan esitämme esityksen hylkäämistä, jolloin seitsemän vuorokauden hoitotakuu tulisi voimaan eduskunnan aiemman päätöksen mukaisesti 1.11.2024. Täten esitän, että lakiehdotukset hylätään ja että eduskunta hyväksyy vastalauseen 1 mukaiset neljä lausumaehdotusta.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto, olkaa hyvä.

19.18 **Laura Meriluoto vas:** Arvoisa puhemies! Meillä on käsillä leikkausesitys, jolla elintärkeästä julkisesta perusterveydenhuollosta leikataan 33 miljoonaa euroa vuodessa vuoden 26 tasossa. Hoitotakuun tarkoituksena on ollut osaltaan ehkäistä terveysongelmien pahentumista ja pitkittymistä ja sitä kautta vähentää erityistason palveluiden tarvetta, mikä on tärkeää myös kustannusten hillinnän kannalta. Kun hallitus ei halua panostaa perusterveydenhuollon saatavuuteen, se valitsee tien, jossa sote-uudistuksen tavoitteet eivät toteudu ja jossa raskaampiin erityispalveluihin, päivystykseen ja erikoissairaanhoidon liittyvät kustannukset kasvavat. Tämä ei palvele julkista taloutta eikä varsinkaan ihmisiä.

Samaan aikaan hallitus on käyttämässä yksityisen hoidon Kela-korvauksiin jopa puoli miljardia euroa hallituskauden aikana, vaikka asiantuntijat ovat pitkälti yksimielisiä siitä, että tämä ei tule auttamaan hoitojonojen purkamisessa. Sen sijaan nämä sadat miljoonat valuvat niille pääasiassa hyvätuloisille, jotka jo ennestään käyttävät yksityisiä palveluita, ja samalla julkisen terveydenhuollon toimintaedellytykset heikkenevät. Kela-korvauksiin hukattavat rahat tulisi sen sijaan ohjata hyvinvointialueille perustason palveluiden vahvistamiseksi ja hoitoon pääsyn helpottamiseksi.

Kun täällä usein kysytään, mistä rahat leikkauksien perumiseen, niin tässä vastaus on todella ilmeinen: yksityistämisideologian sijasta nyt pitäisi panostaa hoitoonpääsyn sujuvoittamiseen. Tästä syystä kannatan edustaja Bergin tekemiä esityksiä.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 60/2023 vp

Valiokunnan mietintö StVM 11/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 11/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Nurminen. Nurminen on poissa. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.20 **Kim Berg sd:** Arvoisa puhemies! Tällä esityksellä hallitus aikoo laskea nuorten kuntoutusrahaa ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavasta kuntoutusrahaa yli 100 euroa kuukaudessa. Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa oppositiopuolueet vastustivat tätä esitystä yhdessä. Tämä leikkaus on jälleen yksi osoitus siitä, miten hallitus leikkaa haavoittuvassa asemassa olevien nuorten tuesta, sillä nuorten kuntoutusrahan saajista lähes 100 prosenttia ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta saatavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän saajista 57 prosenttia on 16–24-vuotiaita.

Valiokuntakuulemisessamme nostettiin esille, että tämä esitys voi heikentää nuorten sitoutumista kuntoutukseen ja lisätä työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumista. Hallituksella

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

on sinällään hyvä tavoite nostaa työllisyysastetta, mutta esitykset siihen pääsemiseksi eivät vakuuta. Myös tämän esityksen kohdalla jo hallituksen esityksessä on todettu mahdollisuus työllisyyskehityksen heikentymiseen muutosten johdosta. Tästä voi päätellä, että tämän esityksen on tarkoitus olla vain ja ainoastaan säästölaki.

Arvoisa puhemies! Jos vaikutusarvioinnit tehtäisiin kunnolla ja koko leikkausten kokonaisuus huomioiden, hallitus voisi tietää paremmin, mitkä seuraukset sen esityksellä tulee todennäköisesti olemaan ja tavoitteisiin nähden päinvastaiset esitykset voitaisiin jättää tekemättä. Nyt ei kuitenkaan näin tehdä, ja voimme vain arvailla, mitkä suurten leikkausten todelliset vaikutukset ihmisten ja perheiden elämään tulevat olemaan ja miten ne tulevat vaikuttamaan heidän perus- ja ihmisoikeuksiensa toteuttamiseen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen, olkaa hyvä.

19.22 **Ville Väyrynen kok:** Kiitos! Kun viime viikolla aloitettiin nyt se yhteisvaikutusarviokeskustelu — niitä on nytten moneen kertaan peräänkuulutettu — niin tässä nyt on kuitenkin lokakuussa päivätty sosiaali- ja terveysministeriön sosiaaliturvan muutosten yhteisvaikutusten arviointi vuodelle 2024, 64 — vai 65? — sivua.

Ja tässä sanotaan muun muassa: ”Reformivaihtoehdossa” — eli tässä arvioissa — ”on huomioitu työttömyysturvan osalta lapsikorotusten ja suojaosan poisto, työssäoloehdon pidentäminen, ansioturvan tason porrastus, omavastuuajan pidennys, lomakorvausten jaksotusten palautus. Yleisen asumistuen osalta on huomioitu ansiotulovähennyksen poisto, korvausasteen alennus, perusomavastuuprosentin korotus, Helsingin yhdistäminen kaksoiskuntaryhmään, tuen poisto omistusasujilta sekä perusomavastuun lapsen ja aikuisen kertoimien muutos. Lapsilisien osalta on huomioitu lapsilisän korotus neljästä tai useammasta lapsesta, yksinhuoltajakorotuksen korottaminen sekä alle kolmevuotiaiden lapsilisän korotus. Opintotukien osalta on huomioitu huoltajakorotuksen korotus sekä lainatakauksen korotus. Kansaneläke- ja kuluttajahintaindeksiin sidottujen etuuksien indeksikorotusten jäädytys on huomioitu pois lukien eläkkeet, toimeentulotuki, rintamalisä, vammaisetuudet ja elatustuki. Indeksijäädytyksestä on otettu huomioon ennakoitu vaikutus vuoden 2024 osalta. Tuloverotuksen osalta on huomioitu kotitalousvähennyksen kotitalous-, hoito- ja hoivatyön määräaikaisen korotuksen jatko, työtulovähennyksen muutos, matkakuluvähennyksen omavastuun korotus, valtion tuloveroasteikon ylimmän portaan korotuksen jatko sekä tuloveroasteikon indeksitarkistus.”

Sisällysluettelossa täällä taas on tämmöisiä kohtia kuin Johdantoasetelma, Arvioidut muutokset, Vaikutuksista yleisesti, Vaikutukset tulonjakoon ja pienituloisuuteen, Muutokset pienituloisuudessa, Tulonmuutoksen jakautuminen, Vaikutukset sukupuolittain, Vaikutukset ikäryhmittäin, Vaikutukset maakunnittain, Tulonmuutosluokkien rakenne, Toimeentulotukivaikutuksista, Kotitaloudet ja työllisyysvaikutukset sekä 25 sivua laskelmia. Mitä me muuta tarvitaan? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

19.25 **Kim Berg sd:** Arvoisa puhemies! Ansiokas lista oli, ja tätä ollaan tosiaan valiokunnassa paljon käyty läpi, mutta samalla sekä STM:n virkamiehet että monet asiantuntijat ovat tuoneet esille, että siinä ei ole kuitenkaan kaikkea. Muun muassa toimeentulotuen vaikutukset, kuntoutustuen leikkaus, jälkihuollon ikärajan laskeminen — asioita, mitä siinä ei

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

ole huomioitu. Eli käytännössä sosiaaliturvaetuudet ja verotus sisältyvät siihen mutta ei siten terveystenkeinojen tai palveluiden lainsäädännön muutoksia, kuten esimerkiksi vammais- palvelulain vaikutus, hoitotakuun vaikutus, lääkkeiden omavastuiden vaikutus, asiakas- maksujen vaikutus ja matkojen omavastuiden vaikutukset.

Eli STM:n kokonaisvaikutusten arvioinnista puuttuu myös näiden lisäksi kokonaan arvio näitten leikkausten yhteisvaikutuksista juuri ihmis- ja perusoikeuksiin, mihin perustus- lakivaliokuntakin on kiinnittänyt huomiota. Ja tässä on se pointti, minkä takia me olemme peränneet vielä laajempaa kokonaisvaikutusten arviointia. Perusidea on juuri siinä, että pitäisi pystyä arvioimaan näiden kaikkien leikkausten yhteisvaikutus niitten ihmisten arkeen, eli miten se käytännössä tiettyjen ihmisten arkeen vaikuttaa, kun näin monesta etuudesta leikataan. Siinä yhteydessä tulisi arvioida juuri sitä leikkausten ihmis- ja perusoikeuksien kokonaisvaltaista vaikutusta yksittäisiin ihmisiin, yksittäisiin perheisiin.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 60/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisäl-
lön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsityksen määräaikaisesta tukemisesta an- netun lain 6 ja 29 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 48/2023 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 3/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 3/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Simula, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.27 **Jenna Simula ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen teille maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön keskeisimmät huomiot hallituksen esityksestä koskien metsityksen määräaikaisesta tukemisesta annettua lakia. Esitysehdoituksessa säädettäisiin siis tukijärjestelmän päättymiseen liittyvästä siirtymävaiheesta siten, että aiemmin myön- nettyihin tukiin liittyvät maksatukset jatkuisivat, samoin kuin tuensaajia koskeva metsitys- velvoite, vuoteen 2038 asti. Tukea voisi enää kuitenkin hakea vain tämän vuoden loppuun saakka, ja sitä voitaisiin myöntää ensi vuoden kesäkuun loppuun asti. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutamin muutoksin.

Esitys perustuu hallitusohjelman taloudellisia päätöksiä koskevaan liitteeseen, jossa joutoalueiden metsitykseen myönnettävästä tuesta luovutaan siten, että kuitenkin jo aiem- min myönnettyt hoitopalkkiot jatkuvat tehdyissä metsityksissä turvaten niiden säilyttämi- sen metsämaana, ja nimenomaan siitä on kyse juuri tässä ehdotuksessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että lakiehdotuksen avulla varmistetaan metsitysvelvoite ja sitoutuminen taimik- kovaiheen hoitoon.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Laki metsityksen määräaikaista tukemisesta tuli voimaan alun perin vuoden 2021 alussa, ja joutoalueiden metsitystuella on haluttu lisätä metsäpinta-alaa ja siten hiilinieluja. Vuosien 2021—2023 välillä on tehty hyväksytyjä tukipäätöksiä 5 240 hehtaarin pinta-alan verran, mikä on kustantanut valtiolle hiukan yli 12 miljoonaa euroa. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että lain muuttamisella saataisiin vuosina 24—26 noin 5—7,5 miljoonaa euroa suoria säästöjä valtiontalouteen.

Maa- ja metsätalousvaliokunta totesi hallituksen esityksen olevan tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen. Valiokunta kuitenkin ehdottaa muutamia muutoksia tuenhakijoiden oikeusturvan ja yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi liittyen juuri tuenhakuun ja myöntämisen aikatauluihin. Ei nimittäin olisi kansalaisten oikeusturvan kannalta oikein, jos hakemus raukeaisi asian viranomaiskäsittelyn viivästymisen vuoksi.

2 momentin ensimmäinen virke ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitataan tuen myöntämisen sijaan yleisesti tukihakemusten käsittelyyn. Niin ikään on tarpeen muuttaa 4 momenttia siten, että kaikkia muita kuin tuen myöntämistä ja maksamista koskevia säännöksiä sovelletaan lain nojalla myönnettyyn tukeen vielä lain voimassaoloajan päätyttyä.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintöön jätettiin yksi vastalause, joka sisältää lausumaehdotuksen.

Kiitän valiokunnan jäseniä hyvästä ja jouhevasta asian käsittelystä. Näkemyseroista huolimatta keskustelu on ollut hedelmällistä ja työskentely mielekäästä ja asiat on saatu käsiteltyä ajallaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

19.31 Timo Suhonen sd: Arvoisa herra puhemies! Joutoalueiden metsitystuen jatkaminen hyödyttäisi kaikkia osapuolia. Joutoalueiden ottaminen hyötykäyttöön tuetulla vapaaehtoisella metsittämisellä on kustannustehokas ilmastotoimi, joka hyödyttää sekä valtiota että yksityistä maanomistajaa. Tätä tukea ei kannattaisi lopettaa vaan käyttää saadut kokemukset tuen kehittämiseen, jotta se palvelisi molempien tahojen tarpeita vieläkin paremmin.

Tukikelpoiset joutoalueet ovat lähinnä entisiä peltoja ja turvetuotantomaita. Laajoja metsitykseen soveltuvia turvealueita sijaitsee esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalla, jonne tukea on myönnetty pinta-alaltaan eniten. Kappalemääräisesti eniten hakemuksia on tullut Pohjois-Savosta, jossa tuen kohteena ovat entiset peltomaat. Pohjois-Savossa on myönnetty tukea erityisesti pienehköille, keskimäärin yhden hehtaarin kokoisille entisille peltoalueille. Näitä peltoalueita on hankala viljellä nykyaikaisilla koneilla. On hyvä, että alueet saataisiin hyötykäyttöön.

Lokakuun puoliväliin mennessä hyväksytyt tukipäätökset kattavat kaikkiaan yli 5 300 hehtaaria, mutta metsitettävää riittäisi, sillä arvioiden mukaan metsitykseen soveltuvia joutoalueita on noin 100 000 hehtaarin verran. Pohjois-Savoon on tähän mennessä haettu tukea vajaalle 1 300 hehtaarille. Metsäkeskuksen vuoden 2022 tietojen mukaan Pohjois-Savossa olisi metsitystukikelpoista pinta-alaa lähes 9 000 hehtaaria eli kolmanneksi eniten Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan jälkeen.

Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousvaliokunnan sosiaalidemokraattinen ryhmä yhdessä vihreiden ja vasemmiston kanssa esitti tähän liittyen vastalauseessa lausumaa, että tukea pitäisi jatkaa. Sosiaalidemokraattien vaihtoehtobudjetissa tähän myös esitetään kahden miljoonan euron lisärahoitusta. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 48/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vapaasta sivistystyöstä annetun lain, valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 2 ja 9 d §:n ja puoluelain 8 ja 8 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 68/2023 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 4/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 68/2023 vp sisältyvien 1.—3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Finanssivalvonnan valvontamaksuista sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 65/2023 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 7/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 7/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Puisto, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.34 **Sakari Puisto ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen talousvaliokunnan mietinnön hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Finanssivalvonnan valvontamaksuista sekä siihen liittyviksi laeiksi HE 65/2023 vp.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Finanssivalvonnan valvontamaksuista. Samalla kumottaisiin lähes saman sisältöinen Finanssivalvonnan valvontamaksusta annettu laki. Lisäksi ehdotetaan muutettaviksi ydinenergialakia, Valtion eläkerahastosta annettua lakia, Finanssivalvonnasta annettua lakia, Kevasta annettua lakia, evankelis-luterilaisen kirkon eläkerahastosta annettua lakia ja sijoitusrahastolakia.

Esityksen tarkoituksena on turvata Finanssivalvonnan rahoituksen riittävyys keskipitkällä aikavälillä korottamalla valvontamaksuina kerättävissä olevaa mahdollista enimmäismäärää. Lisäksi eri valvottavaryhmien välisten maksuosuuksien keskinäisiä suhteita tasapainotettaisiin, mikä aiheuttaisi muutoksia maksuvelvollisten valvontamaksuihin. Ulkomaisten vakuutusyhtiöiden Eta-sivuliikkeille luotaisiin kokonaan uusi kolmiportainen perusmaksu nykyisen yksitasoisen perusmaksun sijaan. Lisäksi maksuja koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin sekä mahdollistettaisiin maksun määrääminen arvioon perustuen. Samassa yhteydessä päivitetäisiin muualla lainsäädännössä olevat viittaukset uuteen Finanssivalvonnan valvontamaksuista annettavaan lakiin.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Ehdotuksen tavoitteena on turvata Finanssivalvonnan rahoituksen riittävyys keskipitkällä aikavälillä korottamalla valvontamaksuina kerättävissä olevien maksujen enimmäismäärää. Lisäksi ehdotetaan muutoksia valvontamaksujen kohdentamiseen maksuvelvollisten välillä, mikä myös aiheuttaisi muutoksia maksuvelvollisten valvontamaksuihin. Lisäksi ehdotuksella pyritään selkeyttämään Finanssivalvonnan maksuja koskevaa lainsäädäntöä tekemällä muita soveltamiskäytännössä tarpeelliseksi havaittuja täsmennyksiä sääntelyyn. Talousvaliokunta pitää tärkeänä ehdotuksen tavoitetta varmistaa Finanssivalvonnan rahoituksen riittävyys.

Arvoisa puhemies! Valvontamaksuista säädetään Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetussa laissa. Valvontamaksujen perusteet on laadittu niin, että valvontamaksuina ja toimenpidemaksuina kerättävä rahamäärä riittää kattamaan 95 prosenttia Finanssivalvonnan kuluista. Loput 5 prosenttia jää Suomen Pankin vastattavaksi. Suomen Pankki vastaa myös Finanssivalvonnan mahdollisen alijäämän rahoittamisesta.

Finanssivalvonnan valvontamaksujen enimmäismäärää ehdotetaan korotettavaksi nykyisestä noin 44 miljoonasta eurosta noin 49 miljoonaan euroon. Tämä merkitsisi 13,6 prosentin korotusta voimassa olevan lain mahdollistamaan valvontamaksujen enimmäismäärään. Kaikille maksuvelvollisille tulisi perusmaksuun vähintään 18 prosentin tasokorotus, mikä vastaa nimellisen bruttokansantuotteen muutosta vuosina 2016—2022. Lisäksi suhteellinen valvontamaksu nousisi 3—70 prosenttia toimijasta riippuen. Hallituksen esityksessä korostetaan, ettei ehdotus merkitse sitä, että Finanssivalvonnan tosiasiallisesti perimät valvontamaksut nousisivat sääntelyn muutosten seurauksena näin paljon, vaan todellinen maksuvelvollisilta perittävä valvontamaksu määräytyisi edelleen Suomen Pankin vuosittain vahvistaman Finanssivalvonnan talousarvion perusteella.

Finanssivalvonta voi lisäksi kerätä valvontamaksuina ylitettä eli puskuria, joka vastaa 5 prosenttia talousarviossa vahvistetuista kustannuksista. Näin katettaisiin mahdollinen tilanne, jossa valvontamaksujen määrä alittaa Finanssivalvonnan toimintamenot. Tällainen tilanne voi syntyä, jos esimerkiksi matalasuhdanteessa tai talouden äkillisessä häiriötilanteessa useiden valvottavien tunnusluvut pienenevät samanaikaisesti niin, että esimerkiksi valvontamaksujen perusteena olevat maksuvelvollisten taseet pienenevät merkittävästi.

Talousvaliokunta katsoo, että Finanssivalvonnan rahoituksen riittävyys tulee turvata niin, että Finanssivalvonta voi toteuttaa tehtävänsä finanssisektorin valvojana tehokkaalla ja uskottavalla tavalla. Viime vuosina Finanssivalvonnan tehtävät ovat lisääntyneet merkittävästi sekä EU:n finanssialaa koskevan sääntelyn seurauksena että kansallisten tarpeiden vuoksi. Myös valvottavien määrä on lisääntynyt. Finanssivalvonnan tehtäväkenttä laajenee myös tulevina vuosina esimerkiksi kestävyysraportoinnin valvontaa, kryptovarojen markkinoita ja finanssialan häiriönsietokykyä koskevan EU-sääntelyn myötä. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvät uudet EU-velvoitteet niin ikään lisäävät sen työmäärää. Lisäksi Finanssivalvonnan kustannuksia ovat kasvattaneet Euroopan pankkiviranomaisen, Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomaisen sekä Euroopan arvopaperiviranomaisen merkittävästi kasvaneet jäsenmaksusuudet. Digitalisaation kehittymisen myötä myös välttämättömien laitteiden ja ohjelmistojen hankinta on lisännyt kustannuksia.

Talousvaliokunta pitää erittäin tärkeänä asiantuntijalausunnoissa esitettyjä oikeasuhtaisuuden ja kustannustehokkuuteen liittyviä huomioita. Valiokunta katsoo, että Finanssivalvonnan toiminnan tehokkuus ja myös uskottavuus pitkällä aikavälillä edellyttävät sekä sen rahoituksen riittävyyden turvaamista että toiminnan kustannustehokkuuden ja oikeasuhtaisuuden varmistamista. Näitä esitettyjä huomioita liittyen sääntelyyn selkeyteen ja digitali-

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

saation mahdollistaman kustannustehokkuuden parantamiseen tulee ottaa huomioon jatkossa Finanssivalvonnan toimintaa kehitettäessä. Valvontamaksujen suuruutta määritettäessä tulee huomioida verrokkimaiden valvontamaksutasot, sillä Suomi kilpailee muiden maiden kanssa rahoitusmarkkinatoimijoiden ja erityisesti finanssiteknologiayritysten houkuttelussa.

Talousvaliokunta yhtyy hallituksen esityksessä ja useissa asiantuntijalausunnoissa esitettyyn näkemykseen siitä, että Finanssivalvonnan rahoituksen kestävyyttä ja kokonaisrakennetta on tarpeen tarkastella säännöllisin väliajoin sääntely-ympäristössä ja valvontaryhmissä tapahtuvien muutosten vuoksi.

Arvoisa puhemies! Valvontamaksujen kohdentamista maksuvelvollisten välillä ehdotetaan päivitettäväksi vastaamaan paremmin eri maksuvelvollisuusryhmiin kohdistuvaa valvontatyötä. Ehdotuksen taustalla on myös jo aiemmin sovellettu periaate, jonka mukaan suuret valvottavat subventoivat maksuosuudellaan pienempien valvottavien valvontamaksuja sekä kustantavat suhteessa enemmän valvontatyössä tarvittavaa infrastruktuuria. Tällä tavoin pyritään välttämään kohtuuttoman suuria maksujen korotuksia, jotka voisivat vaikeuttaa pienempien toimijoiden toimintaa markkinoilla.

Hallituksen esityksen mukaan muutos tarkoittaisi käytännössä sitä, että valvontamaksuja korotettaisiin enemmän vakuutussektorilla, pääomamarkkinasektorilla ja muulla rahoitussektorilla. Maksujen enimmäismäärä nousisi myös luottolaitossektorilla mutta suhteessa selvästi vähemmän. Muutoksen jälkeen luottolaitosten osuus maksujen kokonaiskertymästä olisi 47 prosenttia, vakuutussektorin 25 prosenttia ja pääoma- ja muun rahoitussektorin 28 prosenttia. Vuoden 2022 valvontamaksuihin verrattuna muutokset merkitsisivät 0,6 miljoonan euron kokonaiskorotusta vakuutussektorin maksuihin, 1,1 miljoonan euron korotusta pääomamarkkina- ja muun rahoitussektorin maksuihin sekä 1,7 miljoonan euron korotusta luottolaitossektorin valvontamaksuihin.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomina hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset. Mietintö on yksimielinen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

19.42 **Juha Viitala sd:** Arvoisa puhemies! Kyseisessä hallituksen esityksessä HE 65/2023 ehdotetaan säädettäväksi laki Finanssivalvonnan valvontamaksuista. Kuten edellä kuultiin, Finanssivalvonnan rahoituksen riittävyys onkin syytä turvata ja varmistaa.

Yksittäisille toimijoille vuosittain määrättävät valvontamaksut koostuvat perusmaksusta tai suhteellisesta maksusta tai niiden yhdistelmästä. Sairauskassojen, muiden vakuutus-kassojen ja vakuutusyhdistysten osalta valvontamaksujen määräytymisen perustetta ehdotetaan muutettavaksi niin, että maksu muodostuisi jatkossa yksinomaan 1 500 euron perusmaksusta. Tämä merkitsisi keskimäärin 56,6 prosentin korotusta valvontamaksuihin. Kyseiset toimijat maksavat valvontamaksun lisäksi Finanssivalvonnalle myös erilaisia toimenpidemaksuja, esimerkiksi sääntömuutosten hyväksymisestä ja rekisteriotteista. Esimerkiksi kyse voi olla vain toimintapiiriin kuuluvan yrityksen nimen muutoksesta kassan sääntöihin, ja siitäkin peritään erikseen maksu. Eli asian yhteydessä on jatkossa hyvä huomioida tämäkin asia.

Arvoisa puhemies! Jatkossa on tärkeää siis kiinnittää huomiota pienten toimijoiden kokonaisuusmaksurasiin valvontamaksujen kohtuullisuutta arvioitaessa.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 65/2023 vp sisältyvien 1.—7. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 38/2023 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2023 vp

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 18. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.44 **Saara Hyrkkö vihr:** Arvoisa puhemies! Jotkuthan ajattelevat, että nikotiini itsessään ei ole haitallista, jos sitä käytetään irrallaan tupakkatuotteista. Tämä ei pidä paikkaansa. Nikotiini on myrkyllistä myös itsessään, ja se aiheuttaa riippuvuutta. Se toimii samoin kuin heroini: vapauttaa dopamiinia aivojen mielihyvääalueilla ja aiheuttaa sietokyvyn lisääntymistä. Nikotiini supistaa verisuonia ja nostaa siten sydämen sykettä sekä kohottaa verenpainetta. Se pahentaa sydän- ja verisuonitauteja, heikentää verenpainelääkkeiden tehoa ja lisää verisuonitukosten ja kakkostyyppin diabeteksen riskiä. Se on jopa yhdistetty syöpien kehittymiseen ja kasvainten kasvuun ja leviämiseen.

Lapset ovat aikuisia herkempiä nikotiinin myrkyvaikutuksille. Nikotiini häiritsee esimerkiksi kasvuiässä olevan nuoren aivojen normaalia kypsymistä. Tämä saattaa johtaa kognitiivisten toimintojen heikentymiseen. Esimerkiksi nikotiinipussien markkinoinnin kohdentamista nuorille pidän tästä syystä todella vastuuttomana.

Arvoisa puhemies! Nikotiinipussien myynti vapautui keväällä, kun lääkelain tulkinta muuttui. Tuotteet ovat nyt markkinoilla tupakan vastikkeina mutta ilman tupakkalaissa tupakkatuotteille säädetyn kaltaisia rajoituksia. Nikotiinipusseja on enenevästi tarjolla sekä erikoisliikkeissä että tavallisissa ruokakaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla, ja onkin tärkeää, että nämä tuotteet saadaan mitä pikimmiten tupakkaveron piiriin. Pidän tärkeänä, että valiokunnassa täydensimme hallituksen esitystä myös nestemäisten nikotiinituotteiden osalta.

Asiantuntijakuulemisissa korostettiin nikotiinin epäterveellisyyttä ja nostettiin erityisesti nuoret nikotiinituotteiden mahdollisena kohderyhmänä. Kansanterveyden kannalta pidettiin tärkeänä ehkäistä nikotiinipussien yleistymistä nimenomaan nuorten keskuudessa. Jotta tämä vero ohjaisi käytön lopettamiseen ja erityisesti siihen, että uudet käyttäjät eivät alkuunkaan aloittaisi käyttöä, osa asiantuntijoista esitti korkeampaakin verotasoa veron piiriin tuleville nikotiinituotteille.

Pidän erittäin tärkeänä, että hallitus seuraa aktiivisesti nikotiinipussien ja muiden uusien nikotiinituotteiden käytön kehitystä ja kiinnittää huomiota erityisesti nuorten kulutuskäyttäytymiseen. Tätä veroa voi olla tarpeen korottaa vielä tämän vaalikauden aikana. Ei riitä, että tavoittelemme savutonta Suomea, vaan pyrkimyksenä on oltava nikotiinivapaa Suomi.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 38/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin tilapäisestä matkustusasiakirjasta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 29/2023 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 6/2023 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 29/2023 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

20. Hallituksen esitys eduskunnalle turvallisuusluokitellun tiedon vaihtamisesta ja vastavuoroisesta suojaamisesta Alankomaiden kuningaskunnan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Hallituksen esitys HE 22/2023 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 7/2023 vp

Osittain ainoa, osittain toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Osittain ainoaan, osittain toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 20. asia. Ensin päätetään hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 7/2023 vp pohjalta ainoassa käsittelyssä sopimuksesta ja sitten toisessa käsittelyssä lakiehdotuksesta.

Keskustelua ei syntynyt.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksessä HE 22/2023 vp tarkoitetun sopimuksen. Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 22/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Sopimuksen ainoa ja lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

21. Hallituksen esitys eduskunnalle väestön rekisteröinnistä Viron kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi kotikuntalain 6 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 23/2023 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 8/2023 vp

Osittain ainoa, osittain toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Osittain ainoaan, osittain toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 21. asia. Ensin päätetään hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 8/2023 vp pohjalta ainoassa käsittelyssä sopimuksesta ja sitten toisessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Keskustelua ei syntynyt.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksessä HE 23/2023 vp tarkoitetun sopimuksen. Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 23/2023 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. Sopimuksen ainoa ja lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

22. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain ja sakan täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 50/2023 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 7/2023 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 50/2023 vp sisältyvät 1.—2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

23. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 20/2023 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 5/2023 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 20/2023 vp sisältyvät 1.—14. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

24. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Rahoitusvakuusviraston hallintomaksusta annetun lain muuttamiseksi ja eräiksi muiksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 45/2023 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 6/2023 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 45/2023 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

25. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 69/2023 vp

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 2/2023 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 69/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

26. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähkö- ja maakaasuverkkomaksuista annetun lain 5 ja 6 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 26/2023 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 8/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 29.11.2023 pidettävään täysistuntoon.

27. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varainsiirtoverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä elinkeinotulon verottamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 40/2023 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 9/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 29.11.2023 pidettävään täysistuntoon.

28. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varainsiirtoverolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 64/2023 vp

Lakialoite LA 10/2023 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 10/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 29.11.2023 pidettävään täysistuntoon.

29. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 29.11.2023 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 20.14.

Pöytäkirja PTK 63/2023 vp

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola